

**GAZDASÁGOSAN AKAR
NÖVÉNYT TERMESZTENI?**

**AKKOR VÁLASSZON
A GK FAJTÁK ÉS HIBRIDEK GYÖNGYSZEMEIBŐL!**

**A fajtákhoz munkatársaink
termesztéstechnológiát is javasolnak!**

Gabonatermesztési Kutató Közhasznú Társaság

6726 Szeged, Alsó Kikötő sor 9.

Telefon: (62) 435-235   Telefax: (62) 434-163   www.gk-szeged.hu

**GK Kht. Növénynevelő
Kutató Állomása**
9761 Táplánszentkereszt,
Rumi út 25-27.
Telefon: (94) 577-220
Telefax: (94) 377-178

**GK Kht. Zöldségkutató
Állomása**
6600 Szentés, Alsóréti 154.
Telefon: (63) 313-144
Telefax: (63) 313-442

**GK Kht. Hagymakutató
Állomása**
6900 Makó, Vásárhelyi út 89/a.
Telefon: (62) 212-455
Telefax: (62) 212-404

Tisztelt Olvasó!

„Nézd a
búzakalászt,
büszkén emelkedik az égnek,
Míg üres, és ha megért,
földre konyítja fejét.
Kérkedik éretlen kincsével az
iskolagyermek,
míg a teljes eszű bölcs megalázza
magát.“
(Verseghy Ferenc)

„*Honeste vivere, neminem laedere,
suum cuique tribuere*“
(Tisztességesen élni,
senkit sem bántani,
mindenkinek a magáét megadni)

Ez a számunk, ahogy azt az előzőekben jeleztük, az idei kalászos gabona, kiemelten az őszi búza termesztés tanulságaival – előre mutató céllal – foglalkozik. Egyben tiszteleg is azok előtt, akik annyi nehézséget (árvíz, belvív, aszály, közgazdasági környezet, jövedelmezőségi viszonyok stb.) leküzdve, példás elszántsággal megtermelték az ország kenyerét, mennyiségben és minőségben is kiválóan, úgy, hogy abból exportra is jutott.

Tisztelet a termelőknek, de megbecsülés mindazoknak – kutatóknak, fejlesztőknek, nemesítőknak, az irányításában dolgozóknak is –, akik egy-egy rájuk háruló alap- vagy rész kérdés megoldásával elősegítették ezt a nagy-szerű eredményt. Pedig az előjelek komoly aggodalomra adtak okot, s a tenyészidőszak nagy részében egyáltalán nem voltak kedvezőek.

A feladat továbbra is az, hogy a magyar agrárium megannyi gondja, – az átalakulás, a szerkezet és tulajdonváltás, a szervezeti, jövedelmezőségi, támogatási nehézségek – közepette már a közeljövőben kialakuljon a hagyományokat figyelembe venni tudó, de a modernizáció eszköztárát jól alkalmazó, korszerű magyar mezőgazdaság. Ahol, a bólyiak által megfogalma-

zottakkal egyezően „a növénytermelési és állattenyésztési ágazatokon belül kialakulnak a helyes nagyságrendek és arányok”. Ekkor a magyar agrártermékek a versenypiaci körülmények között is jobban helyt tudnak majd állni.

E törekvés egyik súlypontja a minőségi kalászos gabonatermesztés megvalósítása. A kérdés és feladat rendkívül összetett, többdimenziós. Minden elemében minőséget kíván; a fajtától, az agrotechnikától, a növényvédelemtől stb. egyaránt. A következőkben a szakterület kiváló művelőinek gondolatait, eredményeit adjuk közre. A publikációk között szerepel egy hetvenegy évvel ezelőtti közlemény is, A FALU c. egykori szaklapból, amely azt bizonyítja és igazolja, hogy a magyar búzáért mindenkor, a jövőben is érdemes tenni, harcolni. E szellem erősítésének szándékával nyújtom át 2000/5. számunkat, abban a reményben, hogy értékes, munkájukban hasznosítható tapasztalatokkal lesznek ezáltal gazdagabbak.

Előrejelzések szerint a jövő év, a 2001. esztendő a magyar agrárium éve lesz. A termelők, gazdálkodók támogatására kilencvenmilliárd forinttal több áll majd rendelkezésre. Így legyen, bár a magyar agrárium, s a vidék jövője, fejlesztése ennél jóval többet is érdemel.

Dr. Oláh István

Bocz Ernő Professor Úr köszöntése

Lapzártakor a Magyar Tudományos Akadémia dísztermében rendezték meg Dr. hc. Bocz Ernő nyolcvanadik születésnapjának tiszteletére azt az ünnepi ülést, amelyen a kiváló, nemzedékeket nevelő oktató, professor emeritusi címet viselő debreceni egyetemi tanárt pályatársai, tanítványai köszöntötték. A népes szakmai közönség előtt tartott ünnepségen a ma is aktív, karizmatikus személyiségű professor kítűnő előadásban ismertette szakmai pályafutását. Az eredményekben, tanulságokban gazdag, több mint félévszázados szakmai életút a tudás, a bátorság, a helytállás és a hazaszeretet példája. Az elhangzottakból önkényesen kiemelve különösen egy gondolat ragadott meg: „Nagyon hátrányos, hogy a tudomány művelői nem kellően alázatosak a tudománnyal szemben”.

Dr. Bocz Ernő Professor Úr egész tudományos pályáján mindig alázattal szolgált a magyar növénytermesztést, kutatást és művelte szeretett tudományágát.

Isten éltesse sokáig alkotó erőben, egészségben a Professor Urat!

Millenniumi OMMI-rendezvény

A millenniumi évre tekintettel az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet és a Magyar Tudományos Akadémia közös, kítűnő szervezésében – a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatásával – tudományos emlékülést rendeztek 2000. október 2-án a Magyar Tudományos Akadémián. A „Millenniumi gondolatok a biológiai alapokról a magyar mezőgazdaságban” címmel az elmúlt évszázadokban is méltán világhírű magyar termékeket minősítő és hitelesítő intézményeknek állítottak méltó emléket e nagyszabású rendezvényen a szervezők. A jövőbe is tekintő tudományos ülésen a jogelődök iránti tisztelet és megbecsülés jegyében, az utódokra rótt felelősség tudatában a nagy múltú intézmények tevékenységét ma folytatató jogutód, az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet, egyes működési szakterületeinek ismertetésével adott számot munkájáról.

Az Országos Gabona Terméktanács és a gabonapiac

Már a nyolcvanas évek végén egyre erősebben megfogalmazódott az igény az agrártermékek szabályozottabb, kiszámíthatóbb piaca iránt. Ez alól nem volt kivétel a gabona termékpálya sem, ahol azonban számolni kellett olyan sajátosságokkal is, amelyek jelentősen befolyásolják, esetenként megnehezítik a tervezhetőséget. Az ágazat mérete, volumene és befolyása az állattenyésztésre, jelentősége a humán élelmezésben mind-mind kiemelik a gabonavertikum fontosságát. Legjellemzőbbek a sokszor, de nem elégszer hangoztatott számadatok: a szántóterület több mint 60%-án termelünk évente gabonát, a két fő termék, a búza és a kukorica egyenként is általában 1 millió hektár vetésterületen terem évente. Az összes gabonatermesztés meghaladja a 10 millió tonnát, jó esetben megközelíti a tizenötöt. Ez a nagy mennyiségű árutömeg ráadásul viszonylag rövid időintervallumon belül kerül betakarításra és jelentős részben piacra, ami alapvetően megkülönbözteti a folyamatosan termelődőt – pl. az állati-termékektől. Természetesen a gabonát sem kell azonnal értékesíteni, hiszen a későbbi eladás rendszerint több-kevesebb előnnyel jár a termelő számára. Mégis, átlagos években betakarítás után jellemző az erős kínálati pozíció, ami az árak eséséhez vezet. A gabonakereskedelem a 90-es évtizedet megelőzően erősen monopolizált viszonyok között bonyolódott hazánkban, ami mind a belpiaci, mind pedig a külpiaci forgalmazást jellemezte. Lehet, hogy az akkori helyzet sok szempontból kényelmesebb volt sokak számára, a piaci függés, kiszolgáltatottság azonban egyértelműen hátrányt jelentett a termelők többségének. A kereskedelem és ezen belül is elsősorban a külkereskedelem liberalizálása lehetővé tette, hogy a piaci szereplők nagy számban aktívan kapcsolódjanak be a kereskedelmi ügyletek lebonyolításába. Ezzel a lehetőséggel – a számos előny mellett – azonban vállalni kell a döntésekkel járó kockázatokat is. Az esetleges rossz döntések megelőzésére, az elszemvedett károk, hátrányok csökkentésére nincsenek igazán megbízható és mindenkit kielégítő módszerek. Az viszont jogos

igény, hogy a piaci szereplők mindenkor helyzetét kiszámíthatóvá tegyék, s az elkerülhetetlenül bekövetkező piaci zavarokat pedig a legkisebb sérelemmel kezeljük le. A gabonafélék termelési és piaci viszonyainak rendkívül nagy mozgásai mellett, sem a tervezhetőség fenntartása, sem a piaci zavarok elhárítása nem könnyű feladat.

Az 1992-ben megalakult Országos Gabona Terméktanács ezeknek a körülményeknek a figyelembevételével kezdte meg tevékenységét. Munkájának törvényi háttérét az 1993. évi VI. törvény az agrárpiaci rendtartásról, valamint a terméktanácsok elismeréséről szóló 11/1997. FM rendelet biztosította. Az OGT az egész ország területére kiterjedő gabonavertikumban összefogja az ágazat szereplőit, a termelőket, a feldolgozókat és kereskedőket (forgalmazókat). A terméktanács főbb céljai: a gabonatermelés, feldolgozás, kereskedelem és fogyasztás összhangjának a megteremtése, a szélsőséges piaci helyzetek megelőzése, megszüntetése. Ennek érdekében:

- Az agrárpiaci rendtartási törvényben meghatározott esetekben szerződést köt a miniszterrel.
- Részt vesz a gabonaágazatot érintő döntések előkészítésében, a tárcaközi bizottság ülésein és más szakmai fórumokon.
- Ajánlásokat dolgoz ki az átfogó gabonapiaci szabályozásra és a piaci zavarok megszüntetésére.
- Ellátja a jogszabályban ráruházott piacszabályozási feladatokat, ajánlásokat tesz az illetékes hatóságoknak.
- Rendszeresen információt szolgáltat az FVM-nek a különböző termelési, kereskedelmi, készletmennyiségi és minőségi adatokról, amelyek alapján az országos gabonamérleg számai pontosíthatók.

Az OGT teljes hatáskörű irányító szerve a Küldöttgyűlés, amelyet évente legalább egyszer össze kell hívni. A 105 küldöttből 50-en a termelőket, 50-en a feldolgozókat és kereskedőket, 5-en pedig a fogyasztókat képviselik. Az Elnökség, az OGT operatív döntéshozó-irányító testülete 21 tagból áll: 10 fő képviseli a ter-

melőket, 10 fő a feldolgozókat, kereskedőket, 1 pedig a fogyasztókat. Az Elnökség éves munkaterv alapján dolgozik, minimum két, a gyakorlatban négy alkalommal ülésezik évente. Tagjai közül egy év időtartamra választ soros elnököt.

A terméktanácsi tagság feltétele a tagsági díj befizetése. 2000-ben a termelők hektáronként 8 forintot fizetnek, a minimális tagdíj azonban 500 forint. A kereskedők, forgalmazók éves tagdíja jelenleg egységesen 20.000 forint egy évre. Az Országos Gabona Terméktanácsnak tizenkétezer fizető tagja van, ez mind a vetésterület, mind pedig a forgalmazás, feldolgozás vonatkozásában ötven százalék feletti szervezettséget jelent. A gabonatermelők közül a 100 ha feletti vetésterülettel rendelkezők döntő többsége OGT-tag, de jelentős számban vannak az 50 és 100 ha közötti gazdák, sőt az egészen kis termelők is. A terméktanácsi tagság számos kedvezménnyel jár, így pl. a garantált áron történő állami búza és kukorica felvásárlásnak feltétele az OGT-tagság, de a különböző kül- és belpiaci támogatások (pl. növény-, állategészségügyi kedvezmények az exportnál, takarmányvásárlás, közraktározás, malmi szükséglet vásárlásának kamat- és tárolási támogatása stb.) is ehhez vannak kötve. A következő években még intenzívebben kell törekedni a szervezettség növelésére, elsősorban a néhány hektáron gabonát előállító kistermelők körében. Őket sokkal nehezebb integrálni, aktív részvételre ösztönözni. Ezért az OGT-tagságból származó kedvezményeket sem tudják minden esetben igénybe venni. Javítanunk kell az információk eljuttatását is a termelők legszélesebb köréhez. Azt is tudatosítanunk kell, hogy ez nem egyirányú folyamat, a terméktanácsnak és a rendeletalkotóknak, a szabályozást végzőknek is szükségesek a megbízható adatok a termékpálya minden résztvevőjétől. Az egyik legfontosabb feladat a működőképes, EU-konform gabonapiac-szabályozás megalkotása, ami a következő években jól betöltheti szerepét az ágazatban és zökkenőmentesebbé teheti az EU-csatlakozást.

Dr. Kovács Béla
ügyvezető, OGT

Gazdálkodási szemlélet és gyakorlat a Bólyi Mezőgazdasági Termelő és Kereskedelmi Részvénytársaságnál

Versenyképességgel a vidék jövőjéért!

„El kell fogadnunk azt a tényt, hogy a változás
a norma.”

(E. Hill)

A magyar mezőgazdaság mindig, mindenkor – valamilyen formában – közérdeklődésre tarthat számot. Az, hogy milyen lesz a termés, megterem-e az ország kenyere, felkelti minden állampolgár figyelmét. Nem közömbös sem az agrárszakembernek, sem a más foglalkozású civilnek. Vannak ezen kívül olyan országosan ismert kifejezések, elnevezések, amelyek mindezekkel összefüggésben rendre olvashatók a médiában, a szakajtóban egyaránt. Ilyen kifejezés a nekem nem túl rokonszenves „zászlóshajó” elnevezés, amelyet a legutóbbi időig Bábólnával társítottak, ha a magyar mezőgazdaság élvonaláról volt szó. Bóly viszont mást jelent. Bóly neve is fogalom a mezőgazdaságban, a kiváló búza és növénytermesztés (szója, borsó stb.), a korszerű, minőségi gazdálkodás szorosan kapcsolható a hely- és cégnévhez, az itt működő – nem túlzás: prosperáló – mezőgazdasági nagyüzemhez.

Már tradíciói alapján is mintagazdaság (a minta szó itt szó szerint értendő), hiszen Bóly már 1883-ban is minta volt. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület egykori leírataiban így fogalmazott: „A gazdálkodásban úttörő példákkal járva elől, utánzandó mintaképpül állíthatók a nagy gazdaközönség szemei elé”.

A ma itt gazdálkodók ars poeticája ezzel azonos. Az elődökkel megegyezően a Bólyi Részvénytársaság mai, kiváló szakemberei merik és tudják ajánlani az új eljárásokat, technológiákat, hiszen e téren óriási gyakorlati tapasztalatuk van, s az agrárkultúra itteni, nagy hagyományai is biztos alapot jelentenek számunkra.

Ebben a mostani gazdasági helyzetben, ami az országot ma jellemzi, a magyar agrárium közgazdasági környezetének ismeretében beszélgetünk a Bólyi Mezőgazdasági Termelő és Kereskedelmi Részvénytársaság első számú vezetőjével, Győri József Vezérigazgató Úrral. A nagy helyismerettel, komoly szakmai tapasztalattal rendelkező szakembert arról kérdezem, hogy a vezetői székéből hogyan látja – a ki-nevezése óta eltelt második gazdasági év vége felé közeledve – a Bóly Rt-t, a bólyi növénytermesztést, kiemelve a búzatermesztést, az eredmények, gondok, lehetőségek tükrében?

Győri József azonnal válaszol a kérdésre:

„Csak minőségi búzatermesztésről lehet szó nálunk. Ennek érdekében dolgozunk, s azon fáradozunk, hogy adatok,

adatsorok álljanak rendelkezésünkre fajtánként, üzemenként. A 2000. év búzatermesztésének minden paramétere megvan többféle bontásban. A mérések friss eredményei alkalmasak arra, hogy következtetéseket vonjunk le. Ezeknek az a lényege, hogy a megfelelő faj-

Győri József

taválaszték ismeretében és birtokában a minőségi búza előállítását biztosítva legyen. A jól megválasztott fajták – az idei rendkívüli körülmények között is – hozták az eredményeket. Persze ehhez az is kellett, hogy adott fajta mellett a talajmunka, talajművelés, a növényvédelem kivitelezése kifogástalan legyen, azaz a szakmai felkészültség párosuljon a megfelelő fajtával. Azt hiszem, megfogalmazható és hangsúlyozható ez úgy is – nem csak a búzára vonatkoztatva, hanem kiterjesztve más növénykultúrákra, sőt, a gazdálkodás egészére is – jelenleg minden mezőgazdasági termelés csak kiváló minőségben, elfogadható költségtakarékos ráfordítás esetén hoz – szerény – jövedelmet a magyar termelőnek. A hangsúly itt a szerény megjelölésen van. A mai jövedelmi viszonyok mellett, ha nem ebben a felfogásban gazdálkodnánk, nem tudnánk eredményt elérni. Ehhez a termelés, gazdálkodás minden elemében kiválót kell nyújtanunk, pl.: az energia- és költségtakarékos talajművelést kiváló minőségben kell elvégezni. Ugyanez vonatkozik a talajerő-utánpótlásra, a növényvédelemre, munkaszervezésre, az eszközhasználatra, stb. Kiemelt figyelmet fordítunk minden egyes lépésre, műveletre. Ha az így is magas költségek mellett nincs minőség, akkor fel kell hagyni a mezőgazdasági termeléssel. Ma ez az egyik fő kérdés a mezőgazdaságban: a minőség és a költségek egymáshoz való viszonya. Ide kapcsolódik az is, hogy van-e elegendő tartaléka a termelőnek, képes-e ilyen költségszinten gazdálkodni. Tudomásul kell venni, hogy a piac a meghatározó. ahhoz alkalmazkodni kell és hogy a piacot nem érdekli, milyen viszonyok között állítok elő mezőgazdasági terméket. Természetesen a belső keresleti és jövedelemviszonyok is lényegesek. Ma az emberek a jövedelmük nagy részét élelmiszerre költik, így nekik „minden drága”.

Nem kis szerepük van az ún. áruházláncoknak. Ha jól meggondoljuk, a magyar mezőgazdaság és élelmiszeripar építi meg azt az utat, parkolóhelyet is, ami a nagy bevásárlóközpontokhoz vezet. Gyakorlatilag megelőlegezik, majd az alacsony termelői és nyomott élelmiszerárakon keresztül beakasszirozzák az előleget. Miért? Mert megtehetik, ármeghatározó szerepet játszanak. Visszatérve az eredendő mondani valóhoz, a mezőgazdasági termelésben a jövedelemtermelő képesség kulcsfogalom. Ez nemcsak a búzára, de a tojás, a hús, a tejtermelésre egyaránt érvényes. Csak versenyképes ráfordítás mellett, szigorúan költségtakarékosan, kiváló minőségben végzett gazdasági műveletekkel és ehhez társuló, nagyon lényeges marketingmunkával állhatjuk meg a helyünket a piacon. A minőségi termelés mellett ezzel egyenrangú kérdés, hogy a piacépes terméket megfelelő marketingmunkával értékesíteni tudjam. Az elmondottak, mint már hangsúlyoztam, nemcsak búzára, hanem analóg módon más kultúrákra, más ágazatokon belül, bármely termék előállítására vonatkoztathatók.”

Tisztelt Vezérigazgató Úr! A tényekkel, a bemutatott adatokkal igazolt világos és pontos okfejtéséhez nincs mit hozzátenni.

„Azért lehet! Amiről beszéltem, azt a Bólyi Részvénytársaságnál a meghatározott feladatok mindegyikénél érvényesíteni kell. Általános szemléletté kell válnia, rövid (a napi munkában), közép-, s hosszú távon is. A Bólyi gazdaság kimagasló költséggazdálkodási stratégiával rendelkezik, ez kiterjed valamennyi költségnemre (anyag-, energia-, készlet-, pénzgazdálkodás, szállítás, munkaszervezés... stb.).”

Anélkül, hogy bonyolult kifejezéseket használna, divatosan fogalmazva mindez azt jelenti, hogy a Bólyi Részvénytársaság gazdálkodásának teljes egészében tisztázott a logisztikai háttere.

„Igen, így is lehet mondani. Rendkívül összetett kérdéskör ez, hosszan lehetne róla beszélni, pl. minőségi termelést minőségbiztosítási rendszer nélkül ma már nem végezhetünk. A kettő szorosan összetartozik.

Az elfogadható áron jó minőség előállítása anélkül tartósnan nem folytatható, hogy ne legyen gazdaságunkban állandóan kiemelt feladat a költségcsökkentés. Csak ha a talajművelésnél egy százalékot megtakarítunk, az nekünk 100 millió forintnak felel meg. De ide tartozik e szemlélet alapján az eszközváltás, az eszköz-korszerűsítés, az alapműveletek csökkentése vagy a mérsékelt menetszám stb. is. E téren az állattenyésztésben, az energiagazdálkodásban, (gáz, villany), az üzem- és munkaszervezésben, a szállításban (traktoros szállítási mód) mind-mind további tartalékok vannak.

A tanult agrárökonómiai ismereteinket összevetve a gyakorlati tapasztalatainkkal változtatunk. Változásokat hajtunk végre pénzgazdálkodásban, a követelésállomány-kezelésben, a továbbképzésben. Az elemző munkán-

kat is jobbitjuk. Az elemzések ráirányítják a figyelmet az anomáliákra. Az így kapott adatok adják a legjobb érványgot munkatársaink oktatásában, meggyőzésében.

De maga a piac is kényszerít arra, hogy a technológiákat korszerűsítsük, a költségeket racionalizáljuk. A versenyképesség fokozása, fenntartása nonstop feladatunk. A búzában elért eredményeinkre, értékelésünkre büszkék vagyunk, de általános érvényűvé akarjuk tenni, hogy gazdálkodásunk üzemszinten is naprakészen „átvilágított” legyen. Ez a mi felelősségünk. Támogatjuk, erősítjük ezt a munkát, új, integrált informatikai rendszer kiépítésével, magasabb szintű számítógépes háttérrel. Így a döntés-előkészítés lerövidül, és természetesen a beavatkozási idő is.

A mezőgazdaság állandó változásnak van kitéve, ezért folyamatos beavatkozás szükséges, még akkor is, ha kialakult kapcsolatokkal és korszerű termelési szerkezettel rendelkezünk.

A továbblépésről?! Természetesen foglalkoztat bennünket. Fő tevékenységünk a jövőben is a vetőmag-előállítás, gazdálkodásunk talpköve. A növénytermesztés termeli meg a nagyarányú állattenyésztés takarmányozásához szükséges abraknövényeket. Magas színvonalú állattenyésztést működtetünk, így a takarmányok transzformálásával folyamatos árbevételhez jutunk. Bővítjük a takarmány-előállítást, a takarmánygyártást, a kiegészítő premix-gyártást, a baromfi integrációját. Javítjuk a sertéstermelés fajlagos mutatóit, a tejtermelést is tovább bővítjük. Szélesítjük kereskedelmi tevékenységünket.

Lényeges működési területünk a kutatás-fejlesztés, az új fajták kipróbálása, a környezetkímélő módszerek bevezetése, az energiatakarékos talajművelési módok kipróbálása, a talajállapot fenntartása, a korszerű növényvédelmi eljárások alkalmazása stb.

A többségi állami tulajdonból következően stratégiai feladatok ellátása, térségi kihatású szerepvállalás (600 partnerrel van szerződésünk) is jellemez bennünket. Az itt élő emberekért, megélhetésükért felelősek vagyunk. Ezáltal a vidék jövőjéért, felemelkedéséért dolgozunk.

Utoljára hagytam, de nagyon fontos terület az oktatás és a képzés. A folyamatos képzés adta szemléletváltozás a vállalathoz való kötődést is erősíti.”

Köszönöm a bólyi gazdaság működési alapelveinek ismertetését. Egy lényegre törő mondatban össze lehetne foglalni a Bóly Rt., a bólyiak sikerének titkát?

„Nincs akadály. A nagyüzem adta előnyöket csak akkor tudjuk kihasználni, ha ez nem párosul a tulajdonlás hiányából származó hátránnyal, azaz mindenki a munkatárstól a legfelső vezetőig tulajdonosként viselkedik, úgy gazdálkodik, mint otthon.”

Oláh István

A búzanemesítés „öt tusája”

A búzatermelő gazda számára az ezredforduló búza ideotípusa nem írható le úgy, mint a morfológiai, élettani, agronómiai bélyegek optimuma egy adott környezetben, ahogy ezt tudományos alapossággal tennénk. Ma már a magyar gazdák többsége nem igazán törekszik rekordtermésre bármi áron, hanem olyan búzát vet szívesen, ami olcsón termelhető, betegségekkel és környezeti stresszszekkel szemben ellenálló, kiváló alkalmazkodó képességű, emellett bőtermő és eladható, azaz sokféle hasznosításra alkalmas végterméket ad.

A „búzanemesítési öttusa” sportágai tehát:

- termőképesség,
- stressz ellenállóság,
- alkalmazkodó képesség,
- minőség,
- eladhatóság.

Balczó András, a kiváló magyar sportoló már sok fórumon kifejtette filozófiáját; mi kell ahhoz, hogy az ember ne csak ember, hanem megpróbált ember legyen. Ezt életével, teljesítményével, tetteivel igazolta is.

„Teher alatt nő a pálma” – mondja a közmondás. A szegedi búzanemesítés története, a kezdeti nehézségek, a tusák, az első sikerek, és napjaink áttörése mind-mind ezt bizonyítják.

Nézzük, hogyan képes a GK Kht. búzanemesítő gárdája kiállni az öt vagy annál is több próbát!

Egy új búzafajta alapvető értéke az, hogy az eddigiek-nél több termést hoz. Az elmúlt 50 év során a búzanemesítők legfontosabb törekvése az volt, hogy megpróbálták növelni az ún. harvest indexet, vagyis a megtermelt biomasszában a leginkább hasznos szemtermés arányát. Ennek kutatására mi is több mint egy évtizedet szántunk, talán nem is hiába. A koncepciónak megfelelően munkánk nyomán, napjainkra megszülettek a kiváló „sink kapacitású” búzafajták (GK Élet, GK Zugoly, GK Kalász, GK Cipó), amelyek az asszimiláltak maximális beépítése révén képesek 10–12 tonna/ha szemtermés produkálására is – öntözés nélkül. Konkrét, de nem publikált eredmény, hogy a GK Élet 1997-ben, amikor a fajta állami elismerésre került, nagyüzemi körülmények között 11,5 t/ha termést adott 13 hektár átlagában.

A biotikus stresszekkel szembeni ellenállóság elérésére a nemesítők örök célja, „harc a sátán ellen”. Eddigi sikereink sora többnyire egy olyan „géncsomagnak” köszönhető, amelynek révén az élenjáró angol-, amerikai-, jugoszláv-, román és bolgár búzanemesítés legjobb „szegletköveit” sikerült beépíteni a GK előnévű búzafaj-

ták többségébe. Bizonyítható példával szolgál erre a WWERYT, a Kelet-Európai Őszi Búza Regionális Termés Kísérlet 1999-es első eredménye, miszerint a 26 búzanemesítő centrum 64 legjobbának tekintett fajtája közül a GK Kalász fajtánk került a legjobb 5 közé a szárrozsdá, levélrozsdá és a lisztharmat ellenállóság tekintetében.

A harmadik „tusa” az alkalmazkodó képesség. A fajták eme képességét sokféle módon lehet mérni, de legegyszerűbben úgy lehet megfogalmazni, hogy ha egy fajta gyorsan elterjed, sokféle környezetben sikerrel termeszthető, és sokáig marad a köztermesztésben – az jó alkalmazkodó képességű.

A Szegeden nemesített, illetve fenntartott búzafajták között több ilyen is van (Jubilejnaja 50, GK Őthalom, GK Tiszatáj), és reményeink szerint egyre több lesz.

A „minőség-tusa” tekintetében **Szeged akár speciális géncentrumnak is tekinthető**, hiszen Intézményünk örökölte a minőségükről neves Bánkúti búzákat, azok fenntartását, még az ötvenes években. **Itt született Lelley János nagyszerű nemesítői munkássága nyomán a GK Tiszatáj javító minőségű őszi búza, amely ma Európa legjobb minőségű búzafajtája, minőségi etalon.**

A jelenleg piacon lévő modern szegedi búzafajták alapvető jellemzője a nagy sikértartalom, a stabil malmi minőség, 300 körüli esésszám és kemény endospermium struktúra. E „sportág” tekintetében még sok tennivaló van, de hamarosan új igazgyöngyökkel jelentkezünk.

Az eladhatóság koronként és gyakorta változik. Politikai, gazdasági és egyéb érdekvizonyok döntenek e felől. E lap hasábjain is még sokszor vissza kell majd térnünk e fontos téma elemzésére.

A GK-Kht nemesítő műhelyeiben szinte rutinszerűen évről-évre születnek új értékek, új fajták. Minden évben nyerünk néhány bronzot, esetenként ezüstöt és aranyat is. Az OMMI 2000 őszen 5 GK előnévű őszi búza fajtajelöltünket terjesztette a Fajtaminősítő Tanács elé. Mind az öt állami elismerésre került, GK Bagoly, GK Sas, GK Szivárvány, GK Szálka, illetve GK Rába néven. Most a két „madár-nevű”, speciális tulajdonságokkal bíró új fajtánk értékeire hívom fel a Tisztelt Olvasók figyelmét.

A GK Bagoly korai érésű, igen bőtermő, levélrozsdával, szárrozsdával, valamint lisztharmattal szemben magas fokú ellenállóságot hordozó, erős szárú, hatalmas kalászokat és nagy, piros, acélos szemeket nevelő attraktív küllemű őszi búza. Minőségét tekintve speciális kategóriát képvisel. Sikértartalma megközelíti a javító búzákat

GK Bagoly

Korai érésű, nagyon bőtermő, levéltetveségekkel szemben nagyfokú ellenállóságot hordozó, attraktív küllemű, stabil malmi minőségű őszi búza.

GK Sas

Korai, erős szárú, hatalmas kalászokat nevelő, bőtermő, rozsda-betegségekkel szemben ellenálló, nagy sikértartalmú őszi búza.

GK Szivárvány

Bőtermő, levéltetveségekkel szemben jó szántóföldi rezisztenciájú étkezési búza.

GK Szálka

Erős szárú, korai, szálkás kalászu, nagy ezerszem tömegű őszi búza, amely a rozsdabetegségekkel szemben nagyfokú ellenállósággal rendelkezik.

(OMMI 3 éves átlagában 33%), siker területe és esésszáma is nagyon kedvező, és stabil malmi minőséget produkál. Szemkeménysége a magyar fajták élmezőnyébe sorolja, kemény, piros szemű, exportképes őszi búza. Az

OMMI tömör, összefoglaló értékelése szerint: igen jó kórtani tulajdonságokat mutató fajta. Tulajdonságai alapján összességében jó termőképességű, biztos malmi búzának ígérkezik.

A GK Sas a Bagoly ikertestvére, ha lehet még nagyobb terméspotenciállal, alacsonyabb, nádszerű szárral, egy kissé szerényebb minőségi mutatókkal, de szintén nagy sikértartalommal és kemény endospermium struktúrával rendelkezik.

Kórtani szempontból nagyon értékes fajta, hiszen a főbb gombabetegségekkel szemben (levélrozsda, liszt-harmat, szárrozsda) erős génekkal kontrollált, magas szintű ellenállóságot mutat. Robusztus, sashoz méltó küllemén és kiváló termőképességén kívül ez a legnagyobb értéke. Valószínűleg gombaöltszerez védekezés nélkül is sikerrel fogják termesztetni a gazdák.

A GK BAGOLY és a GK SAS búzanevelésünk új, „nagy madarai”. Remélhetőleg erős szárnyaikkal magasra képesek repülni, és sokáig fenn is maradnak.

Dr. Kertész Zoltán
búzanevelő
GK Kht. Szeged

HIRDETÉS IGÉNYLŐ LAP

A MAG Kutatás–Termesztés–Kereskedelem c. szaklap 2000. évi számaiban hirdetni kívánunk:

Név: .....

Cím: .....

- fekete-fehér   1/1   100 e Ft + ÁFA
- színes   1/1   200–250 e Ft + ÁFA
- fekete-fehér   1/2   75 e Ft + ÁFA
- színes   1/2   100–150 e Ft + ÁFA

.....
cégszerű aláírás

Nyomdakész hirdetési anyag (film), színre bontott képanyag esetén technikai költséget nem számítunk fel. Kapott képanyag és szöveg megküldésekor – igény szerint – a hirdetés lay out-ját is megtervezzük, s kivitelezük. Egyedi kívánásokat – megrendelés esetén – tetszés szerinti kivitelben, s példányszámban teljesítünk.

A hirdetésre szánt szakanyag leadása minden hónap első hetében.

VETMA Marketingkommunikációs Kht.

1077 Budapest, Rottenbiller u. 33.

Telefon: 06-(1) 341-1181, 322-5040, Telefax: 06-(1) 341-1181, 322-7893

Ha rendszeresen hirdet
szaklapunkban, nemcsak
cégét, termékeit
reklámozza, ismertségét
növeli, hanem hozzájárul
a gazdasági kommunikáció;
a szakmai tájékoztatás,
tájékozódás, információ-
áramoltatás színvonalának
kivánt és szükséges
emeléséhez, s szaklapunkat
is támogatja.

VETMA Kht.

a MAG Kutatás–

Termesztés–Kereskedelem

Szerkesztősége

Gondolatok a fajtakiválasztás jelentőségéről az őszi búza termesztésében

A kalászos gabonafélék vetésterülete közül hazánkban az őszi búzáé a legnagyobb, a KSH adatai szerint ez évjáratától függően 16–20% között változik. Annak ellenére, hogy az adottságaink e növényfaj termesztése számára kedvezőek, az utóbbi évtizedben korántsem értük el azt a termelési színvonalat, amit a tőlünk nyugatabbra fekvő országok produkálni tudnak. A termesztés feltételeinek számos területét lehetne e bevezetőben megemlíteni, amelyek okozói, vagy kiváltói a kedvezőtlen folyamatnak. Magam sem arra törekszem, hogy minden oldalról megvilágítsam a címben megfogalmazottakat, hanem arra, hogy felhívjam a figyelmet azokra a körülményekre, melyek racionális átgondolása eredményeként lehetőségét látom a céltudatos termelői munkának. A búzatermesztés aktuális kérdéseiről ugyanebben a szaklapban 1997-ben is írtam már s, nem megismételve az akkor leírtakat, néhány azóta végzett vizsgálati eredménnyel szeretném kiegészíteni mondanivalóm.

A termelés megalapozásának eszköze az azt meghatározó feltételrendszerek ismerete. Sajnos e téren a gyakorló gazdák körében rengeteg hiányosság tapasztalható. A feltételek közül az egyik a hatályos búzaszabvány, amelyet helytakarékosági okok miatt nem ismételtek meg. A másik számításba veendő tényező a termelői oldal által meghatározott termesztéstechnikai feltételek megléte avagy hiánya. Erről a későbbiekben kívánok szólni. Nem kevésbé lényeges tényező annak az ismeretnek a megléte sem, amely azután elvezet ahhoz, hogy a termelő valóban maga válasszon fajtát céljai eléréséhez.

A termelés feltételrendszereit illetően a különböző szerzők más és más mérlegelési szempontok alapján eltérő végkövetkeztetésre jutnak a fajta jelentőségét illetően. Ilyen vonatkozásban tág intervallumok között változik a fajta szerepe, s attól függően, hogy hány tényezőt vizsgálnak a szerzők, 15 és 40–45% közötti értékeket lehet az irodalmakban fellelni. Azt vallom, hogy a mezőgazdasági termelés feltételrendszerében a termesztéstechnológia meghatározója a fajta. Hiszen a termelést a végfelhasználás céljának megfelelően egy meghatározott táblán kell végezni, s ott a fajta igényének megfelelő tábla-szintre adaptált fajta-specifikus technológiát kell kivitelezni. Külön szeretném kihangsúlyozni a véghasznosítást figyelembe vevő technológia kialakítását, mert annak ismerete nélkül, hogy a termelő által előállítandó termény miként hasznosul, nem is beszélhetünk átgondolt termesztéstechnológiáról.

A felhasználási célok szerinti specifikációkat (sütő-, tésztaipar, ez utóbbin belül is a száraz- és a rétes-tészta-gyártás lehetőségeit, takarmányozás, kekszgyártás) *Pollhamerné* munkássága nyomán megismerhettük. A mai gyakorlat sajnos még az, hogy a gazda búzát vet, s kevés kivételtől eltekintve nem tudja azt, hogy kinek, milyen célból végzi ezt a folyamatot.

Ahhoz, hogy a termelő a fentebb vázolt szintézist meg tudja valósítani, nagyon sok ismeretre van szüksége s ezek az információk azonban ma még nem mindenki számára elérhetők vagy hozzáférhetők.

Más tekintetben a fajta a technológiai elem egyik a leggyorsabban megtérülő befektetése.

A termesztéstechnológia e fontos eleme folyamatosan változik, egyre újabb és újabb fajtajelöltek kerülnek hazánkban is állami elismerésre. A 2000. évi Nemzeti Fajtajegyzékben 88 őszi-, 5 tavaszi- és 1 tönkölybúza áll a termelők rendelkezésére. A kiadvány megjelenését követően 5 újabb fajta állami elismeréséről döntöttek. Így a teljes fajtaszám az őszi búzát illetően már 93.

A 88 államilag elismert őszi búza fajta származás- és érésidő szerinti csoportosítását az 1. táblázatban foglaltam össze. A középérésű fajtacsoportban 2 koprodukción alapuló fajta – Fatima 2 és Kondor – is található, melyeket a hazai előállítású fajták csoportjába soroltam. Az is megállapítható, hogy a honosított fajták aránya növekszik az utóbbi években, s ha ez a minőségi tulajdonságok tekintetében előre vivő, akkor helyes irányban befolyásolja a termesztés általános feltételrendszerét.

1. táblázat
A TERMELÉS RENDELKEZÉSÉRE ÁLLÓ
ÁLLAMILAG ELISMERT FAJTÁK MEGOSZTLÁSA
ÉRÉSCSOPORT ÉS EREDET SZERINT

Eredet	Érécsoport			Össz.
	Korai	Közép- érésű	Közép- kései	
Hazai nemesítésű	29	26	8	63
Honosított	7	11	7	25
Összesen	36	37	15	88

A fajtaelőállítás folyamata még egy ilyen öntermékenyülő növényfaj esetében is, mint a búza, viszonylag hosszú időt, mintegy 4–6 évet vesz igénybe. Az utóbbi

időszakban jelentős mértékben felgyorsult a fajtarotáció. Ennek igazolásaként a 2. táblázatban ismertetem az elismert fajták minősítésük éve szerinti megoszlását. Az adatok tanúsága szerint a mai 93 államilag elismert fajtából 56 az elmúlt 5 évben került minősítésre. A fokozott fajtarotáció eredményeként lerövidül a fajták termesztésben tartásának ideje is, mely napjainkban *Jolánkai et al.* (1999) szerint 5,8 év.

2. táblázat

**ÁLLAMILAG ELISMERT FAJTÁK
MINŐSÍTÉSI ÉVÉNEK MEGOSZLÁSA
ÉRÉSCSOPORTOK SZERINT**

Eredet	Éréscsoport			Össz.
	Korai	Közép- érésű	Közép- kései	
1987 előtti	4	4	0	8
1988–1995 közötti	11	14	4	29
1996–1997 közötti	4	6	5	15
1998. évi	13	12	3	28
1999–2000. évi		13		

A környezeti és a technológiai feltételek változása kölcsönhatásban van a genetikai alapok változásával. A fajtaváltást gyorsítja az újabb és újabb piaci igények felmerülése is.

Melyek a fajták legfontosabb értékmérő tulajdonságai? Erre a kérdésre is széleskörűen lehetne válaszolni. A legfontosabbak azonban a következők: termőképesség; terméshibiztonság; adaptációs képesség; klimatikus stressz- és betegségrezisztencia; szárszilárdság; víz- és tápanyagreakció; elővetemény és talajművelési igény; érésidő; minőség. A helyi (táblaszintű) adottságokhoz kell igazítani a növényvédelmi munkálatokat, figyelembe véve a kártevők, kórokozók, gyomnövények jelenlétét és megjelenését, helyesen megválasztva a fajta érési idejéhez kapcsolódó optimális betakarítási időpontot.

Az utóbbi évek termesztési ciklusai nagyon sok kérdést vetettek fel a termelés és az értékesítés oldalait tekintve. A korábbi évek 1,1–1,2 millió hektáron történt termelése a hazai igényeket mind a mennyiségi, mind a minőségi követelmények tekintetében kielégítette. Ez az elsődlegesen mennyiségi szemléletű termelés azonban a ma jelentkező minőségi igényeket nem nagyon tudja kielégíteni. Ismert, hogy az EU felemelte a Magyarország felől érkező jó minőségi paraméterekkel rendelkező búza-kontingensét, azonban ezt a lehetőséget jó volna minél nagyobb mértékben hazai termelésből származó alapanyagból kielégíteni. Ismert az általános összefüggés, miszerint a ter-

mőképesség elsődleges szem előtt tartása melletti egyoldalú szelekció a fajták esetében a minőségi tulajdonságok romlását eredményezi. Ezt mi is láthatjuk, ha a korábbi évtizedek termelési adatsorait átnézzük. Az a fajtapolitika, amelyet az Országos Mezőgazdasági Minősítő Intézet (OMMI) az utóbbi időszakban képvisel, a fajták minőségének az eddigieknél nagyobb szerepét helyezi előtérbe, az újabb elismert fajták esetében a beltartalmi tulajdonságoknak már nagyobb szerepe van.

Nem szabad elhallgatni ugyanakkor azt a kedvezőtlen feltételrendszerbeli problémát sem, amely a hazai tápanyaggazdálkodásban tapasztalható. Az utóbbi években hátként kijuttatott 60–80 kg – vagy még ezalatti – NPK-összhatóanyag az elővetemények által „kivont” tápanyag mennyiségét sem pótolja. A búza fajlagos tápanyagigénye átlagosan 55 kg tonnánként. Ha azt akarjuk, hogy a mennyiség mellett a minőségi paraméterek is jók legyenek, feltétlenül figyelni kell a helyes NPK-arányokra is. Tudniillik, a most kijuttatott tápanyagnak közel 75%-a nitrogén, s talajaink közel állnak ahhoz, hogy a korábbi évtizedekben kiadagolt és megfelelő szintre feltöltött foszfor- és kálium-tartalmuk limitáló tényező legyen mind a termés mennyisége, mind a minősége tekintetében.

A búza minőségének fogalma rendkívül komplex, ugyanakkor sok tényező által determinált. A legfontosabb minőségi tulajdonságok felsorolásszerűen: hektolitertömeg, ezerszemtömeg, nyersfehérje-tartalom, a siker mennyisége, sikerterület, farinográfós- (valorigráfós-) értékszám, minőségi értékcsoport, Hagberg-féle esésszám, a próbapipó térfogata, az alaki hányados.

A felsorolt tulajdonságok között nagyon bonyolult összefüggésrendszer áll fenn, mely nagymértékben változik az ökológiai- (éghajlati-, talaj-) viszonyoktól, valamint a gazdálkodó által biztosított feltételrendszertől (pl. agrotechnika, tápanyagellátás, növényvédelem stb.).

A feltételrendszer változásának alakulásáról az 1997-es cikkben részletesebben is említést tettem. Arról már kevesebb publikációban lehet olvasni, hogy azonos feltételek mellett az egyes tulajdonságok miként változnak az évszázad hatására. Ennek illusztrálására az 1996. és 1997. években végzett kísérleteink azonos fajtakörének jellemzőiből számított korrelációs mátrixok értékeit mutatom be a 3. és 4. táblázatban.

A fajták morfológiai tulajdonságairól az OMMI évenként megjelenő „Leíró fajtajegyzéke” ad információt. A kiadványok ismertetik az egyes termőhelyeken kapott terméseredményeket, a termőhelyek átlagaiként számított főbb morfológiai és vegetációs idő alatti bonitálások értékszámain, a fajták főbb minőségi paramétereit. Az átlagértékek azonban elfedik a termőhely által befolyásolt vál-

tozékonyt. A fajtakiválasztásnál azonban éppen az a cél, hogy olyan fajta termesztésére kerüljön sor, ami az adott térségben végzett kísérletek alapján eredményesen termesztendő. Ezt a célt szolgálják a tájkísérletek, lehetővé téve a gazdálkodóknak a térségükre vonatkozó ismeretek megszerzését.

A Nyugat-Magyarországi Egyetem Mosonmagyaróvári Karának Nemesítési és Termesztéstechnológiai Állomása az OMMI-val együttműködve immár több mint egy évti-

zede folytat ebben a témában fajtakísérleteket. E kísérletek adataiból kiemelve az 1997–1999. évek azonos fajtáira vonatkozó átlagokat, azokat az 5. táblázatban ismertetem.

A fajták egyes jellemzőinek változékonyságát (a variabilitást) a variációs koefficiensükkel lehet jellemezni. Minél nagyobb ez az érték, annál változékonnyabb a tulajdonság, annál instabilabb a jellemző. A 6. táblázatban a vizsgálatban volt 75 fajta és fajtajelölt tulajdonságaiból számított

3. táblázat

AZ 1996-BAN TERMETT ELISMERT ŐSZI BÚZA FAJTÁK RÉSZTULAJDONSÁGAI KÖZÖTTI KORRELÁCIÓS KOEFFICIENSEK ÉRTÉKEI

Tulajdonságok	Növény- magasság	Szem- termés	HL-	Ezer- szemtömeg	Fehérje %	Nedves- siker%	Zeleny index	Valorigráfos vízfelv.	érték	Kenyér térfogat	alaki h.	Siker terület	Siker nyújtás	Esés- szám	Őrlé- si %
Szemtermés	-0.02	1.00													
HL-tömeg	0.31*	0.05	1.00												
Ezerszemtömeg	0.19	0.34*	-0.02	1.00											
Fehérje%	0.05	-0.05	0.38**	0.02	1.00										
Nedvessiker%	0.03	-0.16	0.29*	0.02	0.54***	1.00									
Zeleny index	-0.09	-0.29*	-0.12	0.23	0.18	0.44**	1.00								
Valor. vízfelv.	0.46**	-0.19	0.36**	0.13	0.33*	0.36**	0.24	1.00							
Valor. érték	-0.45	0.03	-0.13	0.07	0.17	0.31*	0.50***	-0.36	1.00						
Kenyértérfogat	0.10	-0.22	-0.16	0.30*	0.14	0.04	0.44**	0.32	-0.08	1.00					
Alaki hányados	0.08	0.05	-0.15	0.13	0.13	0.35*	0.30*	0.24	0.08	-0.07	1.00				
Siker terület	0.28*	-0.30*	0.09	-0.17	0.20	0.50***	-0.13	0.26	-0.36**	-0.05	0.34*	1.00			
Siker nyújtás	0.12	-0.19	0.17	-0.17	0.11	0.56***	-0.02	0.45	-0.23	-0.19	0.01	0.61***	1.00		
Esésszám	0.12	-0.07	0.17	-0.09	0.11	0.39**	-0.06	0.28	0.14	-0.29*	0.01	0.16	0.43**	1.00	
Őrlési %	0.18	-0.14	-0.08	0.07	-0.20	-0.20	0.03	0.34	-0.49***	0.24	0.27	0.12	0.17	-0.08	1.00
Cipótömeg	0.12	-0.12	0.20	-0.35**	-0.11	-0.23	-0.33*	0.00	-0.15	-0.31*	-0.48***	-0.02	0.16	0.10	-0.07

4. táblázat

AZ 1997-BEN TERMETT ELISMERT ŐSZI BÚZA FAJTÁK RÉSZTULAJDONSÁGAI KÖZÖTTI KORRELÁCIÓS KOEFFICIENSEK ÉRTÉKEI

Tulajdonságok	Növény- magasság	Szem- termés	HL-	Ezer- szemtömeg	Fehérje %	Nedves- siker%	Zeleny index	Valorigráfos vízfelv.	érték	Kenyér térfogat	alaki h.	Siker terület	Siker nyújtás	Esés- szám	Őrlé- si %
Szemtermés	0.35*	1.00													
HL-tömeg	0.25	0.08	1.00												
Ezerszemtömeg	0.30*	0.12	0.07	1.00											
Fehérje%	-0.04	-0.08	0.10	-0.06	1.00										
Nedvessiker%	0.07	-0.08	0.24	0.11	0.86***	1.00									
Zeleny index	0.21	0.06	0.16	0.23	0.65***	0.74***	1.00								
Valor. vízfelv.	0.20	-0.08	0.4***	0.15	0.47***	0.61***	0.53***	1.00							
Valor. érték	-0.24	0.12	-0.06	-0.12	0.57***	0.50***	0.41**	-0.01	1.00						
Kenyértérfogat	0.40**	0.24	0.15	-0.12	0.04	0.00	-0.03	0.08	-0.31*	1.00					
Alaki hányados	0.09	0.24	0.04	-0.02	-0.12	-0.08	-0.20	0.06	-0.37**	0.31*	1.00				
Siker terület	0.18	-0.17	0.21	0.08	0.07	0.21	-0.06	0.13	-0.10	0.00	-0.07	1.00			
Siker nyújtás	0.08	-0.33*	0.30*	-0.01	0.26	0.53***	0.18	0.41**	0.06	-0.08	0.01	0.36**	1.00		
Esésszám	-0.15	0.11	-0.02	-0.16	0.14	0.17	-0.08	-0.07	0.65***	-0.27	-0.30*	0.19	0.18	1.00	
Őrlési %	0.06	-0.14	0.04	0.36**	-0.25	0.07	0.12	0.20	-0.25	0.00	0.20	0.15	0.21	-0.05	1.00
Cipótömeg	-0.10	0.04	0.15	0.15	0.42**	0.42**	0.31*	0.43**	0.22	-0.17	0.05	-0.04	0.05	0.18	0.14

AZ ŐSZI BÚZA FAJTAKÍSÉRLETEKBEN SZEREPLŐ FAJTÁK JELLEMZŐ TULAJDONSÁGAINAK ÁTLAGAI
(MOSONMAGYARÓVÁR, 1997-1999)

Fajta	Szemter- més (t/ha)	Fehérje tart. %	Hekt.liter Ezerszem- tömeg	Esés szám (sec)	Nedves sikér %	Sikér terülés mm/h	Sikér nyújtás (cm)	Zeleny index	Valorigráfos vízfelv. kép.	érték	
GK Óthalom	7,498	11,34	74,3	42,1	287,7	23,00	1,33	15,0	22,7	28,7	48,8
Alföld	6,705	12,79	78,5	43,5	269,3	29,50	2,33	17,7	28,7	32,0	62,4
Kompolti 3	7,168	12,35	73,5	42,4	229,7	25,83	1,83	14,3	29,8	30,9	49,5
GK Góbé	7,576	11,65	76,3	38,6	256,3	23,67	1,67	16,0	18,5	28,7	44,7
GK Pinka	8,029	10,49	74,6	52,9	205,7	20,33	1,33	14,0	16,2	28,2	41,3
GK Csömóc	6,858	11,32	75,5	52,2	134,3	21,67	2,00	16,0	19,0	31,1	29,9
Mv Pálma	6,862	11,08	77,2	50,2	259,3	21,67	2,17	15,0	19,3	31,3	36,5
Mv Madrigál	6,822	10,89	76,2	46,9	143,0	19,00	1,33	12,3	21,3	30,7	35,0
GK Kalász	7,682	11,49	77,2	44,9	257,3	23,17	1,50	14,7	21,2	31,9	51,5
GK Élet	7,180	10,95	73,2	45,9	278,7	20,67	1,67	13,0	24,0	29,7	47,5
GK Malmos	7,135	10,32	75,4	42,9	292,0	21,83	2,67	15,7	21,8	29,6	42,9
Mv Summa	8,322	10,49	74,8	53,6	240,0	14,50	1,00	10,0	65,7	28,6	51,9
GK Garaboly	8,583	11,19	75,7	42,1	243,7	24,33	2,33	17,0	18,3	29,6	44,6
GK Dávid	8,031	11,66	78,6	41,4	229,7	21,83	1,17	13,3	17,5	29,7	52,0
Flori 2	8,644	10,47	73,4	44,4	274,3	21,17	1,67	14,3	19,3	27,7	47,8
Tamara	8,746	11,97	76,7	51,5	165,7	24,00	1,50	14,0	22,7	32,1	35,5
Martina	9,515	11,76	73,7	44,3	211,3	18,67	0,83	10,7	18,2	29,4	42,6
Kucsma	8,783	12,32	76,9	49,2	175,3	25,33	1,17	15,0	22,7	31,7	36,0
GK Sára	7,735	11,40	76,8	45,1	252,7	22,67	1,50	13,0	25,0	29,1	43,5
Jarebica	8,477	11,52	78,4	47,0	166,3	23,67	1,00	12,3	25,2	31,3	40,3
Pobeda	8,493	11,99	77,7	49,5	234,0	28,67	2,33	16,0	26,7	30,9	53,2
GK Tiszatáj	7,331	13,47	77,3	42,5	294,3	30,33	1,33	17,7	31,5	31,3	55,5
GK Pacsirta	8,388	13,95	78,9	40,1	337,0	34,67	5,00	22,0	26,5	31,5	50,9
GK Jászság	9,716	13,43	76,9	41,7	245,3	26,00	1,17	15,0	22,3	28,8	52,7
GK Rigó	8,044	14,54	79,7	39,6	301,7	32,00	2,00	18,3	26,8	31,7	62,1
GK Verecke	9,014	13,63	78,1	44,9	381,3	28,50	1,33	16,7	32,3	31,5	63,9
GK Tenger	8,578	13,96	77,7	37,1	262,3	30,50	2,83	17,0	24,3	29,1	52,2
GK Forrás	8,559	14,43	77,7	34,9	306,0	30,17	2,33	16,0	24,3	29,0	61,9
Renesansa	8,513	12,80	76,0	44,3	147,3	27,67	1,33	15,0	27,2	29,6	41,3
HP 148-95	8,378	12,16	75,9	42,9	284,7	26,67	2,17	15,7	23,5	30,1	41,1
Korai fajták átlaga	8,045	12,06	76,4	44,6	245,5	24,72	1,79	15,1	24,8	30,2	47,3
Jubilejnaja 50	7,299	11,31	76,9	50,6	246,0	23,33	1,67	15,0	26,0	29,4	48,7
GK Csűrös	8,647	10,12	76,8	45,5	239,0	20,00	2,50	14,7	17,3	30,4	23,5
GK Őrség	7,575	10,89	75,0	42,3	232,3	22,00	2,50	15,7	15,0	27,0	33,7
Martonvásári 23	7,085	12,60	76,7	45,4	189,3	22,83	0,50	11,0	22,3	29,6	53,5
Fatima 2	7,941	11,78	77,6	53,1	163,3	23,17	0,83	12,7	22,8	31,8	40,1
Mv Optima	7,294	12,02	76,5	44,8	245,7	20,17	2,33	16,0	17,8	31,6	22,3
GK Zugoly	8,599	11,80	77,0	42,5	272,3	25,33	2,33	18,3	18,5	28,9	51,1
GK Répce	8,292	12,21	77,2	43,8	319,3	25,50	2,50	15,0	20,0	30,5	50,3
GK Marcal	8,120	12,64	75,9	45,2	312,7	24,83	0,50	13,7	20,7	29,1	62,0
Mv Emma	6,370	12,40	77,7	46,1	280,7	32,17	2,67	17,0	35,2	33,9	64,9
Mv Vilma	7,832	11,73	78,1	49,7	304,7	26,50	1,83	16,7	26,2	32,8	46,3
Kondor	8,867	9,66	73,9	42,2	190,0	17,17	0,67	10,7	16,7	25,6	32,8
GK Szindbád	8,206	11,34	75,7	39,8	274,7	22,00	0,83	12,0	18,0	28,6	59,2
GK Kende	8,275	10,04	76,2	46,1	286,7	19,00	0,67	10,7	20,0	26,8	54,6
GK Hattyas	6,926	11,32	76,5	45,3	267,7	22,50	1,00	13,3	18,8	27,6	47,4

5. táblázat

Fajta	Szemer- més (t/ha)	Fehérje tart. %	Hekt.liter Ezerszem- tömeg	Esés szám (sec)	Nedves siker %	Siker terület mm/h	Siker nyújtás (cm)	Zeleny index	Valorigráfós vízfelv. kép.	érték	
Boka	8,050	10,71	76,2	44,5	183,7	20,33	1,33	12,0	24,2	27,4	46,3
Mv Magvas	8,496	11,49	78,5	45,8	340,7	22,67	1,17	13,3	27,0	32,6	52,7
Mv Mezőföld	8,293	12,13	78,1	49,3	274,0	25,00	3,50	18,7	20,2	32,6	28,8
GK Favorit	8,640	11,61	76,2	37,9	246,0	21,83	1,17	13,0	20,7	29,2	47,3
GK Cipó	8,661	11,10	76,7	45,6	281,0	22,83	2,00	14,0	23,3	29,3	44,6
Hunor	7,962	12,77	78,0	46,4	304,7	26,67	1,00	15,7	28,7	30,6	56,6
GK Mura	8,213	11,64	76,1	46,8	266,3	23,33	2,00	13,7	26,2	28,3	45,8
Buzogány	8,763	10,84	72,8	47,5	270,0	20,83	2,83	14,0	19,3	29,5	38,6
GK Miska	8,438	12,41	76,5	43,1	276,0	25,33	0,83	13,7	27,3	30,6	55,3
Ludwig	7,881	12,07	77,0	50,0	305,3	25,83	1,33	14,7	30,2	30,7	52,0
Astella	9,430	11,60	73,7	42,6	141,7	21,83	1,50	12,3	22,3	26,1	35,7
GK 64-96	8,566	13,54	74,4	45,2	300,7	29,50	2,33	15,7	30,8	30,2	53,2
Alex	8,733	13,08	78,6	50,4	272,3	27,33	1,00	14,0	29,0	30,6	58,1
Rusija	8,356	13,90	77,1	48,3	165,0	32,83	3,00	20,0	33,3	31,8	50,8
HP 19-95	8,432	13,45	77,8	43,9	262,0	28,17	2,17	15,0	24,3	27,9	50,0
GK 66-96	8,723	12,21	76,3	44,4	267,0	26,83	2,67	16,3	25,7	31,0	46,2
Mv 20-96	8,436	12,07	76,5	46,9	208,3	24,00	3,83	17,3	19,8	30,9	24,4
Középerésű fajták átlag	8,169	11,83	76,5	45,7	255,9	24,11	1,78	14,6	23,4	29,8	46,2
Gaspard	8,681	11,15	76,8	48,1	306,3	23,00	2,00	15,3	20,7	30,0	35,3
Martonvásári 25	7,822	10,88	78,0	43,7	272,7	17,50	1,83	13,7	14,7	29,6	41,5
Mv Sigma	6,439	11,29	76,9	47,0	246,7	22,67	2,83	17,0	22,7	31,4	38,2
Mv Magdaléna	7,600	12,26	77,4	47,8	231,7	27,83	2,83	18,3	24,8	33,1	41,2
Mv Matador	7,093	10,58	77,1	52,1	163,3	19,17	1,17	15,0	18,8	29,6	25,6
GK Véka	6,772	11,52	77,0	42,0	253,0	24,50	2,17	17,0	21,3	32,3	37,6
Erik	8,475	10,98	75,6	50,1	253,7	21,83	1,67	14,3	22,8	30,5	45,7
GK Mérő	9,069	12,59	78,6	46,5	278,0	23,50	1,33	14,3	25,2	28,4	54,5
Brea	7,433	12,46	78,2	47,2	299,0	26,17	1,33	15,7	32,3	30,2	59,5
Maximus	8,400	12,56	77,5	52,8	288,3	26,00	2,17	16,0	31,5	31,8	52,0
Thesee	8,583	11,06	73,2	48,4	282,0	21,83	2,17	14,3	20,7	28,9	37,6
Complet	8,611	13,19	76,5	51,1	293,3	27,50	2,00	14,0	33,3	30,7	50,7
HP 82-96	7,499	13,30	78,1	42,7	316,3	26,00	1,67	13,7	27,0	31,3	62,7
Középkései érésű fajták átlag	7,883	11,83	77,0	47,7	268,0	23,65	1,94	15,3	24,3	30,6	44,8
Főátlag	8,070	11,92	76,6	45,59	254	24,28	1,81	14,89	24,08	30,08	46,37

fajtánkénti variációs koefficiens értékeket foglaltam össze. A táblázatban a különböző éréscsoportba tartozó fajták éréscsoportonkénti átlagos CV%-értékeit is megadtam.

A 11 itt bemutatott tulajdonságok közül a legstabilab-
bak a hektolitertömeg, a valorigráfós vízfelvevő képesség
és az ezerszemtömeg, melyek átlagértékei 2,3%, 3,7% il-
letve 4,3%, míg a legváltozékonyabbak a sikerterület és a
valorigráfós értékszám (37,8%, illetve 22,6%). Nagyon
lényeges azonban, hogy az átlagokon belül milyen a fajta
egyes jellemzőinek változékonysága. Az a legkedvezőbb,
ha a variációs koefficiens minél több tulajdonságnál a leg-
kisebb, hiszen a biztonságos természetességnek és a sta-
bil minőségnek ez a záloga. Érdekes tehát végignézni a 6.
táblázatot, melyben látható, hogy az egyes tulajdonságok
változékonyságát tekintve a fajták között nagyon jelentős

különbségek mutathatók ki. Olyan fajta, amely minden te-
kintetben a legmegfelelőbb, nincs, ez nem is várható el. A
nemesítők is arra törekednek, hogy lehetőség szerint
olyan fajtákat alakítsanak ki, amelyek résztulajdonságaik
alapján a lehető legjobban megközelítik az optimálist,
másként fogalmazva az egyes paramétereik kompro-
misszumos optimumban vannak.

Ha a variációs koefficiens értékszámait összegezzük,
azok főátlaga a 11 tulajdonság figyelembe vételével
164,1% (szélsőértékek: 75,4%; illetve 324,3%). A legki-
sebb összvarianciájú fajták: GK Pacsirta, GK Rigó, GK
Verecke, GK Tenger, GK Répce, GK Marcal, Mv Mező-
föld, Alex, Rusija, GK 64-96, Pobeda, a legnagyobbak:
Mv Madrigál, Mv Summa, Mv Matador, Martina,
GK Csörnök.

6. táblázat

AZ ŐSZI BÚZA FAJTAKÍSÉRLETEKBEN SZEREPLŐ FAJTÁK JELLEMZŐ TULAJDONSÁGAINAK VARIÁCIÓS KOEFFICIENSEI
(Mosonmagyaróvár, 1997-1999)

Fajta	Szemter- més (t/ha)	Fehérje tart. %	Hekt.liter Ezerszem- tömeg	Esés szám (sec)	Nedves sikér %	Sikér terület mm/h	Sikér nyújtás (cm)	Zeleny index	Valorigráfós vízfelv. kép.	érték	
GK Öthalom	23,0	8,3	1,5	4,1	4,0	16,9	17,7	18,9	18,1	7,1	16,6
Alföld	28,8	6,4	2,7	8,5	16,5	13,2	10,1	9,6	9,2	6,8	15,6
Kompolti 3	23,6	9,8	3,0	5,4	11,5	17,6	25,7	11,9	18,6	7,1	32,9
GK Góbé	28,3	6,1	3,2	4,0	7,5	17,0	14,1	22,2	15,4	6,6	19,1
GK Pinka	21,9	5,6	3,3	6,9	41,0	5,1	35,4	32,5	11,4	1,8	15,9
GK Csömöc	24,0	13,7	4,9	5,6	60,6	27,5	40,8	22,2	23,9	9,6	61,8
Mv Pálma	29,0	10,0	2,6	5,8	19,2	9,7	28,8	28,8	7,4	5,4	32,6
Mv Madrigál	28,3	12,9	3,7	0,7	36,3	11,4	63,7	30,6	12,3	3,4	58,7
GK Kalász	24,7	13,3	1,7	4,0	12,9	20,3	27,2	32,1	22,5	4,9	32,1
GK Élet	21,3	18,3	1,9	9,7	20,9	21,7	56,6	35,0	11,9	5,1	8,5
GK Malmos	27,7	14,3	3,4	2,7	11,9	14,0	17,7	26,7	10,3	3,7	23,6
Mv Summa	15,6	12,6	2,0	26,8	23,0	30,5	70,7	32,7	107,0	1,5	2,0
GK Garaboly	8,9	12,9	3,2	6,2	21,8	15,2	44,0	17,3	29,7	3,6	24,8
GK Dávid	10,2	11,3	3,2	2,5	16,6	13,1	53,5	21,5	10,2	4,0	8,7
Flori 2	9,1	13,2	3,0	2,4	13,1	17,9	78,7	13,2	24,3	5,1	7,4
Tamara	12,9	18,7	3,6	5,2	19,4	25,1	47,1	40,8	20,8	4,5	30,8
Martina	9,4	20,0	2,3	6,1	31,7	37,6	74,8	34,5	16,3	3,9	31,5
Kucsma	14,2	14,3	2,8	4,6	27,6	14,1	53,5	23,7	17,1	3,7	8,2
GK Sára	8,0	18,4	4,1	3,8	24,4	19,8	27,2	28,8	17,0	2,7	32,2
Jarebica	9,0	14,7	3,2	1,8	45,7	16,8	0,0	10,1	7,3	5,2	46,7
Pobeda	9,2	12,9	2,8	2,0	7,9	12,4	20,2	18,4	8,4	5,1	3,0
GK Tiszatáj	9,6	12,2	3,0	2,0	16,4	13,5	35,4	2,7	16,2	2,0	39,6
GK Pacsirta	14,1	5,4	0,3	1,6	9,0	5,9	8,2	3,7	9,6	1,5	16,1
GK Jászszág	8,1	13,4	2,1	3,5	9,3	11,3	40,4	9,4	14,8	2,7	12,7
GK Rigó	9,8	16,7	0,8	1,5	6,4	4,4	20,4	14,3	13,3	1,9	6,1
GK Verecke	5,1	7,8	1,0	2,7	10,9	3,8	46,8	7,5	3,9	1,1	4,6
GK Tenger	12,9	13,0	1,8	1,0	12,5	5,8	16,6	4,8	7,0	1,1	6,3
GK Forrás	6,1	15,7	2,3	1,9	9,1	12,1	36,4	18,4	16,9	2,0	14,6
Renesansa	9,2	5,6	2,7	3,3	20,4	15,6	46,8	10,9	9,1	5,6	35,5
HP 148-95	8,6	7,7	1,6	1,4	14,4	15,1	39,2	8,0	9,2	3,1	33,9
Korai érésű fajták											
átlag	15,7	12,2	2,6	4,6	19,4	15,5	36,6	19,7	17,3	4,1	22,7
Jubilejnaja 50	19,1	8,6	2,2	6,7	5,8	9,0	14,1	24,9	5,4	2,9	19,6
GK Csűrös	9,8	12,4	1,8	3,9	30,5	16,3	43,2	12,9	5,4	4,7	33,1
GK Őrség	17,0	12,7	3,0	5,5	7,2	21,4	49,0	12,0	5,4	4,5	21,5
Martonvásári 23	22,8	7,3	2,6	4,2	34,3	9,8	81,6	7,4	9,2	3,0	21,6
Fatima 2	11,8	12,9	2,4	1,4	45,4	13,2	28,3	22,6	5,2	3,5	40,6
Mv Optima	16,0	9,6	2,1	1,6	27,6	23,3	10,1	27,0	4,8	1,8	35,0
GK Zugoly	15,7	9,8	1,7	3,2	15,1	8,1	36,4	12,9	2,2	2,5	20,0
GK Répce	16,8	8,4	1,7	2,7	6,5	4,8	16,3	23,7	4,1	2,0	7,4
GK Marcal	11,7	15,0	6,4	1,5	10,3	6,2	0,0	9,1	15,0	0,9	9,8
Mv Emma	21,0	14,5	1,3	5,7	31,9	15,8	46,8	30,0	14,7	1,8	10,3
Mv Vilma	19,0	8,4	1,8	5,9	15,9	10,8	25,7	20,4	12,5	1,2	13,8
Kondor	12,6	15,2	2,8	8,3	40,8	6,0	70,7	23,4	7,5	1,2	32,6
GK Szindbád	17,0	9,6	1,6	2,6	3,1	8,5	28,3	18,0	7,9	3,3	14,1
GK Kende	14,4	12,7	2,0	7,3	13,4	7,7	70,7	24,6	8,2	1,8	6,0
GK Hattyas	19,5	8,2	1,8	9,1	20,1	3,1	70,7	24,7	1,3	3,8	13,3

6. táblázat

Fajta	Szemer- més (t/ha)	Fehérje tart. %	Hekt.liter Ezerszem- tömeg	Esés szám (sec)	Nedves sikér %	Sikér terület mm/h	Sikér nyújtás (cm)	Zeleny index	Valorigráfós vízfelv. kép.	érték	
Boka	12,9	9,0	3,2	2,1	37,4	11,8	35,4	18,0	4,3	5,5	25,2
Mv Magvas	6,3	17,3	1,4	2,4	6,5	11,0	20,2	30,8	15,7	0,4	9,4
Mv Mezőföld	7,8	16,3	1,9	1,5	24,3	7,1	11,7	18,2	7,1	0,7	7,7
GK Favorit	7,6	17,0	1,7	2,8	13,5	9,2	40,4	27,4	15,0	2,2	23,0
GK Cipó	13,9	13,8	2,2	4,2	30,8	8,4	40,8	35,5	13,4	1,6	18,2
Hunor	15,1	13,4	2,0	4,0	16,6	4,7	70,7	25,7	7,2	5,2	29,6
GK Mura	14,2	13,9	0,4	1,7	20,5	5,6	20,4	35,0	7,7	4,1	17,9
Buzogány	18,0	12,0	3,4	5,9	28,2	7,9	44,0	5,8	6,5	5,9	37,5
GK Miska	14,0	18,6	1,7	2,8	15,0	12,2	28,3	18,3	27,1	1,4	20,0
Ludwig	4,5	17,7	2,2	2,8	11,7	16,6	17,7	32,1	22,8	2,8	11,0
Astella	6,1	9,7	1,8	5,1	37,3	5,7	27,2	26,8	5,6	0,4	36,5
GK 64-96	11,2	7,8	1,5	3,6	7,6	2,8	36,4	13,1	9,8	2,0	6,2
Alex	10,4	12,2	1,8	2,4	12,5	6,9	0,0	15,4	14,6	5,0	12,8
Rusija	7,6	4,9	2,0	2,8	30,2	3,6	13,6	14,7	10,0	0,6	13,8
HP 19-95	12,8	12,1	2,0	4,0	20,4	5,9	10,9	23,7	14,0	1,4	14,8
GK 66-96	4,8	7,0	1,9	5,7	24,2	3,2	31,9	23,6	11,3	1,5	16,0
Mv 20-96	7,5	6,3	1,3	2,8	26,2	10,3	24,6	15,1	1,2	3,1	41,9
Középérésű fajták átlag	13,1	11,7	2,1	3,9	21,0	9,3	33,3	21,0	9,4	2,6	20,0
Gaspard	19,4	20,9	3,2	4,3	14,3	32,6	70,7	26,3	22,5	14,4	20,1
Martonvásári 25	21,8	13,5	1,8	5,5	13,2	40,4	102,9	38,9	22,5	5,5	19,6
Mv Szigma	26,0	14,5	0,8	0,9	17,7	10,6	46,3	4,8	35,5	5,2	71,0
Mv Magdaléna	15,9	2,8	1,1	4,9	24,6	9,5	22,0	13,6	10,7	12,6	38,9
Mv Matador	19,6	16,3	3,4	6,9	62,3	21,5	53,5	5,4	25,1	4,8	87,6
GK Véka	23,1	5,9	0,7	8,1	11,0	13,2	10,9	4,8	11,7	8,5	29,1
Erik	12,3	15,3	3,0	2,3	10,6	17,8	14,1	23,0	5,7	5,1	15,6
GK Mérő	11,2	12,6	2,0	6,4	2,7	1,7	46,8	21,6	17,5	2,0	13,3
Brea	10,4	16,9	1,0	1,4	3,3	13,3	63,7	31,4	12,5	4,1	20,4
Maximus	4,4	19,4	1,0	3,2	8,0	19,1	43,5	30,6	18,8	0,7	9,9
Thesee	12,3	12,0	5,5	7,3	16,1	18,8	76,1	20,0	4,6	4,3	25,7
Complet	6,3	12,7	2,4	1,6	4,3	16,7	81,6	35,5	18,1	3,5	12,5
HP 82-96	3,5	9,4	1,6	7,7	3,0	7,2	37,4	30,7	8,4	1,7	12,1
Középkései érésű fajták átlag	14,3	13,2	2,1	4,7	14,7	17,1	51,5	22,0	16,4	5,6	28,9
Főátlag	14,3	12,2	2,3	4,3	19,3	13,1	37,8	20,7	13,8	3,7	22,6

Befejezésül érdemes még egy pillantást vetni a 7. táblázatra, amiben kigyűjtöttem a 3 év alatt azonos minőségi csoportba és az azonos minőségi osztályba tartozó fajták nevét. Nálunk ugyanis a minőségi bélyegek közül még a sütőipari csoportba sorolásnak, illetve tartozásnak van nagy jelentősége. A 75 fajta közül csak 5 fajta (a Kucsma, a Pobeda, a GK Rigó, a GK Verecke és a GK Répce) őrizte meg minőségi csoportját, míg a táblázatban lévő 18 további fajta azonos osztályba (B, vagy C tartozott a vizsgált időszakban. Összességében e tulajdonság szerint tehát csak a fajták 30,7%-a maradt azonos „minőségű”, ami egyúttal arra is utal, hogy még azonos technológiai feltételek esetén is az éghajlati tényezőknek, az évjárat hatásának milyen nagy jelentősége van.

Dr. Kajdi Ferenc
tudományos munkatárs

Nyugat-Magyarországi Egyetem, Mosonmagyaróvár

7. táblázat

**A KIEMELT FAJTÁK 3 ÉVES MINŐSÉGI CSOPORTBA,
ILLETVE OSZTÁLYBA TARTOZÁSA
(MOSONMAGYARÓVÁR, 1997-1999)**

Fajta	Minőségi csoport, osztály	Fajta	Minőségi csoport, osztály
Kucsma	C1	Kondor	C
Pobeda	B2	GK Kende	B
GK Rigó	B1	Mv Magvas	B
GK Verecke	B1	Mv Mezőföld	C
GK Répce	B2	GK 64-96	B
GK Dávid	B	Alex	B
GK Jászság	B	Mv 20-96	C
GK Tenger	B	GK Mérő	B
HP 148-95	B	Maximus	B
GK Csűrös	C	Complet	B
GK Őrség	C	HP 82-96	B
Mv Optima	C		

A 2000. év őszi búza fajtáinak kísérleti eredményeiről

Az időjárás hatásairól, az egyes térségekben mért anomáliákról legszívesebben említést sem szeretnénk tenni, jó hogy túl vagyunk rajta. Egy azonban nagyon fontos, tudásunkban megerősítve nézhetünk a jövő elé.

Az őszi kalászos gabonák – közöttük legfontosabb növényünk az őszi búza – hazánkban eredményesen termeszthetők. Esetükben a természet helyrehozza azt, amit elrontott.

A különböző hatások elemzése, a kis térségen belüli nagyon változó terméseredmény okainak vizsgálata szükséges és szintén tanulságokkal szolgál, de ennek nem itt van a helye. Meg kellett említeni mégis, mert a fajták abszolút számokkal mérhető teljesítményét és egyéb tulajdonságaik értékelését is az adott helyen mindig nagyon valószínű, összességében pedig nagyon is különböző helyekről származó adatok alapján tesszük.

1. táblázat

ŐSZI BÚZA FAJTAÖSSZEHASONLÍTÓ KÍSÉRLETEK EREDMÉNYEI 2000

KORAI ÉRÉSŰ FAJTÁK

Fajta	Szemtermés t/ha	%	Növény- magasság cm	Tél- állóság 1-9	Állóké- pesség 1-9	Tenyészeitő vetéstől, nap kalászo- lásig	érésig
Flori 2	7.25	107.6	79	7.8	8.63	207	255
GK Garaboly	7.20	106.8	80	7.8	8.81	205	254
Mv Martina	7.16	106.2	82	7.8	8.94	207	254
GK Jászság	7.16	106.2	87	7.8	6.63	206	255
GK Kalász	7.05	104.6	86	8.2	6.06	207	255
GK Verecke	7.02	104.2	78	8.1	6.44	207	254
GK Élet	6.99	103.7	84	8.0	8.75	207	254
Mv Pálma	6.91	102.5	89	7.9	8.56	207	256
Mv Tamara	6.87	101.9	81	8.2	8.25	208	255
Mv Summa	6.82	101.2	85	7.8	8.31	206	254
Pobeda	6.81	101.0	89	8.0	7.56	207	256
Jarebica	6.78	100.6	87	7.9	7.68	205	254
GK Öthalom	6.77	100.4	91	7.9	7.19	206	253
Kompolti 3	6.73	99.9	91	7.9	6.30	207	254
GK Csömöc	6.71	99.6	76	8.0	8.50	209	255
Mv Kucsma	6.71	99.6	78	8.1	8.69	208	254
GK Dávid	6.70	99.4	84	7.9	8.88	206	255
GK Góbé	6.66	98.8	88	7.8	7.24	206	255
GK Malmos	6.65	98.7	88	7.8	8.06	206	254
Mv Madrigál	6.62	98.2	94	8.2	8.56	207	256
Renesansa	6.61	98.1	85	8.2	8.25	205	253
GK Tenger	6.58	97.6	76	7.4	8.31	206	254
Abony	6.53	96.9	96	7.4	7.24	208	254
GK Pinka	6.51	96.6	80	7.7	8.38	203	253
GK Forrás	6.43	95.4	76	7.5	8.38	207	254
Linda	6.41	95.1	101	7.9	7.75	209	257
GK Sára	6.40	95.0	87	8.2	8.13	206	254
HP Árkus	6.30	93.5	94	8.0	8.31	207	255
Alföld 90	6.24	92.6	87	7.7	8.31	206	254
Átlag	6.74	100.0	86	7.9	7.97	207	255
SzD5%	0.25	3.7	3	0.6	1.28	1	1
kísérletek száma	24		14	7	4	16	9

Az őszi búza viszonylag egyszerű termesztési módjával, „őszvér természetével” együtt azon szántóföldi növényeink egyike, mellyel szemben – a minőségmutatókat is beleértve – nagyon sok igényt, elvárást támasztunk. Minőség címszó alatt az utóbbi tíz évben adtunk és kaptunk leckét kölcsönösen a fajtajelölt kortól az export tétellel vagy a pékáruval bezárólag mindenkit beleértve.

Mégis: a 2000. év őszen sem vagyunk egységes véleményen, milyen is legyen a magyar búza?

Milyen legyen a magyar búzának megfelelő búza fajta?

Ahogy ideális fajta nincs, úgy nem létezik abszolút fajtaértékelés sem. Tisztán megfogalmazott követelményrendszerben is különböző súllyal értékeljük az egyes fajtatulajdonságokat, így jutunk különböző eredményre, azaz különböző fajták választásához.

A fajtákat pedig meg kell válogatni. Szeretnénk a legjobbat, amely abszolút értelemben nincs. Választani kell tehát a sok közül (egyre több közül).

A fajtaszám növekedést időnként kritikus éllel emlegetik, aminek az adésszerű alapot, hogy a fajtavisszavonás rendszere nincs kidolgozva. A Nemzeti Fajtajegyzékben szerepelnek olyan fajták, melyekből nincs termesztés és igény sincs rájuk.

A fajtakínálat egyik oldala tehát a nemzeti fajtajegyzék (a jogi keret) a maga bőséges fajtaszámaival. A másik oldal színesebb. Ide sorolható az OMMI által kiadott Leíró Fajtajegy-

2. táblázat

**ŐSZI BÚZA FAJTAÖSSZEHASONLÍTÓ KÍSÉRLETEK EREDMÉNYEI
2000**

KÖZÉPÉRÉSŰ FAJTÁK

Fajta	Szemtermés t/ha	%	Növény- magasság cm	Tél- állóság 1-9	Állóké- pesség 1-9	Tenyészeitő vetéstől, nap kalászo- lásig	érésig
Buzogány	7.28	106.4	72	8.3	8.75	208	255
Kondor	7.19	105.1	81	7.9	8.38	207	255
GK Cipó	7.18	105.0	79	8.3	8.88	207	254
GK Mura	7.14	104.4	93	8.1	7.88	210	258
GK Petur	7.12	104.1	87	8.2	9.00	209	256
Mv Magvas	7.05	103.1	89	7.6	6.63	210	256
Mv Mezőföld	7.05	103.1	90	8.1	7.94	209	256
Alex	7.03	102.8	85	8.1	6.38	207	257
Róna	6.99	102.2	84	8.1	7.88	208	257
Gk Marcal	6.98	102.0	79	8.1	9.00	209	258
GK Favorit	6.93	101.3	67	8.0	8.69	207	254
Ludwig	6.93	101.3	108	7.9	8.69	212	259
GK Répce	6.92	101.2	76	7.7	8.13	208	255
GK Miska	6.91	101.0	84	8.1	7.94	209	255
Gabi	6.89	100.7	98	7.8	8.31	208	256
Mv Csárdás	6.84	100.0	88	7.9	8.69	209	256
GK Zugoly	6.78	99.1	82	8.0	7.69	208	255
Mv Optima	6.77	99.0	88	8.2	8.31	209	256
Fatima 2	6.74	98.5	77	8.2	8.19	209	255
Carlo	6.72	98.2	97	7.7	6.80	210	257
Mv Vilma	6.70	98.0	88	7.7	8.88	208	256
Rusija	6.69	97.8	93	7.8	7.63	207	255
GK Szindbád	6.67	97.5	81	7.0	8.44	209	256
Hunor	6.52	95.3	87	7.9	8.69	208	254
Lupus	6.43	94.0	103	8.0	6.13	207	256
Jubilejnaja 50	6.20	90.6	101	7.8	7.06	208	255
Mv Emma	6.06	88.6	90	7.8	8.63	209	257
Átlag	6.84	100.0	87	7.9	8.06	208	256
SzD5%	0.25	3.7	3	0.6	1.24	1	1
kísérletek száma	23		15	7	4	15	10

KÉSŐI ÉRÉSŰ FAJTÁK

Complet	7.24	107.7	110	8.0	6.50	215	264
Maximus	7.19	107.0	105	7.6	6.35	215	263
Gaspard	6.96	103.6	90	8.0	8.00	209	258
GK Mérő	6.95	103.4	96	8.0	7.10	210	259
Mv Matador	6.77	100.7	91	7.9	7.95	209	256
Brea	6.75	100.4	92	8.1	6.70	211	258
Mv Magdaléna	6.61	98.4	87	7.8	7.70	209	257
Erik	6.60	98.2	107	8.2	5.10	211	259
GK Véka	6.41	95.4	85	8.2	8.10	210	257
Brutus	6.32	94.0	106	8.1	5.85	212	261
Hajdúság	6.14	91.4	97	8.0	6.90	214	262
Átlag	6.72	100.0	97	8.0	6.93	211	260
SzD5%	0.28	4.2	3	0.5	2.09	1	2
kísérletek száma	22		14	7	5	14	7

zék, melynek kísérletsorozatában csak a három éven belül minősített fajták (az újak, a megismerésre várók), és a korábban állami elismerést kapottak közül a termesztésben elterjedt fajták szerepelnek évről-évre. Ajánlati listák továbbá a nemesítőházak és a vetőmag kereskedő cégek által összeállított fajtaliszták is, melyeknél a listára kerülés szempontjai különbözőek, de sokszor a térségi kísérleti eredményekre alapozottak.

Az őszi búza fajtahasználatra a vetőmagszaporító terület fajtaarányaiból következtetünk (az egyetlen megbízható fajtasoros kimutatás).

A vetőmagszaporításokban az utóbbi két évben 10%-os részarányal egy fajta sem szerepelt. Nyolc fajta foglalta el a terület 50%-át, ebből 6 mindkét évben ugyanaz volt. Szám szerint 15–18 fajta képviselt 75 %-ot.

Ezek az arányok 1–2 éves késéssel és némi eltéréssel vonatkoztathatók az ártermő területre is.

A legerjedtebb fajták, a Jubilejnaja 50, Mv Magdaléna, Mv Magvas, GK Öthalom, GK Élet, Mv Emma, GK Kalász, Mv Pálma, Fatima 2, GK Zugoly...

Ezeknek a fajtáknak egy közös tulajdonságuk van. Valójában egy tulajdonságcsoport. Az átvételi rend minőségmutatóinak (sikértartalom, lisztminőség, esésszám) megbízhatóan megfelelnek. A malmi vagy a javító minőség biztonsággal várható tőlük. (Az esésszám kérdésében egyrészt a „papírforma érvényesült”, másrészt remélhetően csak 2–3 éves sláger volt.)

Mi a teendő, ha az ismerten jó minőségű fajtaival sem érjük el a kívánt minőséget? Nézzük meg gazdálkodásunk mikéntjét elemeire bontva. Mit adunk és adunk vissza annak a bonyolult és csodálatos rendszernek, amit talajnak nevezünk és talán már

3. táblázat
ŐSZI BÚZA FAJTAÖSSZEHASONLÍTÓ KÍSÉRLETEK EREDMÉNYEI
1998–2000 (KIVONAT)

Fajta	Kísérleti év			Átlag		Érés-csoport
	1998	1999	2000	átlag	%	
Maximus (F 6631)	–	6,32	7,19	6,87*	107,2	III
GK Garaboly	7,46	6,49	7,20	7,05	107,1	I.
Buzogány	7,68	6,09	7,28	7,02	106,7	II
Mv Martina	-	6,40	7,16	6,98*	106,1	I.
Kondor	7,55	6,09	7,29	6,94	105,5	II
Gaspard	7,02	6,20	6,96	6,73	105,0	III
GK Cipó	7,39	6,17	7,18	6,91	105,0	II
Flori 2	7,15	6,20	7,25	6,87	104,4	I.
GK Kalász	6,95	6,36	7,05	6,79	103,2	I.
GK Mérő	6,93	5,94	6,95	6,61	103,1	III
GK Zugoly	7,00	6,47	6,78	6,75	102,6	II
Mv Summa	7,40	5,94	6,82	6,72	102,1	I.
Ludwig	-	6,08	6,93	6,71*	102,0	II
GK Élet	6,99	6,13	6,99	6,70	101,8	I.
Brea	-	6,00	6,75	6,49*	101,2	III
Mv Magvas	6,85	6,07	7,05	6,66	101,2	II
GK Dávid	7,18	6,10	6,70	6,66	101,2	I.
Mv Mezőföld	7,10	5,80	7,05	6,65	101,1	II
GK Miska	-	5,93	6,91	6,63*	100,8	II
GK Mura	6,98	5,74	7,14	6,62	100,6	II
GK Szindbád	6,88	6,28	6,67	6,61	100,5	II
GK Répce	6,84	6,06	6,92	6,61	100,5	II
GK Favorit	6,77	6,12	6,93	6,61	100,5	II
GK Pinka	7,38	5,94	6,51	6,61	100,5	I.
Erik	6,53	6,13	6,60	6,42	100,2	III
Hunor	7,27	5,94	6,52	6,58	100,0	II
GK Marcal	6,84	5,88	6,98	6,57	99,8	II
Gabi	6,93	5,86	6,89	6,56	99,7	II
Pobeda	-	5,92	6,81	6,56*	99,7	I.
Mv Matador	6,83	5,53	6,77	6,38	99,5	III
Mv Tamara	-	5,83	6,87	6,55*	99,5	I.
Mv Pálma	6,92	5,79	6,91	6,54	99,4	I.
Mv Vilma	7,08	5,82	6,70	6,53	99,2	II
GK Malmos	6,90	6,05	6,65	6,53	99,2	I.
GK Óthalom	6,87	5,90	6,77	6,51	98,9	I.
Kompolti 3	6,69	6,02	6,73	6,48	98,4	I.
Mv Optima	7,04	5,59	6,77	6,47	98,3	II
Mv Kucsma	-	5,84	6,71	6,47*	98,3	I.
Jarebica	-	5,77	6,78	6,47*	98,3	I.
GK Góbé	6,64	6,08	6,66	6,46	98,2	I.
Mv Magdaléna	6,35	5,92	6,61	6,29	98,1	III
GK Csörnök	6,84	5,70	6,71	6,42	97,6	I.
Fatima 2	6,78	5,78	6,74	6,43	97,3	II
Mv Madrigál	6,90	5,78	6,62	6,43	97,3	I.
GK Sára	-	5,82	6,40	6,31*	95,9	I.
GK Véka	6,15	5,48	6,41	6,01	93,8	III
Brutus	-	5,32	6,32	5,93*	92,5	III
Alföld 90	6,46	6,46	6,24	6,05	91,9	I.
Jubilejnaja 50	6,40	5,30	6,20	5,97	90,7	II
Mv Emma	6,40	5,15	6,06	5,87	89,2	II
Átlag				6,55	100,0	
SzD5%				0,31	4,7	

* = korrigált átlag

ezerszer felszántottuk, bevetettük és learattuk (így vagy úgy)?

Napi gondokkal küzdve is előre kell tekinteni, a 2000. évi aratás is bizonyítja, hogy a trágyázás, a vetés-váltás és növényápolás szakmai irányelveit büntetlenül nem lehet át-hágni.

Nem fogjuk tudni megkerülni a mikroelem trágyázás kérdését sem.

Ha ismert tulajdonságú búza fajta a termőtáji és évjáratati hatáson túlmenően a minőségében nem megfelelő termést ad, ez jelzésértékű kell hogy legyen. Nem a fajtában van a hiba. A gyakorlatban a búza tesztnövényként is használható.

Egy éves kérésrel a leíró fajta-jegyzék-kísérletekben szerepelt fajták fontosabb minőségmutatóit érés-csoportonként az átlagos sikértartalom csökkenő rangsorába szedve közöljük.

Az éves kísérleti eredmények – némi késéssel – ez úton is publicitást kapnak. A fajták értékelését ki-ki elvégzi, az őszi vetőmag megrendeléseket ez nem nagyon befolyásolja, mert a vetőmagot idejében kell megrendelni.

Rövid fajtasoros jellemzést a legújabb fajtákról – először itt – adunk, melyek láthatóak lesznek a 2001. évi kísérletekben is.

A korai érés csoportban tizenegy, a középérésű csoportban öt és a késői érésű fajták között egy új fajtaival bővül a választék.

A **GK Szivárvány** a legbővebben termő fajták közé sorolható. Lisztminősége B1 (közel A2). Átlagos siker mennyisége sem a standardokét, sem a malmi búza kívánatos szintjét nem érte el. Agronómiai tulajdonságai átlagosak.

A **GK Sas** átlagosnál jobb termőképességgel, B lisztminőséggel és 32 % siker tartalommal szerepelt. Esésszám értéke az átlagosnál alacsonyabb, de a minimum érték

4. táblázat

ŐSZI BÚZA FAJTAÖSSZEHAJONLÍTÓ
KÍSÉRLETEK EREDMÉNYEI
1999

KORAI ÉRÉSŰ FAJTÁK

Fajta	Sikermennyiség	Sütőipari (farinográfus)		Esés- szám
	%	érték- szám	érték- csoport	
Alföld 90	33,4	89,9	A-1	342
Pobeda	33,2	86,7	A-1	300
GK Góbé	32,2	75,3	A-2	290
GK Garaboly	30,8	63,2	B-1	260
GK Kunság	29,8	82,5	A-2	300
GK Kalász	29,7	87,9	A-1	348
GK Dávid	29,0	77,2	A-2	295
GK Malmos	28,9	72,5	A-2	336
GK Élet	28,8	84,1	A-2	343
Mv Kucsma	28,7	78,4	A-2	291
GK Sára	28,6	64,8	B-1	272
MV Pálma	28,4	71,6	A-2	306
Mv Tamara	28,3	77,4	A-2	294
Jarebica	28,3	67,6	B-1	277
GK Csörnőc	28,0	71,4	A-2	218
GK Öthalom	27,3	83,8	A-2	337
GK Pinka	24,7	53,1	B-2	139
Flori 2	24,6	69,2	B-1	310
Mv Martina	24,4	67,1	B-1	245
Mv Summa	23,5	63,7	B-1	292
Mv Madrigál	22,1	75,9	A-2	236

KÖZÉPÉRÉSŰ FAJTÁK

Gabi	30,6	78,7	A-2	217
GK Miska	30,6	90,7	A-1	350
Hunor	30,1	88,4	A-1	419
Jubilejnaja 50	29,9	89,5	A-1	327
Mv Vilma	29,9	70,1	A-2	323
Buzogány	29,9	73,9	A-2	405
Mv Emma	29,8	98,4	A-1	388
Ludwig	29,7	75,6	A-2	370
GK Zugoly	29,5	70,1	A-2	288
GK Marcal	29,4	75,4	A-2	319
GK Mura	28,6	71,5	A-2	357
Mv Optima	28,1	65,2	B-1	329
Mv Magvas	27,8	78,4	A-2	448
GK Cipó	27,8	82,0	A-2	364
Fatima 2	27,7	83,1	A-2	273
GK Répce	26,5	61,6	B-1	339
Mv Mezőföld	26,2	67,4	B-1	381
GK Favorit	25,2	70,2	A-2	307
GK Szindbád	24,9	74,5	A-2	275
Róna	24,4	78,9	A-2	358
Kondor	23,7	68,6	B-1	210

5. táblázat

ŐSZI BÚZA FAJTAÖSSZEHAJONLÍTÓ
KÍSÉRLETEK EREDMÉNYEI
1999

KÉSEI ÉRÉSŰ FAJTÁK

Fajta	Sikermennyiség	Sütőipari (farinográfus)		Esés- szám
	%	érték- szám	érték- csoport	
GK Véka	38,1	82,8	A-2	358
Brutus	35,3	95,9	A-1	364
Mv Magdaléna	34,6	77,7	A-2	352
Maximus	32,4	76,3	A-2	381
Gaspard	27,6	54,6	B-2	338
Brea	27,2	88,6	A-1	405
Erik	26,9	80,8	A-2	354
Mv Matador	26,5	74,9	A-2	320
GK Mérő	25,0	78,6	A-2	325

Kísérletek

száma 6 6 6 6
Kísérleti helyek: Bábolna, Bóly, Tordas, Jászboldogháza, Karcag, Mezőhegyes

(220) fölötti. Átlagosnál kedvezőbb összkörtani értéket képvisel.

A **GK Bagoly** is jó átlagos (vagy jobb) termőképességű. Liszztminősége B1, siker tartalma 32,9 %. Igen jó körtani tulajdonságokat mutat. Tulajdonságai összességében jó termőképességű, biztos malmi búzának ígérkezik.

A **Zlatka** terméseredménye a standard átlag alatt maradt. Beltartalmi mutatói kedvezőek. (A2, 32,4 % siker, terülés és esésszám értéke is kedvező.) Levélrozsdaival szemben rezisztens, egyéb vizsgált betegségek iránt nagyon fogékony.

Az **Mv Matild** (235–97) átlagos termőképességű, közel A1 lisztminőségű, 27–28 % siker tartalmú fajta. Lisztharmat fogékonysága közepes, levél- és sárgarozsda iránti fogékonysága átlag feletti.

Az **Mv Prizma** (204–97) átlagos termőképességű, jó malmi búza (A2; 28,6 %). Lisztharmat fogékonysága közepes, levél- és sárgarozsda iránti fogékonysága átlag feletti.

Az **Mv Mariska** (119–97) átlagos (vagy jobb) termőképességű, jó malmi búza (A2; 29,6 %). Lisztharmat és levélrozsda iránt csak kismértékben fogékony, sárgarozsda iránti fogékonysága közepes.

Az **Mv Dalma** (108–97) átlagos termőképességű, jó malmi búza (A2; 29,5 %). Lisztharmat iránti fogékonysága átlag alatti, egyéb betegségek vonatkozásában átlagos magatartás jellemzi.

Az **Mv Palotás** (107–97) átlagos termőképességű, a malmi búzáknál jobb minőségű fajta (A1; 32,4 %). Kedvező esetben javító minőséget adhat. Közepesen kedvezőbb összkörtani képet mutat.

Az **Mv Emese** (106–97) átlagos (vagy jobb) termőképességű. Lisztminősége a javító, sikér tartalma a malmi kategóriába tartozik. Nagymértékű levélrozsa fogékony-ság jellemzi, lisztharmat fogékony-sága elmarad az átlagostól.

Az **Ukrainka** átlagosnál inkább többet termő malmi búza, sikér tartalma esetenként az átvételi határ körüli. Levél- és sárgarozsa rezisztens, egyébként közepes kórtani értékű.

A középérésű fajták között termőképességével tűnik ki a **GK Rába**. A vizsgálati ciklusban minden évben szignifikáns terméstöbbletet mutatott. Lisztminősége A2–A1, sikér tartalma 23–27 %. Esésszám értéke 270–280 volt. Lisztharmat közepesen kevésbé, levélrozsa közepesen nagyobb mértékben fertőzte.

A **Niagara** Csehországból honosított fajta. Termőképessége átlagos. Lisztminősége A2, sikér tartalma 27,7 %. Esésszám értéke magas. Levélrozsa iránt közepesen fogékonyabb, egyéb betegségeknek közepesen jobban ellenáll.

Az **MF Kazal** (FD 96085) Franciaországból honosítva. Szignifikánsan többet termő fajta. Az egyéb hasznosítási

célú csoportba tartozik. Lisztharmat és szárrozsa fogékony-sága közepesen nagyobb, levélrozsa iránt nagyon fogékony.

A **Bőség** (S 1030) szintén Franciaországból származik. Termőképessége átlagon felüli. Lisztminősége B1, sikér tartalma 26,0 %. Lisztharmat iránt nagyon, levél- és szárrozsa iránt közepesen fogékony.

A **Capo** Ausztriából származó, javító minőségű búza. A malmi standard fajták átlagánál szignifikánsan kevesebbet (mintegy 8 %-kal), de a minőségi standardoknál többet termett. Érésideje a középérésű és a késői csoport határán volt. Kedvező összkörtani tulajdonságokkal rendelkező fajta.

A késői érés csoportban **Furore** néven kapott állami elismerést a P 7852.91, Ausztriából származó fajtajelölt. Érés csoportjában átlag feletti termőképességű, javító minőségű új fajta. A standardoknál későbbben ér, állóképessége azoknál kissé gyengébb. Lisztharmat és szárrozsa iránt közepesen fogékony, levélrozsdával szemben rezisztens.

A legújabb fajtákról további 1–2 év kispácellás eredményeivel és a vetőmagzaporítások üzemi tapasztalataival is gazdagabbak leszünk, mire vetőmagjuk árutermesztésre nagy mennyiségben is elérhető lesz.

Kovács Sándor
szakfőtanácsos – OMMI

„Tolle, lege et fac !!!”
Vedd, olvasd és cselekedd!!!

MEGRENDELŐ LAP

Megrendeljük Önöknél
az **2000. évre** a MAG Kutatás–Termesztés–Kereskedelem c. szaklapot.
Előfizetési díj: **2352 Ft/év**

Név: .....

Cím: .....

Példányszám: ..... Dátum: .....

.....
cégszerű aláírás

VETMA Marketingkommunikációs Kht.

1077 Budapest, Rottenbiller u. 33. ■ Mobil: 06/30/221-79-90

Egy éve új feladat az ellenőrzési mintavétel

A vetőmagminősítés és ellenőrzés területén 1996–1999 között megújultak a követelmények. Megjelent az új vetőmagtörvény, az azt kiegészítő végrehajtási utasítások és szabványok s megújult a szakmai munka is.

Az érvényes fémzárszámmal rendelkező vetőmag tételek újbóli mintázását és vizsgálatát 1999. március 10-ével kezdtük meg. Ez az ellenőrzési forma többféle célt szolgál:

- figyelemmel kíséreni az érvényes fémzárolású tételek minőségének alakulását,
- saját mintavételünk pontosságát felülvizsgálni.

Az ellenőrzés során az eljárás megegyezik a fémzároláskori mintavétel előírásaival. A különbség az, hogy valamennyi ellenőrzési mintát az OMMI Budapesti Laboratóriuma kap meg vizsgálatra és az itt megállapított eredmények kerülnek összehasonlításra a tétel Vetőmagminősítő Bizonyítványán szereplő adatokkal.

Amennyiben a két eredmény a megengedett vizsgálati eltérési hibahatáron belül van, úgy a tétel megtartja eredeti minőségét. Amennyiben az eltérés meghaladja a hibahatárt, abban az esetben egyöntetűségi

mintát veszünk a tételből, s ennek eredménye határozza meg a tétel további sorsát.

Tavaly, 1999-ben 464 tétel, míg 2000. szeptember 30-ig 942 tétel került vizsgálatra. Összesen 1406 tételből 17 tétel minősítését kellett megváltoztatni alacsony csírázóképeség miatt. Ez igen jó arány, mivel az alkalmatlan tételek száma mindössze 1,2 %-ot tett ki. Megnyugtató eredmény, ami a hivatalos OMMI mintavétel pontosságát és szakszerűségét igazolja. A minimális számú új minősítést nem hulladék, vagy idegenmag előfordulás okozta, hanem a tárolás során bekövetkezett és valószínűsíthető minőségromlás.

Az ellenőrzések során gyakran tapasztaltuk, hogy a gazdaságok nem szabványosnak minősített tételekről az új szabvány előírásaival ellentétben nem távolítják el a fémzárolási címkéket azzal az indokkal, hogy a későbbiek során fel kívánják dolgozni ezeket a tételeket, s ha a címkéket levágják, akkor nem tudják megfelelően igazolni a vetőmag eredetét. Erre jó megoldásnak tűnik az OMMI által kibocsátott „Nem szabványos vetőmag” kör alakú piros nyomtatású öntapadó címke használata, melynek elterjesztése az új szabvány

MSZ 7145:1999.5.9.5 pont szellemével összhangban és folyamatban van.

Fokozott figyelmet kell fordítani a raktárak fertőtlenítésére, ugyanis előfordultak esetek, amikor élő állati kártevőt találtunk a megmintázott tételekben. Ezért ideiglenes hatósági zár alá vételt kellett alkalmazni, amíg a mentesítés meg nem történt. Elsősorban borsó tételeknél fordult ez elő.

Összegezve az eddigi tapasztalatokat megállapítható, hogy a mintavételi ellenőrzések kedvező fogadtatásra találtak a vetőmagüzemek részéről. Mindenki előtt nyilvánvalóvá vált, hogy ez a tevékenység is hozzájárul ahhoz a közös törekvéshez, mely a forgalomba kerülő vetőmagvak minőségének megóvását biztosítja.

Lassan talán nálunk is kialakul az a külföldön már élő szemlélet, mely szerint a hivatalos mintavétel nyoma it viselő tétel (persze ha esztétikailag és biztonság szempontjából nem sérül a göngyöleg) nem csökkentett, hanem éppen nagyobb eszmei értékű.

Általános használatá vált az OMMI emblémával ellátott „Vetőmag Minősítésfelügyelet Mintavétel” öntapadós címke alkalmazása.

Pakot Endre
szakfőtanácsos
OMMI

IX. VETŐMAGBÖRZE ÉS KONFERENCIA

2000. március 7.

Helyszín: Gödöllő, Szent István Egyetem, Aula

**Rendező: Gödöllői Agrárközpont Kht.
2101 Gödöllő, Postafiók: 163.**

Információ: 06/28 521-120; 06/20 6469-862

VETŐMAG 95 KFT.
 H-1077 Budapest, Rottenbiller u. 33.
 Tel.: 462-5070, Fax: 462-5080
 H-1400 Budapest, Pf. 85.

VETŐMAG AJÁNLATUNK

- Ó** – Vetőmag termeltetés
S – Vetőmag feldolgozás
Z – Mezőgazdasági termékkereskedelem
R – Termelőeszköz kereskedelem
E – Kereskedés itthon és külföldön

Érdemes fajtáinkra odafigyelni, mert a legnagyobb termést ez évben is a **BUZOGÁNY** őszi búzánk, a **GASPARD** őszi búzánk, a **REX** őszi árpánk, a **SYNERGY** repcénk hozta.

FAJTAVÁLASZTÉKUNK A 2000. ÉV ŐSZÉRE, MELYET MÁR AZ ÚJ ÉVEZREDBEN ARATHATUNK:

Őszi búza fajtáink:

koraiak: Jarebica és
 Pobeda

középérésűek: Buzogány és
 Győző

középkésői: Gaspard

Búzafajtáink növényállománya nádszerű, erőteljes, a súlyos kalászkok ellenére sem dőlnek meg.

Termőképességük rendkívüli.

Minőségük stabil malmi, kiváló őrlési tulajdonságokkal.

A VETŐMAGOT ELŐNYÖS FELTÉTELEKKEL MEGHITELEZZÜK! FIGYELJE TAVASZI VETŐMAGAJÁNLATUNKAT!

Tavaszi árpa fajtáink:

Scarlett
 Amulet
 Maresi

Lucerna: Express
 Szarvasi AS3

Borsó: Tyrkys, Bohatyr
 Celeste

Napraforgó: Largo, Trident
 Agatha, Dogo

...és amit a kedves termelő igényel!

**TERMELTETÜNK, FINANSZÍROZUNK,
 TERMELTETÉSI SZERZŐDÉST KÖTÜNK!!!**

Anno
1929

Harc a magyar búzáért

Ma már nemcsak a szaklapokban, de a napi sajtóban is mind sűrűbben olvashatjuk, hogy a minőségbúza termesztése jelenti egyik legfontosabb kiviteli cikkünknek, a búzának újabb világszerte hódítását s ezzel gazdasági életünk egészséges vérkeringésének folytonosságát és zavartalanosságát.

Ez a kérdés ma már nemcsak a lapok hasábjainak holt betűje, nem az ankétok tárgysorozatának egy pro és kontra vitatható pontja, hanem élő, gyakorlati kérdés, mely ma már tetté, cselekvéssé vált, melynek ma már lelkes, nagy tábora van s e tábornak főhadiszállása: a m. kir. földmívelésügyi kormány áldozatkészségével megalapított M. Kir. Gabona- és Lisztkísérleti Állomás, mely felkészülve és felszerelve minden szükségessé a komoly, tudományos munkára, de egy pillanatra sem mellőzve a gyakorlati életben gyökeredző nagyértékű tapasztalatok felhasználását, irányítani fogja a magyar búzatermelést és lisztgyártást. Szándékosan említtem a búzatermelés mellett mindig a lisztgyártást is, mert a gazdaközönség figyelmét is fel kell hívnom arra, hogy *a saját létérdekének szempontjából is mindig lisztkivitelre kell gondolni, mikor a búzáról, mint kiviteli cikkről beszélünk.* Ezt nemcsak malmaink (melyek Európa legtökéletesebb lisztgyárai és mégis, sajnos, alig vannak kapacitásuk 1/3 részéig foglalkoztatva) érdeke kívánja, hanem az általános gazdasági érdekek mellett főleg magas színvonalú állattenyésztésünk is, mely máris veszélyeztetve van az idegenbe szállított búza miatt, melynek takarmánylisztje és korpája itthon kétszer is elkelt volna, Valószínű, hogy itt a gazdaközönség két ellenvetésére kell megfelelnem. Az

egyik ez: miért ne adnám el a búzámat az exportőrnek, aki jobban megfizeti, mint malmaink? A másik: inkább megdarálom és feletem állatállományommal a feleslegbúzámat, minthogy a túldrága korpát vegyem. De ne felejtjük el, hogy ma malmaink, mivel még a mezőgazdaság általában nem termel minőségbúzákat, nem képesek a külföldön eredményességgel versenyezni az amerikai liszttel, s így a fokozott export hiánya miatt, üzemüket csak kapacitásuk egy részéig kihasználva tudják foglalkoztatni. Tehát *a gazdák nagy kínálata s a malmok csekély kereslete a búza árát nyomja. Ha majd a malmok minőségbúzákat örölte, tökéletesen ver-*

senyképes liszttel láthatják el a külföldi piacot, s így exportlehetőségeik fokozásával teljes üzemükkel dolgozhatnak, akkor háromszorakkora lesz részükről a kereslet búzában, ami már magában is az árak javulását jelenti, de azonkívül szívesebben fizetnek majd minőségbúzáért ma-

gasabb árat, mert az abból örölt lisztjeikért is magasabb árat tudnak külföldön elkérni. A másik ellenvetésre, a malmok növekvő forgalmának következtében már magától adódik a felelet. A takarmánylisztekben és korpában nagy a kereslet, csekély a kínálat. Ha háromszor annyi őrlés mellett, háromszor annyi takarmánycikket termelnek malmaink, akkor a kínálat növekedése csökkenteni fogja e cikkek árát.

1. ábra A M. Kir. Gabona- és Lisztkísérleti Állomás új épülete

A magyar búza és liszt jó híre már igen régi keletű. Külföldön már évszázadok előtt ismerték a magyar lisztet és a belőle készült sütemény kiváló minőségét. Dr. Edward Brown, ki 1686-ban az angol királyi orvosegyesület megbízásából tudományos célzatú európai utazásáról könyvet adott ki, megállapítja, hogy a magyar kenyér összehasonlíthatatlanul jobb minden más európainál,

sőt felséges lakomának nevezi azt az étkezést, mely csak magyar kenyérből és egy pohár borból állott.

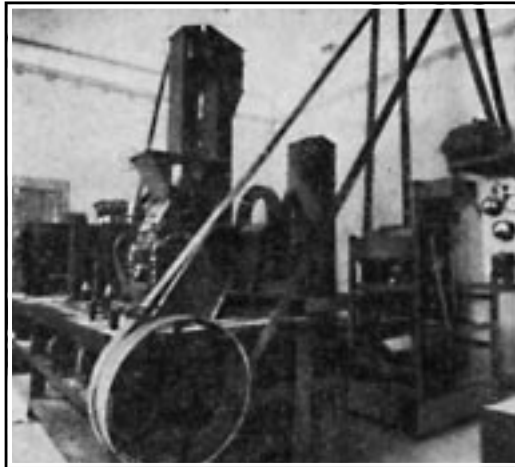
A magyar búza és liszt világpiacon keresettségének érthető okai voltak. A magyar lisztből készült sütemény nagy térfogata, nagy súlya, lyukacsossága, héjképződése semmi kívánnivalót nem hagy hátra, külső formája, színe szép és kedveltségnek talán legfőbb oka a süteménynek az a kiváló íze, zamata, amely a világon egyedülálló.

Bekövetkezet azonban az az idő, amikor versenytársa akadt a magyar búzának az európai piacokon: az amerikai búza.

Annak tudatában, hogy e komoly versenytársunk térdhódításának bennünket nem szabad kiszorítani régi piacainkról, hanem eredményesen kell versenyeznünk az ő lisztgyártmányival, *hatalmas programot dolgoztunk ki a magyar búza és liszt jövőjének megalapozására, szem előtt tartva azt, hogy nem elég, ha a magyar búzát csak olyan minőségben termeljük, mint a multban és a jelenben, hanem az okszerű nemesítés által a búza belértékét, süthetőségét fokoznunk kell, hogy a kanadai búzákkal egyező, sőt azokat túlszárnyaló búzaminőségek álljanak elő.*

E program megvalósítását megkönnyíti az a tény, hogy a magyar búzanemesítők hosszú évek óta már nemcsak a többtermésre, hanem a jobb minőségű termelésre is nagy figyelmet fordítva, olyan búzatörzseket produkáltak, amelyek nemcsak többet teremnek, mint a régi magyar búza, hanem a kanadai közismerten kitűnő minőséggel teljesen egyező belértéket mutatnak.

Nekünk a magyar klimatikus viszonyok és egyéb kedvező körülményeink olyan kiváltságos helyzetet biztosítanak, hogy semmi okunk kétségbeesni a kanadai búza és liszt pillanatnyi térdhódítása miatt. Olyan abszolút biztos értékű adatok vannak kezeink között, melyek mutatják, hogy a kanadai viszonyokhoz hasonló klimatikus viszonyaink kö-

2. ábra Az állomás visszaöntéses kísérleti malma és tisztítóberendezése

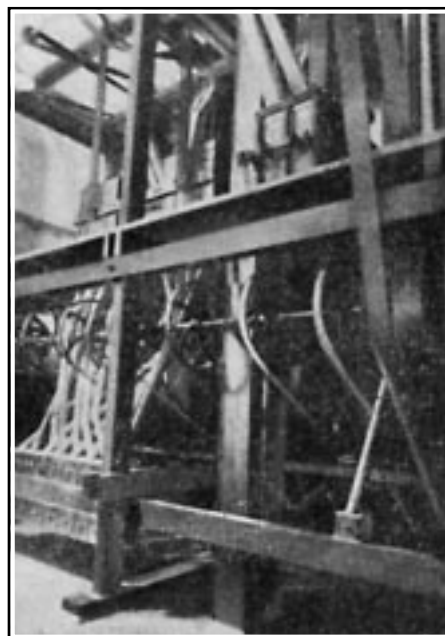
nőségű, értékű lisztet ad. De a már forgalomban levő nemesített búzák között is találunk olyant, melyek ha nem is érik el a kanadait, a kis minőségi differenciákat kiegyenlíti a távolság, mely miatt a kanadai árú drágábban jut el a mi piacainkra.

Ha tehát ilyen minőségű búzákat tudunk előállítani, nincs más megoldandó feladatunk, mint azok mindegyikét a nekik legmegfelelőbb termelési körzetekbe osztani.

E cél megvalósítása érdekében minden bizonyos búzamenyiséget termő, a talaj és a klimatikus viszonyoktól függően elhatárolt minőségi zónán állandó búzatermelési kísérleti telepet fogunk létesíteni, amelyeken a búzanemesítők által odajavasolt búzatípusok 4–5 éven át kipróbál-

tatnak a termés nagysága és biztonsága szempontjából. Minden év terméséből bizonyos mennyiséggel a M. Kir. Gabona- és Lisztkísérleti Állomás fog elbírálni, hogy azok a malom- és sütőipar szempontjából mennyire megfelelőek. Így megállapítható lesz, hogy a kísérleti telepen kísérletképpen termelt nemesített búzatípusok közül melyek azok, amelyek úgy a gazda, mint a malom- és sütőipar kívánalmainak ott a leginkább megfelelnek.

Ezen állandó kísérleti tereken termelt búzák termelési és minőségi eredményei a gazdákat irányítani fogják: *melyek azok a búzatípusok, amelyek bizonyos területeken a legbiztosabb, legnagyobb termést és a legjobb minőséget szolgáltatják, a gabonakereskedelem és a*

3. ábra Az állomás automatikus félmagasörlésű kísérleti malma

malomipar pedig tájékozódhatik, hogy bizonyos búzaminőségek az ország mely részében lelhetők fel.

Ilyen rendszeres munkával rövid idő múlva olyan lisztek lesznek birtokunkban, amelyekkel mint olyanokkal, mehetünk a külföldi piacokra, melyek a kanadai lisztekkel teljesen egyenlő értékűek, sőt jobbak, mert azt az ízt, zamatot, illatot, melyet az áldott magyar föld ad a mi lisztjeinkből készült süteménynek (éppúgy, mint a magyar gyümölcsnek), az amerikai malmok semmiféle tudományos felkészültséggel, búzanemesítő és lisztjavító módszerrel, sem pedig laboratóriumi úton nem tudják lisztjeikbe belevarázsolni. Az ilyen lisztek azután semmiféle vámmal és semmiféle tarifális nehézségekkel nem tudnák kizárni a nyugati piacokról. Sőt ha meggondoljuk, hogy a nyugati importállamok 160 milliónyi szükségletből mi csak legfeljebb 10 millió q-át tudunk fedezni, (mert nincs több kiviteli feleslegünk), akkor bizony remélhetjük, hogy a keresletet nem is tudjuk majd kielégíteni.

Az ilyen nagyarányú és nagyfontosságú akciók lebonyolítására természetesen állami támogatás kellett, s ezen a téren a m. kir. földművelésügyi minisztériumé az érdem, mert megalapította a *M. Kir. Gabona- és Lisztkísérleti Állomást* (1. ábra), melynek első és fő feladata: a búzatermelésünket rendszeres mederbe terelni és így egy szebb jövőt megalapozni. E célból *legelső termék a bizonyos minőséget termő zónák, az ország búzakereszterének megalapítása.*

E célból úgy a nemesítetlen ősi magyar, mint a nemesített magyar búzákból mintákat veszünk az ország egész területéről.

A begyűjtendő búzaminták teljes minőségi vizsgálatnak fognak alávetettni. A mintagyűjtések és minőségi vizsgálatok 5–6 egymás után következő évben ismételtetnek és *e több év vizsgálati eredményeinek átlagértékei fognak támpontot adni az irányban, hogy mely vidékre, milyen búzátípus ajánlható.*

Több éven át folytatandó búzaminőségi vizsgálatok átlagértékei alapján helyesbíthető lesz a bécsi gabonatözsde által még 1879. évben szerkesztett és kiadott és 1885-ben helyesbített búzaminőségi térkép, mely azt tüntette fel, hogy Magyarországnak mely vidékein milyen minőségű búza terem, a búzában lévő siker mennyisége és minősége alapján. Ezen a búzaminőségi térképen az országot 11 körzetre osztották be, mely körzeteken belül termelt búza

a sikermennyiség és minőség szerint 1–10-ig terjedő értékszámokat kapott.

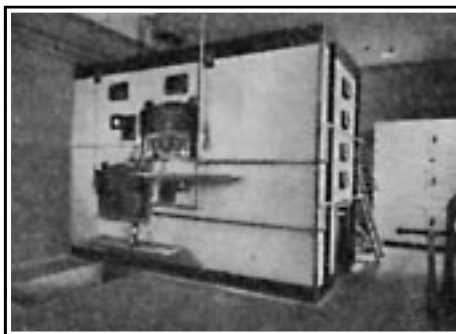
Az összegyűjtendő minőségi adatok felhasználásával lehetővé fog válni, hogy a bécsi gabonatözsde által gyakorlati adatok alapján összeállított búzaminőségi térképet a tudományos követelményeknek is megfelelő minőségi adatokkal helyesbítsük és így Magyarország területéről pontos és megbízható búzaminőségi térképet nyerjünk.

Ha évek multával búzatermelésünk a búzaminőségi kataszter megalkotása révén rendszeres irányba fog terelődni, ha majd elérjük azt, hogy minden különleges klimatikus és talajviszonyokkal rendelkező vidéken csak bizonyos, az ottani viszonyoknak minden irányban legmegfelelőbb nemesített búzátípusokat termelnek, akkor a búzaminőségi kataszter minőségi adatai alapján helyesbített búzaminőségi térkép végtelesen nagy és hasznos szolgálatot fog tenni úgy a gazdáknak, mint a gabonakereskedőknek és malomiparnak.

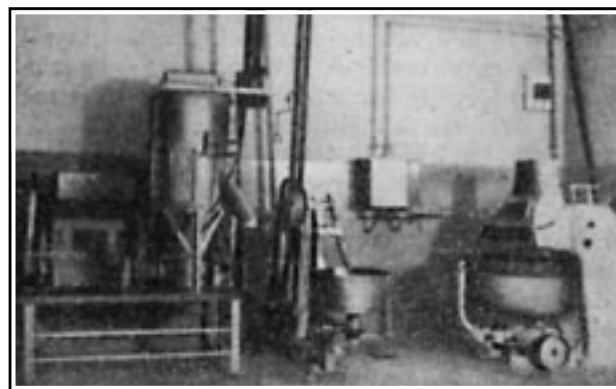
A vázoltak alapján végrehajtandó rendszeres búzatermeléssel ugyanazt fogjuk elérni, amit Kanada már régebben megvalósított, ahol az állam minőségi területekre van felosztva és ezen területeken csak bizonyos, oda leginkább megfelelő típusokat termelnek. E termelési rendszerrel el fogjuk érni azt, hogy bizonyos minőségekből nagy

mennyiségek állnak majd a gabonakereskedelem és malomipar rendelkezésére, így malomiparunk képes lesz megfelelő standard búzakeverékek összeállítására révén mindig azokat a lisztminőségeket előállítani, amelyeket a külföldi piacokon keresnek.

E program megvalósítására a siker bizonyosságának minden feltételével rendelkezvén, vállalkozhatik a M. Kir.

4. ábra Az állomás kísérleti sütődéjének gőzsütőkemencéje

5. ábra Az állomás kísérleti sütődéjének téstamegmunkáló gépei

Gabona- és Lisztkísérleti Állomás, mert rendelkezésére állnak a megfelelő szakképzett erők, s az állomás tökéletesen fel van szerelve modern laboratóriumokkal, kísérleti sütődével és malommal, sőt az eddig ismert lisztjavító eljárások berendezésével is és a m. kir. földművelésügyi minisztérium a jövőben is minden áldozatra kész, hogy ezt a korszerűen és tökéletesen berendezett állomást, további fejlődésének is minden lehetőségét megadva, világhírű intézménnyé tegye.

A M. Kir. Gabona- és Lisztkísérleti Állomásnak egy Európában egyedülálló, tökéletes kísérleti malomberendezése van. Az állomás kísérleti malma 3 részből áll: 1. a tisztítóberendezésből, 2. egy automatikus félmagasórlésű (2. ábra), és 3. egy magasórlés végzésére alkalmas visszaöntéses malomból. (3. ábra.)

A kísérleti sütőde, egy barnaszéntüzelésű, 2x6 m fűtőfelületű, túlhevített gőzfűtéses sütőkemencével (4. ábra) és a tészta megmunkálására szolgáló gépekkel van felszerelve. (5. ábra.)

A fizikai laboratóriumokban végeztetnek a búzák és lisztek fizikai vizsgálatait: búzahektolitersúly, 1000 szeműsúly, 1000 szem térfogata, abszolút fajsúly, acélosság, 100 grammal foglalt szemek száma, a liszt nedves és száraz

sikértartalma, a siker nyúlása és ellenállása, a tészta nyúlása és ellenállása és a liszt vízfelvevőképessége.

A M. Kir. Gabona- és Lisztkísérleti Állomás közintézmény, mely az ország közérdekeit: a gabonatermelés minőségi tökéletesítését s a lisztfeldolgozó iparok még magasabb fejlettségi fokra emelését kívánja szolgálni. E sokoldalú, fontos, nagy programjában megértést és támogatást vár és kér, de mint közintézmény, bárkinnek, bármikor rendelkezésére áll, az érdekeltek és érdeklődők előtt nyitva vannak kapui, hogy úgy a tudományos kísérleti, mint a gyakorlati szakkérdésekben felvilágosítást, minden kérdésre feleletet adjon, kétes, vitás vagy felderítetlen esetekben kísérletek és vizsgálatok alapján megkeresse a helyes megoldást, s így munkásságában a gyakorlati élettel együtt működve, a közgazdaságnak, s végeredményben a magyar hazának jövőjéért nagyságát segítse előmozdítani.

Hankóczy Jenő

A m. kir. Gabona- és Lisztkísérleti Állomás igazgatója

E szakcikket

Dr. Fodor Miklós Polgármester Úrnak ajánljuk.

A Szerk.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

TISZTELT PÁLYÁZÓ!

A VETMA Marketingkommunikációs Kht. és a MAG – Kutatás – Termesztés – Kereskedelem c. szaklap Szerkesztősége a 2000. évben is pályázati felhívást tesz közzé, olyan szakcikk(ek) megírására, amely a magyar vetőmagszakma és közgazdasági környezete kapcsolatát – bármely nézőpontból – a kutatás, fejlesztés, termelés, kereskedelem stb. oldaláról vizsgálja. Széleskörű szakmai érdeklődést, visszhangot vált ki.

A cikk nyelvezete szakmailag kifogástalan, szabatos, világos és magyaros legyen.

A pályázat nyilvános. Részt vehet benne bárki, bármilyen szakterületet művelő szakember.

A pályázat kritériuma, hogy az 2000-ben a MAG – Kutatás – Termesztés – Kereskedelem c. szaklap valamelyik számában jelenjen meg. A terjedelem nem korlátozott.

A legjobb szakcikk(ek) szerzőjének neves hazai szakemberekből, szakértőkből álló, felkért zsűri ítéli oda a MAG ARANYTOLL-at.

A pályázat többcélú: egyrészt hagyományápolás, másrészt a magyar gazdasági kommunikáció, szakmai és publikációs tevékenység hitelének, erkölcsi megbecsülésének további erősítése.

A pályázati céllal írt szakcikk(ek) leadásának véghatárideje: 2000. november 30.

2000. október hó

Tisztelettel:
a VETMA Marketingkommunikációs Kht. és
a MAG Kutatás, Termesztés, Kereskedelem Szerkesztősége

A Bánkúti búzák története

Bár az első magyar búzanemesítő, a telekgerendási gazdálkodó, Mokry Sámuel /1852–1909/, már 1863-ban kezdte szelektálni a helyi tájfajta populációkat, sőt 1872-ben, „Búzanemesítés” címmel könyvet is írt, a kellő elméleti ismeretekkel is rendelkező nemesítők csak a kilencszázas évek legelején láthatnak munkához, mivel a növény-nemesítés oktatását, Cserhádi Sándor /1852–1909/, csak 1890-ben kezdte el, a Magyaróvári Gazdasági Akadémián. Ekkor azonban egyszerre három kiváló szakember, Baross László (1865–1938), Székács Elemér (1870–1930), és Fleischmann Rudolf (1879–1950) vette kezelésbe, az akkor már Európaszerte „Tiszavidéki” néven jól ismert, kiváló minőségű tájfajta-keveréket. Baross Bánkúton, Székács Árpád-halmán és Fleischmann Rumán dolgozott. Hármuk közül kétségtelenül Baross lett a legeredményesebb, aki a Bánkúti 1201 és 1205 őszibúza fajtát állította elő.

E fajták keletkezéséről szóló adatok nem egységesek. Egyesek szerint 1905-ben, mások szerint 1909-ben kezdte el a szelektálást. Van olyan adat is, amely szerint Baross búzaanyagával már 1912-ben, az amerikai világhiállításán, első díjat nyert. Ha ez megfelel a valóságnak, úgy minden valószínűség szerint ezt azzal a Bánkúti 5-ös származékkal érte el, amelyet később, 1917-ben keresztezett, az akkor már Kanadában nagy területen termesztett Marquis tavaszi búza fajtával, melyet William Saunders állított elő. A keresztezés célja a Bánkúti 5-ös minőségének további javítása volt. Baross ezzel nehéz feladatot vállalt, minthogy sok éves szelekcióba került, amíg a Marquis hiányos télál-

lóságát és tar kalaszát sikerült eltüntetnie. Így a két fajta csak a húszas évek végére lett kész, de később olyan átütő sikert aratott, hogy a Bánkúti 1201-es több mint 30 éven át uralta a hazai búzamezőket.

A keskeny levelű, ősszel félig felálló fajta vékony, de rugalmas szára 90–120 cm magasra nőtt, bökölő, keskeny, laza szerkezetű, hosszú szálkás kalásza érett állapotban halvány sárga színű lett. Acélos szerkezetű, vékony héjú, fényes pirosbarna szemtermésének ezerszemtömege 36–38 gramm között változott. Nedves sikértartalma 36–42% volt, de a Martonvásári Kutató Intézetben még 1984-ben is mértek 48,14 %-os nedves sikértartalmat. Farinográfus értékszámát A1–A2 lévén a minőségjavító búza kategóriába sorolták. És ami különös érdeme volt, ezt a tulajdonságát nagyon stabilan őrizte. Ennek volt köszönhető, hogy a nyugati piacon mindig keresett, jól értékesíthető búzának számított. Termőképességének felső határa elérte a hektáronkénti 3,5–3,8 tonnát. Egyetlen hibája a patológiai rezisztencia teljes hiánya volt. Megtámadta a kőüszög, a porüszög, a szár- és levélrozsa egyaránt. Ez utóbbi két kórokozó elől legfeljebb koraiságával térhetett ki. Ez is lett az oka a fajtával szembeni bizalom részbeni megingásának. Az 1958-ban pusztító országos levélrozsa-epidémia idején ugyanis a korán elhunyt kitűnő nemesítőnk, Beke Ferenc Fertődi 293 búzafajtája abban az évben több mint 20 %-kal termett többet, mint a Bánkúti 1201-es, mivel az akkor támadó levélrozsa rasszal szemben rezisztens volt. Ez a tény súlyos csorbát ejtett a fajta reputációján. Annak, hogy a hatvanas évek

fordulóján lassan eltűnt a természetből, a bőtermő, vastag rövid szárú, de rossz minőségű olasz fajták megjelenése, majd a kiváló Bezosztaja 1 és Jubilejnaja szovjet fajta elterjedése és a kombájnaratás volt az oka.

E két Bánkúti fajta annak a klasszikusnak nevezhető, önfenntartó és önellátó gazdasági rendszernek volt a búzája, amely a gőzeke szántáson kívül minden talajművelést és vetést állati erővel végzett és az ahhoz szükséges takarmányt maga állította elő. Amely a talajerő utánpótlást istálló- és zöldtrágyával, valamint pillangósok termesztésével oldotta meg. Amely vetésgazdálkodással és kézi erővel gondoskodott a gyomtalanításról és amely, a kevés, lóvontatású kéveköltőgéppel kivételével az aratást is emberi erővel végezte el, továbbá a vetőmagcsávázáson kívül egyéb vegyszert nem használt. A motorizált és kemizált mezőgazdaság igényeit azonban nem tudta kielégíteni.

A két fajta nemcsak mint kiváló exportáru vált ismertté Európában, de 1931-ben a kanadai Saskatchewanban, Reginában rendezett búza-világhiállításán a Bánkúti 1201-es első díjat nyert és a „Világ legjobb minőségű búzája” címet is megkapta. Baross Lászlót aranyéremmel tüntették ki. A szomszédos országokban mindenütt termesztették. Ausztriában „Austrobánk” fajtát is adaptáltak belőle. Az 1930–40-es években a csehszlovákiai Jánosházán és Nagypaponyban magam is több ezer holdon vettem és termesztettem a Bánkúti 1201-est.

Prof. Lelley János
az MTA doktora
Szeged

Búzatermelésünk helyzete a közelmúlt és a jelen tükrében, a jövő feladataival

(I.)

Visszatekintve az izgalmakkal, meglepetésekkel és tanulságokkal lezárult búzatermelési évre, megállapíthatjuk, hogy a búzakérdés 2000-ben még a szokottnál is nagyobb nyilvánosságot kapott. A szaksajtóban, a rádióban, a televízióban, még inkább az ország-szerte kampányszerűen megrendezett – a kutatóintézetek, egyetemek, integrátorok, a tradicionális nagy búzatermelő gazdaságok által szervezett – fajtabemutatókon, őszi búza termelési tanácskozásokon megnyilvánuló, nagyfokú érdeklődés jelezte, hogy „mindennapi kenyérünk” sorsa szakmán belül és azon kívül is központi kérdéssé vált.

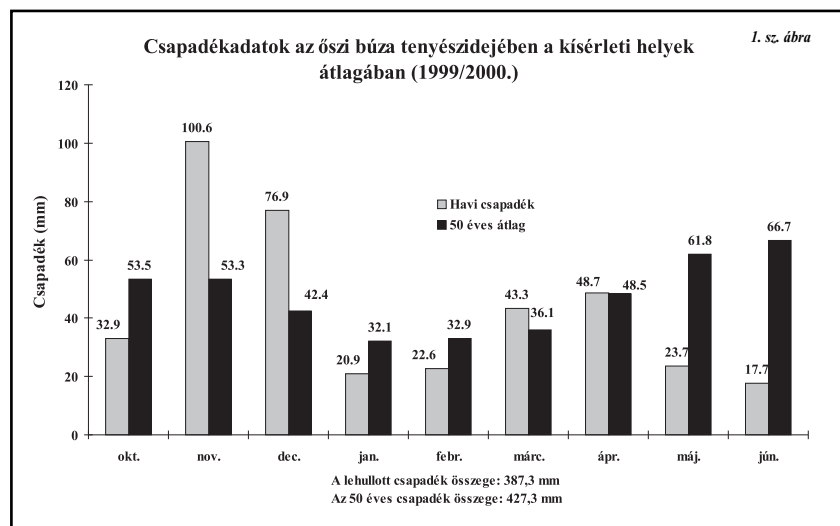
Integratori és fejlesztési feladatainknál fogva az IKR Rt. szakgárdája is felkészült a fokozott érdeklődésre, és országos kísérleti hálózatunkat tovább bővítve, s azokra építve szakmai fórumokat, bemutatókat szerveztünk. Ezekben a rendezvényeken általános áttekintést adtunk a búzatermelés jelenlegi helyzetéről, közgazdasági hátteréről, gondjairól és a várható kilátásokról.

A júniusban megrendezett összesen tíz fajta-, növényvédelmi- és gépbe-mutatóval egybekötött tanácskozásokon megközelítően 1.000–1.200 szakemberrel – köztük termelővel, falugazdással, kutatóval nemesítővel – találkoztunk. Ezen a helyen is szeretnénk köszönetet mondani az **FVM Megyei Hivatalainak** az együttműködésért, és sok esetben az **anyag támogatásért**, mellyel elismerték integrációnk elhivatottságát és feladatvállalását a témában aktuális szakmai információk átadásában.

Külön köszönet illeti a bemutatóknak és rendezvényeknek helyet adó

kísérleti gazdaságokat, akik megkülönböztetett figyelemmel és igényességgel irányították a kísérleti munkákat és teremtették meg a sikeres találkozók feltételeit. Szeretnénk feltelezni, hogy az IKR fejlesztési programjához való csatlakozást jelen-

zőtlen virágzási, szemtelítődési feltételeket teremtett a búza számára. Az átlagosnál körülbelül két héttel korábban indult meg a kalászhányás és a virágzás. A szemek kifejlődése, telítődése, megakadt. Általánosságban kényszerérés következett be, ami a

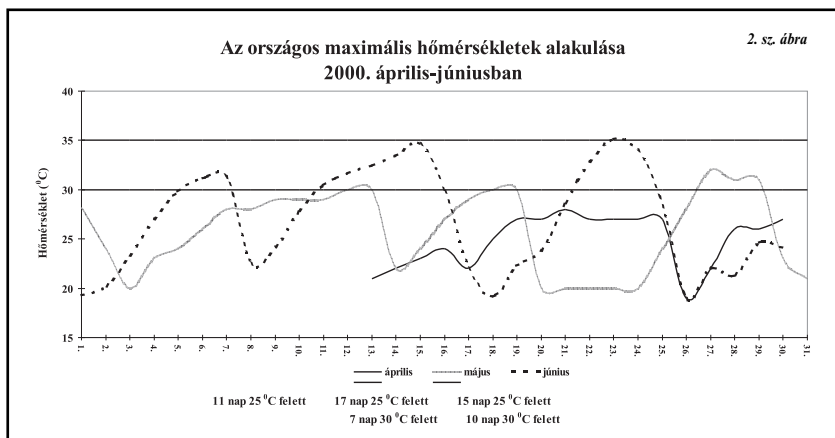
tő többletmunka és értékes hozzájárulás az Ő számukra külön is megtérül a **tapasztalás, a közvetlen információszerezés** lehetőségével. Az Ő segítségükkel mintegy látóképbe hoztuk azt a mai magyar őszi búza fajtaválasztékot, melyből az adott térség ökológiai, ökonomiai és agrotechnikai feltételeit figyelembe véve ki lehet alakítani az optimális fajtaszerkezetet.

Kilátásainkat elemezve elmondtuk, hogy a kora tavaszi becslések – 4,2–4,5 t/ha átlagtermés a megközelítően 1.100.000 ha termőterületen a kedvező vetési-fejlődési indulási képre alapozódtak.

A későbbiekben fellépő kedvezőtlen klíma, nevezetesen az árvíz és belvív problémákkal egyidejűleg jelentkező szárazság, s főleg a szokatlanul és tartósan magas hőmérséklet kedvez-

megszokottnál korábbi aratást tett szükségessé. A tenyészidő csapadékadatai bizonyítják a kedvezőtlen csapadékeloszlást, (s főleg a meghatározó májusi és júniusi csapadék országosan jellemző hiányát!) (**1. sz. ábra**), a hőmérsékleti görbék pedig látatják azokat a 25 °C – esetenként 30–35 °C-os – maximumhőmérsékleteket, melyek április második felében, májusban és júniusban tartósan stresszelték a növényzetet (**lásd 2. sz. ábra**), s oda vezettek, hogy az újabb és újabb becslések már prognosztizálták a hivatalosan ugyan ki nem hirdett, de ténylegesen realizálódott **3,2–3,4 t/ha körüli országos termésátlagot**.

Az ideai terméseredmény mindenestre megerősíteni látszik azt a tendenciát, mely az elmúlt években a ter-

mészhozamok csökkenésére utal (**1. sz. táblázat**).

Bemutattuk az Agrárgazdasági Kutató Intézet legfrissebb, az 1999. évvel záródó elemzését (**2. sz. táblázat**), mely tükrözi a búzatermelési ágazat gazdaságossági ellehetetlenülését az elmúlt évtizedre vonatkozóan. Az adatok ugyanis világosan mutatják, hogy míg a termésszint folyamatosan csökkent, a termelési költségek közel ötszörösre növekedtek – elsősorban az **agráröllő nyílásából** fakadóan (lásd a **3. sz. ábrát**) – a jövedelmezőségi mutatók pedig egyre romlottak, s az elmúlt 2 évben a búzatermesztés már nem nyereséget, hanem veszteséget termelt. Amint azt ugyancsak adatokkal támasztottuk alá, ennek oka a termelési költségek drasztikus növekedése mellett a **nyomott termelői árakban** keresendő, hisz az EU országok termelői áraihoz viszonyítva folyamatosan jelentős lemaradás figyelhető meg (**3. sz. táblázat**). És akkor még nem is említettük az EU országok termelői-

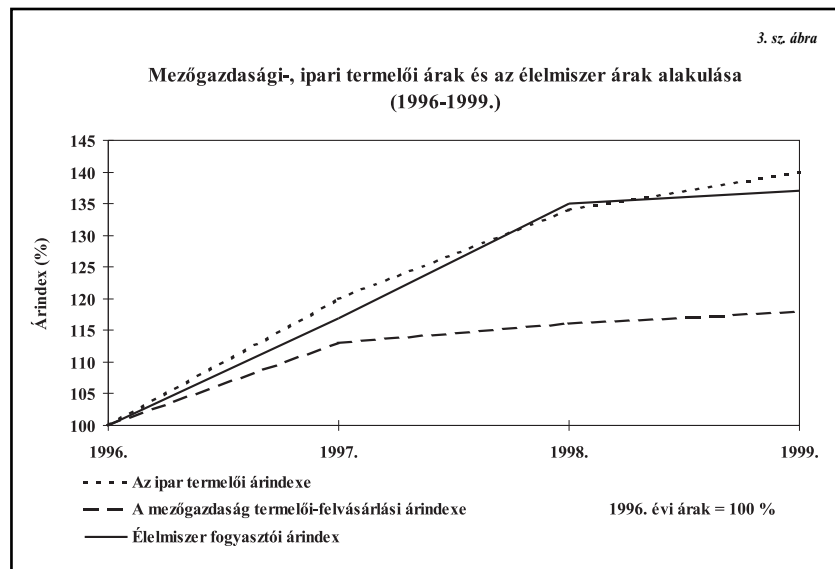
nek egyéb (intervenciós) támogatásait.

De, hogy az „ürömbe” öröm is kerüljön, a terméskilátások romlásával, illetve a realizált kevés terméssel párhuzamosan érződött a piac reagálása, ami egyértelműen a felvásárlási árak növekedéséhez vezetett. (A tőzsdei ár – novemberi határidővel – a június eleji 25.000 Ft-ról folyamatosan

emelkedett az elmúlt 1–2 hétben 32.000 Ft körüli tonnánkénti értékre.) S bár a megtermelt búza minősége általánosságban jobb volt az elmúlt éveknél – elsősorban az esésszám és a sütőipari érték, és nem a sikértartalom –, az értékesítésnél korántsem érvényesült a korábbi években tapasztalható „örület” a minőségi kritériumokat illetően.

Az elmúlt évek „fekete statisztikája” ellenére, mégis ha búzatermelésünk jövőjéről beszélünk, abban bízunk, hogy továbbra is az **ágazat meghatározó növénye** marad! Ezt indokolják:

- a minőségi búzatermeléshez általában kiváló ökológiai feltételeink
- búzatermelésünk hagyományai (Gondoljunk a közel 150 éves sikeres múltunkra, arra, hogy először már a századfordulón, elsősorban a minőség révén hírnevet

ŐSZI BÚZA ORSZÁGOS TERMŐTERÜLET ÉS TERMÉSÁTLAG ALAKULÁSA

1. sz. táblázat

	1981–85	1986–90	1991–95	1996.	1997.	1998.	1999.	2000.
Terület (ezer ha)	1,307	1,273	1,030	1,193	1,250	1,200	734	1,065*
Termés (ezer t)	6,048	6,221	4,380	3,906	5,270	4,974	2,635	3500–3700*
Termésátlag (t/ha)	4.63	4.89	4.25	3.28	4.21	4.15	3.59	3,20–3,40*

* becsült

szerezhettünk. Később, a 80-as években a világranglista 2. helyére kerültünk az 1 millió hektárnál nagyobb területen búzát termelők 1 főre jutó termelésében.)

- kiváló értékű magyar fajták és vetőmagok
- a kereslet a jó minőségű termény iránt.

Az EU-hoz való csat-

lakozást feltételezve valószínűsíthető egyrészt a **termőterület csökkenése**, másrészt a jobb területekre való koncentrálódás miatt a **termelési színvonal növekedése**. Továbbra is megkülönböztetett feladatunk lesz az **ország kenyérének biztonságos megtermelése** mellett a kiváló minőségű **export árualapok** megteremtése is, hiszen a kiváló (javító) minőségű búzára mindig lesz kereslet!

A súlypontokat kell helyesen elhelyeznünk, miszerint a célunk nem lehet más, mint **jó minőséget gazdaságosan előállítani!**

E cél megvalósításához a technológia minden egyes elemének fejlesztésére, kontrolljára, egyszerűen **komplex termelés technológia** követésére van szükség. Ehhez a jövőben szorosan

kell kapcsolódnia a szakszerű, gondos terményraktározásnak, terménykezelésnek és -védelemnek, a műszaki színvonal javításának (ami csak a beruházások, s az ezek megvalósításához szükséges támogatások növelése mellett lehetséges) és a technológiai fegyver javításának, s ami a fenti feltételek megléte esetén már „csak” az irányító szakember igényességén múlik.

Mint tudjuk, a **termelési színvonal alakulását 3 fő tényező határozza meg:**

1. az **ökológiai környezet**, a termőhelyi- és klimatikus viszonyokkal, évszázadhatásokkal. Ennek befolyásolására van a legkisebb lehetőségünk, vagy csak áttételesen a másik két tényező erősítésével.

2. a **biológiai alapok**, mely a megfelelő fajtaválasztékot, a jó minőségű vetőmagot jelenti. Itt már a szakmai ismeretek dominálnak, hiszen megfelelő fajtaismerettel, a legújabb nemesítési eredmények nyomán követésével a **termelési költségek növelése nélkül jutha-**

tunk olyan jelentős előnyökhöz, melyek akár termésmennyiségben, akár minőségben, vagy a védekezési költségek csökkenésében nyilvánulnak meg.

Az mindenesetre megnyugtató, hogy saját (hazai) biológiai alapokra támaszkodhatunk, hisz az elmúlt termelési ciklusban a Magyarországon minősített 88 fajtából 64 magyar nemesítésű volt, s ezáltal alkalmazkodott a hazai „rög” specialitásaihoz. A tavalyi évben újonnan minősített 12 fajtából is 8 magyar, ami mutatja a hazai nemesítő intézetek aktivitását és eredményességét. Az új minősítésekben leginkább a **jó minőségre való törekvés érvényesül**, viszont kisebb az előrelépés termőképességben. A fajtaérték leggyengébb pontja pillanatnyilag az ellenállóképesség, mert a fajták nagyobbik része többé-kevésbé fogékony a feltételeink között fellépő lomb- és kalászbetegségekre. Bár a 2000. tavaszán uralkodó időjárás nem igazán kedvezett a máskor oly jellemző gombabetegségekre, mint pl. a lisztharmat, helminthosporium, vagy fuzárium tömeges támadásának, egyes termőhelyeken mérhető fertőzés volt, sőt olyan Magyarországon ritkán fellépő betegséget is észleltünk helyenként, mint pl. a sárgarozsda, amellyel szemben a különböző fajták rendkívül eltérő reakciókat mutattak. A nemesítőknek tehát még sokáig kiemelt feladatot kell,

3. sz. táblázat

	1992.	1993.	1994.	1995.	1996.	1997.	1998.	'97-'98 átlag
Németország	16.05	16.63	13.70	13.00	13.60	12.20	11.07	11.64
Franciaország	15.90	14.97	13.13	13.09	13.28	12.29	11.30	11.80
Hollandia	15.76	13.68	13.67	13.53	13.13	11.31	10.54	10.93
3 EU ország átlaga	15.90	15.09	13.50	13.21	13.34	11.93	10.97	11.45
Magyarország	6.70	8.70	7.50	6.70	12.70	9.80	6.40	8.10
Magyaró./EU (%)	42.13	57.64	55.56	50.73	95.23	82.12	58.34	70.23

(Forrás: Agrarpreise, 1989–1998 5 C EUROSTAT és a MSH kiadványai)

2. sz. táblázat

Év	A hozamok változása (t/ha)	A termelési ktg-ek változása (Ft/ha)	A jövedelem alakulása (Ft/t)
az őszi búza termelésben			
1989.	5.25	18,830	1,375
1990.	5.22	22,137	1,970
1992.	4.30	24,413	1,349
1993.	3.12	22,668	2,343
1994.	4.94	34,608	2,608
1995.	4.35	42,484	1,782
1996.	3.53	56,447	7,955
1997.	4.41	75,302	4,512
1998.	4.01	84,503	-4,750
1999.	3.59	88,516	-1,396

Forrás: AKKI (Wissyné dr. Takács Mara)

4. sz. táblázat

**AZ IKR NAGYPARCELLÁS ÓSZI BÚZA
FAJTAÖSSZEHASONLÍTÓ KÍSÉRLETÉNEK FŐATLAG ADATAI
KÍSÉRLETI HELYENKÉNT (1999/2000.)**

	Termés (t/ha)	Sikér (%)	Nyers feh. (%)	Esésszám (s)	Sütőipari értékszám	osztály
Bábolna	7.43	28.5	14.9	225.5	54.1	B2
Szigetvár	6.81	25.1	13.0	336.9	57.8	B1
Bogyiszló	6.61	25.6	12.8	328.7	52.9	B2
Ebes	5.46	26.6	13.4	323.9	51.2	B2
Kenderes	5.21	29.3	13.5	308.5	60.3	B1
Egyházashetye	4.80	24.0	12.0	326.3	57.3	B1
Hódmezővásárhely	4.78	26.3	13.0	306.6	52.6	B2
Városföld	4.54	27.0	13.3	316.8	48.2	B2
Kéthely	4.22	22.9	11.9	296.7	52.2	B2

hogyan jelentsen a betegség-ellenálló-képesség javítása.

A legfrissebb kísérleti eredmények és gyakorlati tapasztalataink alapján megelégedéssel állapíthatjuk meg, hogy **nagy a választék a kiváló termőképességű és kiváló sütőipari minőséget adó fajtákból** (GK Kalász, GK Jászság, GK Verecke, Mv Pálma, GK Élet, Mv Kucsma, Mv Martina, Mv Tamara, Mv Magvas, Fatima 2, Mv Mezőföld, GK Cipó), de **továbbra is szükség lesz még a közepes termőképességű, de kiváló, vagy éppen javító minőségű fajtákra** (GK Óthalom, Mv Csárdás, Mv Emma, Jubilejnaja 50, Mv Magdaléna).

A kísérletekben kapott termés- és minőségi értékek idén felerősítve tükrözik a termőhelyeken érvényesülő körülményeket, s az agrotechnikai beavatkozások közül elsősorban tápanyagellátás szintjét **(4. sz. táblázat)**! Sajnálattal kell látnunk, hogy még a kiemelt figyelemmel kezelt nagyparcellás kísérletekben sem tud realizálódni a fajta genetikai potenciálja.

Az idén felértékelődött a fajta szárazságtűrése, s ezáltal általános alkalmazkodóképessége is. Ez tükröződik a termés (és minőségi) adatokban, a kialakult rangsorokban, hisz azok kerültek a fajtalisták élére, melyek

ezekben a meghatározó tulajdonságokban jobbak az átlagosnál.

Kisparcellás és üzemi kísérleti eredményeink alapján kiváló alkalmazkodó képességről tett tanúbizonyítást:

a korai érécsoportban

a GK Kalász az Mv Martina
a GK Jászság az Mv Pálma
a GK Verecke az Mv Tamara
a GK Garaboly az Mv Kucsma
a Flori 2

a középérésűeknél

az Mv Magvas a GK Cipó
az Mv Vilma a GK Petúr
az Mv Mezőföld a GK Mura
a Fatima 2 a Buzogány
az Mv Csárdás

a késő érésűek közül

az Mv Magdaléna
a Gaspard
és a Maximus.

3. az alkalmazott **agrotechnika** a talajművelés, a tápanyagvisszapótlás, a növényvédelem alternatíváival, mely sajnos szoros összefüggésben van pénzügyi helyzetünkkel. De! Ez az a tényező, melynek szakszerű, optimális kivitelezésével a legtöbbet tehetjük a kedvezőtlen környezeti, évi hatások

kivédésében. Gondoljunk csak arra, hogy a jó minőségű, csávázott vetőmaggal, optimális időben elvetett, jól táplált és jól védett, s ezáltal jól fejlett, jó kondíciójú, kiegyenlített állomány mennyivel jobban tudja tolerálni a szélsőséges körülményeket, például a száraz viszonyokat vagy egy szokatlanul erős fertőzési nyomást!

A fejlesztés szempontjait és a lehetőségeket figyelembe véve:

- elsőként leszögezhetjük, hogy a termés és a jövedelmezőség biztonságos növelése **nem valósulhat meg a ráfordítások jelenlegi szintjén**. Több műtrágyára, növényvédő szerre, korszerűbb gépre van szükség ahhoz, hogy a termelési színvonalban érdemi előrelépést érjünk el.
- másodsorban, át kell gondolnunk a **gazdaságosság üzemméretek kérdését**: gazdaságossági elemzések, gépkísérleti számítások igazolják, hogy a gabonatermelésben az **50–100 hektáros táblák, tömbök** kialakítása célravezető. Így valósulhat meg a **jobb gépkihasználás, a fajlagos költségek csökkentése**. Itt alkalmazhatunk nagy teljesítményű, korszerű gépeket, melyekkel a **műveletek optimális időben** elvégezhetők, és ekkora területről nyerhetünk **nagy mennyiségű, homogén minőségű terményt**, a piac elvárásainak megfelelően.
- harmadsorban át kell gondolni azokat a lehetőségeket, melyek az **optimális és korszerű agrotechnika fejlesztéséhez (visszaállításához)** szakmai megközelítésből nélkülözhetetlenek.

(FOLYTATJUK!)

Kiss Istvánné dr.
IKR fejlesztési ágazatvezető
Goór Szilvia
IKR fejlesztőmérnök

Kalászos vetőmaghelyzet a 2000. év őszén a minősítők szemével

Az idei év, mint minden év el is tért meg hasonlított is a korábbiakhoz. A tavasz, a nyár eleje igen szélsőségesen indult, sokan féltünk a gyenge terméstől, az aszály miatti gyenge minőségtől.

A kalászosok, elsősorban az ősziek azonban messze meghaladták a várakozást.

Ez évben 75.391 ha kalászos szaporítást ellenőriztünk, ez több mint az 1999. évi. Nőtt az őszi búza, őszi árpa, triticales, tönköly búza, tavaszi durum búza és tavaszi árpa vetőmagelőállító területe. Ezzel szemben az őszi durum búza, őszi rozs, hibrid rozs, tavaszi búza, tavaszi zab és csupasz zab terület csökkent.

Nézzük a helyzetet fajonként.

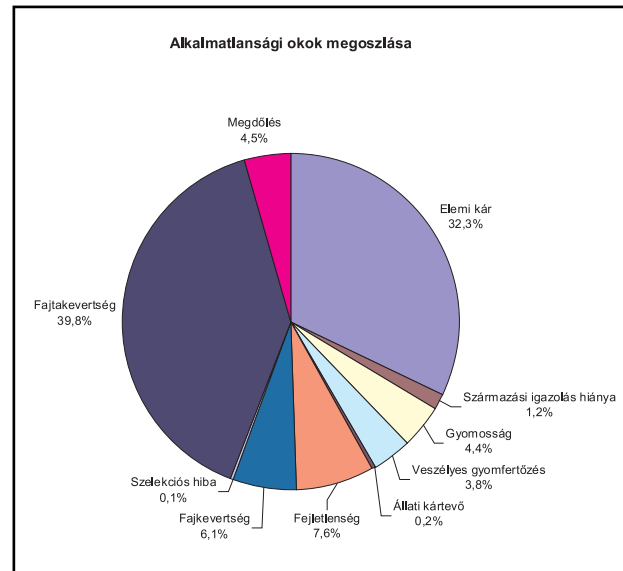
ŐSZI BÚZA

2000. évben szántóföldi ellenőrzésre és minősítésre 54.638 ha őszi búza vetőmagszaporítást jelentettek be, 10.388 ha-al többet, mint tavaly. A területnövekedés okai:

- 1999 őszén a vetés 1998-hoz képest optimális időben és módon történt meg.
- Az 1999 őszén fémzárolt őszi búzából a Vetőmag Termék Tanács adatai szerint a vetőmagszaporítók és forgalmazók 141.400 tonna vetőmagot forgalmaztak, így eladatlan vetőmagkészlet nem maradt. A becsült 52%-os felújítás messze meghaladja az előző évek adatait. Ez a példátlan felújítási arány magyarázható a vetőmag iránt megnyilvánuló megélénkült kereslettel az áru búza jobb értékesítési lehetőségei miatt, valamint az 70/1999. (VIII. 26.) FVM támogatási rendelet következményével, mely szerint 50.000 tonna csávázott, fémzárolt vetőmag került áruhitel formájában a termelőkhöz. Az FVM továbbá a földalapú támogatásoknál alapfeltételként tekintette a fémzárolt vetőmag használatát (40 %-os)
- Az áruhitel szerződést kötő szaporítók, forgalmazók kamattámogatásban részesültek hitelfelvétel esetén a vetőmag termelés során felmerült költségek csökkentésére.
- Az 1999. évi FVM támogatási rendelet ismételtelen lehetővé tette a vetőmagtermelést terhelő többletköltségek, szántóföldi szemle és fémzárolás díjának 50 %-os visszatérítését.

Szántóföldi szemléken alkalmas minősítést 52.539 ha kapott. A szántóföldi ellenőrzéseken a vetőmag-előállítók soknak mindössze 2,8 %-a (1.519 ha) volt alkalmatlan, szemben 1999-el, amikor ez az arány 6,5 % volt. Ennek

egyik oka az volt, hogy az április 7-től július elejéig tartó aszályos időjárás következtében a gombabetegségek kismértékben léptek fel a növényállományban, valamint ez a csapadékmentes időjárás a gyomosodást is visszaszorította.

1. sz. ábra

A vetőmagszaporító területen 87 fajtát szaporítottak, ezzel a fajtaszám a tavalyi évhez képest ötten emelkedett. Ideiglenes szaporítási engedély alapján 7 fajtajelölt szaporítására került sor. Az előző évekhez hasonlóan a vetőmagelőállító terület nagy részét, mintegy 64,3 %-át 12 fajta foglalta el. (2. sz. táblázat.)

A kedvezőtlen tavasz nehezítette a termésbecslést, néhol egyszerre sújtott belvíz, árvíz és aszály. A szántóföldi szemlék során a tavalyi évhez képest 359 kg/ha kevesebb átlagtermést becsültek a felügyelők. (4.765 kg/ha).

A vetőmagszaporítások szemléje, valamint a termés betakarítása az áru búzához hasonlóan kb. két héttel korábban kezdődött, mint a korábbi években. A vártnál jobb a tényleges átlagtermés az idei évben: 4.838 kg/ha. Ez a tavalyi termésátlagnál 186 kg/ha-ral több. A tényleges termés mennyisége 254.188 tonnát tett ki. A tavalyi 75 %-os fémzárólagi kihozatalt figyelembe véve az idén 170–190.000 tonna fémzárólag várható.

Az idei évben már korán augusztusban megkezdődött a fémzárólagi szezon. Ennek oka egyrészt az árubúza betakarításkori tőzsdei árfolyamának növekedése volt (28–31.000 Ft/tonna), hiszen 1999-ről nagyon kevés áthúzódó készlet maradt a malmoknál. A fizetőképes kereslet

2. sz. táblázat

**ŐSZI BÚZA FAJTAARÁNYOK
A SZEMLÉLT ALKALMAS MINŐSÍTÉSŰ TERÜLETEK ALAPJÁN**

2000.	1999.	1998.	Fajta	1998. %	1999. %	2000. %
1.	1.	3.	Jubilejnaja 50	7,9	8,6	9,2
2.	3.	6.	Mv Magdaléna	4,7	7,7	9,0
3.	6.	20.	Mv Magvas	0,9	5,5	7,8
4.	2.	2.	GK Öthalom	9,4	8,1	6,2
5.	10.	12.	Mv Emma	3,4	4,1	5,1
6.	12.	24.	GK Élet	0,7	3,3	5,0
7.	8.	17.	GK Kalász	2,4	4,7	4,8
8.	5.	4.	Mv Pálma	7,5	6,1	3,9
9.	4.	1.	Fatima 2	9,8	6,6	3,6
10.	15.	25.	Brutus	0,4	2,7	3,5
11.	11.	9.	GK Zugoly	4,0	3,5	3,5
12.	14.	15.	Alföld 90	2,7	3,1	2,7

viszonylag hamar megjelent a vetőmagpiacon. Másrészt idén időben megjelentette az FVM a hitelezésre, kamattámogatásra vonatkozó rendeletét (36/2000 (VII. 07.)), amely alapján az a vetőmagforgalmazó, aki fémzárolt vetőmagot ad el áruhitelbe, 15.000 Ft/ha hitelt vehet fel 100%-os állami kamattámogatás mellett, valamint ezen felül az állam a hitel 80 %-ára kezességi garanciát is ad. Harmadrészt továbbra is feltétele a földalapú támogatásnak a 40 %-os felújítási arány.

A mai napig 148.174 tonnát fémzároltunk összesen. Ebből alkalmatlan minőségű lett 11.378 tonna alacsony csírázóképeség és tisztaságbeli (törött szem magas aránya) problémák miatt. Az OMMI egyedi elbírálással szükség szerint figyelembe véve az egyes térségi, helyi problémákat adott ki engedményt, hogy a térségben jelentkező vetőmagkiesést enyhítsük. A vetőmagkínálat várhatóan fedezi az igényeket.

ŐSZI DURUM BÚZA

A vetőmagszaporító terület nagysága 581,5 ha, mely 250,5 ha-os csökkenést jelent az előző évhez képest. A szántóföldi ellenőrzésen és minősítésen 541,5 ha kapott alkalmas és 40 ha (6,9%) alkalmatlan minősítést. 32 táblán 6 fajta vetőmag-előállítás történt. A ténylegesen betakarított nyers vetőmagtermés 2.145 tonna, amely 1.195 tonnával kevesebb, mint 1999-ben. 79 vetőmagtétel fémzárolására került sor 1.614 tonna mennyiségben, melyből 417 tonna (1999=365 tonna) kapott a vizsgálatokat követően alkalmatlan minősítést.

ŐSZI ÁRPA

Az őszi árpa végre évek után ismét keresetté vált. A

vetőmagszaporító terület nagysága 5.082 ha, amely 33 %-os növekedést jelent az elmúlt évhez képest.

A 30 államilag minősített árpafajtából és egy fajtajelöltből folyt vetőmag-előállítás 276 táblán. Sorrendben az első tizenkettő fajta a szemlélt alkalmas minőségű szaporító terület alapján a következő: **Rex, Botond, Nelly, KH Viktor, Plaisant, Kompolti kora, Eszter, GK Omega, GK Rezi, Petra, Attila.**

4.916 ha alkalmas minősítési területről 24.598 tonna termést takarítottak be, amely 5.004 kg/ha átlagtermést jelent. Az átlagtermés 759 kg/ha növekedése mellett közel 9.000 tonnával több kombájntiszta vetőmag termett 2000-ben, mint tavaly. 70 %-os fémzárólagi kihozatal mellett 17.200 tonna fémzárólag várható. A mai napig 12.404 tonna vetőmag került fémzárólagra.

ŐSZI ROZS

Szántóföldi ellenőrzésben és minősítésben 730 ha őszi rozs vetőmagszaporítás részesült. A termésmennyiség 253 tonnával haladta meg az 1999 évit: 1.856 tonna. 13,3 hektáros átlagos táblaméret mellett 55 táblán 7 államilag elismert és 1 export céltermesztéses fajta szaporítására került sor. A mai napig fémzárolt őszi rozs vetőmagtétel mennyisége meghaladta az 1.500 tonnát (1.548 tonna), mely már most annyi, mint 1999-ben összesen.

HIBRIDROZS

A vetőmagszaporító terület nagysága 729 ha, amely 14%-os csökkenést jelent az elmúlt évihez képest. A 119 hektárral kisebb területen 2 fajtát szaporítottak túlnyomó részben export céltermesztésre 20 táblán. Baranya, Bács-Kiskun, Somogy és Tolna megyékben volt előállítás. Alkalmatlan minőség nem volt. 2000 második félévében a mai napig 65 tétel fémzárólagára került sor 1.277 tonna mennyiségben, s ennek 82,3%-a (1.052t) export fémzárólag volt.

TRITICALE

A szaporító terület a kétszeresére nőtt. Szántóföldi ellenőrzésben és minősítésben 2.045 ha részesült. A szaporításban 11 államilag minősített fajta és 1 fajtajelölt szerepelt.

A tényleges termés közel 7.671 tonna volt, mely közel 4.218 tonnával több, mint egy évvel korábban. Az év má-

sodik felében 171 tétel fémzárolására került sor 3.215 tonna mennyiségben, melyből 260 tonna alkalmatlan minősítést kapott (1999=218 tonna volt alkalmatlan).

TÖNKÖLY BÚZA

A kalászos növények közül hasonlóan a tavalyi évhez a legnagyobb területnövekedés ennél a fajnál volt. A tavalyi 401 ha-ral szemben idén 1.223 ha-on, 35 táblán történt tönköly búza vetőmagszaporítás. Ez több mint háromszoros a 1999-es szemleterületnek. Egy államilag minősített fajtát és egy fajtajelöltet szaporítottak. A terméskből a mai napig 39 tétel fémzárolására került sor 838 tonna mennyiségben, amely már most 6 tonnával több, mint a tavalyi évben összesen.

TAVASZI ÁRPA

A tavaszi kalászosoknak az idei évjárat nem kedvezett. Az április óta tartó aszályt a tavaszi kalászos vetőmagszaporítások jobban megsínylették, mint az őszi. Az 1997 óta tartó a piac kiszámíthatatlansága miatti tavaszi árpa területcsökkenés 2000-ben megállt. A szemlélt terület 8.599 ha volt, amely tavalyhoz képest 13,1 %-os növekedést jelent. A növekedés egyik oka lehetett, hogy a meghirdetett alacsony napraforgó felvásárlási ár miatt megnövekedett a kereslet a tavaszi kalászosok vetőmagja iránt 2000 év tavaszán.

A tavaszi árpa vetőmagszaporításokban 393 táblán 25 fajtát szaporítottak (3. sz. táblázat)

8.440 ha alkalmas minősítésű területen 3.356 kg/ha átlagtermés mellett (1999-ben 3.760 kg/ha volt) 28.320 tonna termést takarítottak be, amely 2.291 tonnával több, mint 1999-ben volt.

A 2000. évi vetéshez 17.282 tonnát fémzároltunk. A 2001. évi vetéshez kb. 18.000-19.000 fémzárolás várható.

TAVASZI BÚZA

Az utóbbi 3 évre jellemző növekedési tendencia 2000-ben megtorpant a szaporító területre vonatkozóan. A szemlélt terület 740 ha volt a tavalyi 893 ha-ral szemben.

Az őszi búza vetésterületének 1 millió ha-ra történő visszaállása miatt a tavaszi búza vetőmag iránt 2000 tavaszán nem volt akkora kereslet, mint az elmúlt két évben.

A GK Tavasz, Lona és a Castrum-1 államilag elismert fajták szerepeltek a vetőmagszaporításokban. 740 ha szemlélt területen, amely alkalmas minősítést kapott, 1.832 tonna termést takarítottak be 2.478 kg/ha termésátlag mellett.

TAVASZI DURUM BÚZA

Az előző évi 133 ha-ral szemben 2000-ben 230 hektáron 8 táblán történt tavaszi durum búza vetőmagszaporítás. Ebben az évben a szaporításban szereplő fajták száma háromra nőtt. (Lajtadur, Multidur és az 2000-ben állami elismerést kapott Topdur)

A 119 ha alkalmas minősítésű területről 321 tonna termést takarítottak be, amely 2.710 kg/ha átlagtermést jelent.

TAVASZI ZAB

A vetőmagszaporító terület 1.362 ha-t tett ki, ami a múlt évi területnél 1.173 hektárral kevesebb. A szaporításokban 9 államilag elismert fajta szerepelt 97 táblán. A szemlék során 23 ha (1,7%) kapott alkalmatlan minősítést elemi kár (89,2%) és veszélyes gyomfertőzés (10,2%) miatt.

A tényleges termés 3.868 (1999 év:4.813 t.) tonna. Az átlagtermés 346 kg/ha-ral kevesebb a tavalyi eredményhez viszonyítva: 2.888 kg/ha.

CSUPASZ ZAB

Az előző évi 18 ha-ral szemben a vetőmagszaporító terület idén 10,5 ha volt. A GK Zalán fajta elit és I. szaporítási fokú szaporításait részesítettük szántóföldi ellenőrzésben. 2000-ben a Lengyelországból honosított Cacko nevű csupasz zab fajta is állami elismerést kapott.

10,2 tonna termést takarítottak be, amely 1.360 kg/ha átlagtermésnek felel meg.

Benke Zoltán

kalászos témafelelős – OMMI

TAVASZI ÁRPA FAJTAARÁNYOK A SZEMLÉLT, ALKALMAS MINŐSÍTÉSŰ SZAPORÍTÓ TERÜLETEK ALAPJÁN

3. sz. táblázat

2000.	1999.	1998.	Fajta	1998. %	1999. %	2000. %
1.	1.	1.	Jubilant	43,0	49,7	40,4
2.	2.	2.	Maresi	27,0	25,3	16,2
3.	6.	15.	Scarlett	0,6	2,4	10,7
4.	14.	–	Prosa	–	0,8	9,2
5.	8.	22.	Pasadena	0,1	1,5	4,6
6.	3.	10.	Secura	1,2	3,6	3,8
7.	13.	12.	Imperial	1,1	0,9	2,1
8.	7.	14.	Thuringia	0,7	2,0	2,0
9.	10.	8.	Elisa	1,5	1,1	2,0
10.	16.	20.	Amulet	0,3	0,3	1,9
11.	4.	5.	Michka	3,8	3,5	1,5
12.	–	–	Annabell	–	–	1,1

Kalászosok fajtaleromlásának növénykórtani vonatkozásai a tavaszi árpa eredmények tükrében

Az alábbi szakcikk
az MTA Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei
Tudományos Testülete által rendezett
Tudományos Napokon (2000. szeptember)
elhangzott előadás szöveges változata.

Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy a versenyképes növénytermelés legfontosabb feltétele a korszerű *biológiai alapok* használata. Ez alatt elsősorban a célszerűen megválasztott fajtát értjük, de jelen dolgozatunkban a fajtatulajdonságok hordozójára, a vetőmagra koncentrálnunk. Azt vizsgáljuk, hogy a szakszerű fajtafenntartástól távolodva, a kontroll nélküli vetőmagtermesztés mennyiben járulhat hozzá a fajta- és vetőmagleromláshoz.

A feltett kérdés magától értetődően nem kérdés azoknál a növényeknél, amelyeknél a genetikai leromlás szembeűnő, mint például az F1-es hibrideknél, de az idegentermékenyülőknél sem, különösképp ha még a *fajtaeresztés* lehetősége is fennáll, mint pl. a keresztes virágúaknál. Ezeknél a növényeknél szinte elképzelhetetlen, hogy a gazdák ne ellenőrzött vetőmagot vessenek.

Némileg más a helyzet az öntermékenyülőknél, ahol a genetikai leromlásnak nagyságrendekkel kisebbek az esélyei és emiatt nem ritka a kontrollált vetőmaggal történő felújítás időnkénti elhagyása. Ennek potenciális veszélyeit – a 70-es évek technológiai színvonalán vizsgálva – Szabó (1976) az őszi búzánál úgy találta, hogy *szakszerű vetőmagtermesztés* esetén nem kell fajtaleromlással számolni. A fő veszélyforrás a mechanikai keveredés, ami gondosan kitisztított eszközökkel és szabályszerű vetésforgóval minimumra csökkenthető. Az akkori állapothoz képest mára egyfelől javult a helyzet, mivel a korszerűbb gépek megbízhatóbban tisztíthatók, másfelől viszont a mono- és bikultúra aránya növekedett, ami számottevően növeli a keveredés veszélyét. Az elkorcsosulás irányába hat továbbá, hogy az újabb fajták eléggé hajlamosak a *nyitva virágzásra*. Az őszi árpánál például, vizsgálataink szerint, ez akár 50%-os is lehet, ami miatt már a legminimálisabb

sabb mechanikai keveredés is hatványozottan gyűrűzik tovább és 2–3 év elegendő lehet a fajtajelleg teljes elvesztéséhez.

A leromlás azonban nem csak genetikai változások következménye lehet, de kórtaniaké is. Egyes növényeknél, mint például a burgonyánál ez közismert, de a kalászosokkal is tapasztalható, hogy ha a vetőmagtermesztés növényvédelme nem kifogástalan, úgy a következő években egyes betegségek igencsak felszaporodhatnak. Valaha, amikor a vetőmagtermesztés és a csávázás még csak gyerekcipőben járt, a gazdák rutintól számoltak e lehetőséggel, és a legegészségesebb táblákat jelölték ki vetőmagfogyásra. A csávázás általánossá válásával azonban ezek az ismeretek mintha szép lassan feledésbe merülnének. Ez részint érthető, mivel a korszerű csávázószerek számos betegség ellen megfelelő védelmet nyújtana, jelentősen fékezve ezzel a kórokozók tombolását. Néhány körülményre azonban fel kell hívnunk a figyelmet:

- a házilag csávázás gyakran minőségi problémákkal terhelt
- a betegség spektrum változása miatt a szervválasztás gyakran nem optimális
- és végül, a csávázás nem mindegyik betegség ellen hatásos.

A fentiek miatt vizsgáltuk a tavaszi árpánál, hogy a *vetőmagtermesztés növényvédelmi színvonala* hogyan hat a következő év termelésének eredményességére. A kísérlethez kétféle vetőmagot használtunk. Az egyiknél a vetőmagtermesztés során a gombabetegségek ellen egyáltalán nem permeteztük, míg a másikat *többszöri fungicidkötés* kezeléssel, ún. „totális” védelemben részesítettük. Az így előállított vetőmagok biológiai értékét csávázottan és csávázatlanul teszteltük. Több fajta átlagában a táblázatbeli eredményeket kaptuk eszerint a szántóföldi permetezések utóhatása már vizuálisan észlelhető volt a rákövetkező év mérsékeltebb *Helminthosporium teres* infekciójában, de ami ennél is jelentősebb, a vetőmag jobb egészségi állapota egyúttal jelentős termésjavulást is eredményezett. Vizsgálataink ily módon a vetőmagtermesztő táblák fokozott gondosságú növényvédelmére hívják

fel a figyelmet, még akkor is, ha mint – kísérletünk-ből megállapítható – a fertőzöttebb vetőmag számlájára írható termés kiesés *csávázással* jelentősen mérsekélhető.

KÖVETKEZTETÉS

Olyan tábla terméséből tehát ne állítsunk elő vetőmagot, amelyeknek a növényvédelme nem volt kifogástalan. Amennyiben mégis, akkor legalább a csávázást végezzük fokozott gondossággal.

A fenti megállapítások, bár tavaszi árpával végzett kísérletek alapján születtek, úgy vélem, joggal általánosíthatók a többi kalászosra is, a kórtani leromlás hátterében természetesen az adott fajokra jellemző betegségekkel.

Permetezett és permetezetlen tavaszi árpa állományokból származó vetőmag biológiai értéke, az utódvetésben mért *Helminthosporium teres* fertőzés és termés. (Több fajta átlagában, 1998, 1999)

Előző évi állomány	Vetőmag	H.teres%	Termés t/ha	%
Permete-	Csáv –	18 %	4,35	100
zetlen	Csáv +	2%	4,80	110
Permete-	Csáv –	10 %	5,06	116 %
zett	Csáv +	3%	5,14	118 %
Szd5%			0,51	12%

Dr. Tomcsányi András

Gabonatermesztési Kutató Kht. Kutató Állomása,
Táplánszentkereszt

Múltbéli tapasztalatok (IV.)

A Kukoritzáról.

Ez a mag mind a' Columbus Kristóf idejéig esméretlen volt nálunk: és így Amerikából jött hozzánk. Mind minéműségűre, mind éréseire többféle van minálunk. A' Dunántúl négyfélést természetnek a' Gazdák: A' Fejér, de öregszemű és nagy Fejű a' kővér homokos földet szereti. Sokszor ha a' tavaszi szárazság nagy: még Áldozókor is vetik; és ha esője jön: a' homok megneveli és megérleli. A' sárga, szintűgy öregszemű, és nagy fejű. A' jó agyagos és iszapos földben a' Dráva mellett jól terem; de sokszor éretlen marad.

A' harmadik az úgy nevezett Cinquantina vagy ötven napos kukoritz. Azért hívják így: mert ötven napra megérik; a' feje nagy; de szeme apró, és sárga színű.

A' negyedik a' kétszer erő fejér szemű, és rövid fejű. Igen korán érik, asztalra való. A' mellyek Olaszországból, sőt Amerikából most jöttek hozzánk, öregebb szeműek egy két idén: de azután csak olyak mint a' miénk.

Április vége felé legjobb vetni: de ha a' vetést a' zápor meg törte: meg kell tövis boronával hordozni. A' ritkás, és iszapos földet kedvelli, de ha jól meg van dolgozva, és kemény szelek nem járnak, a' mellyek a' ritkás földből kidűjtik.

Én részemről azt tapasztaltam, hogy a' sűrű földű és trágyázott kertekben, és legalább a' középszerű földben mindig szebb volt, mint a' ritkásban, ha abban az esztendőben sok esőzés nem járt. És így csak ugyan bátorságosabb a' Gazdának, ha a' ritkás földbe rakatja: mert abban, akar sok eső, akar szárazság járjon, többnyire jó: a' nyirokban pedig csak néha. A' szárazság neki nem árt sokat: mert csak harmatos éjjelek járjanak, levelein meghízik. Mikor fejt kezd hányni: akkor szereti a' szép esőt; és ha ez hibádzik: a' megindult fejek vakonn maradnak.

Erről a' Plántaróról nevezetes az, hogy ha a' hideg elveszi: újra sarjadzik a' tövéről. Az Amerikaiak, hogy a' Madár, és az Eger a' magot elne pusztíthassa, a' Vetés előtt egy napig fejér Lóhunyor levében áztatják, a' melly hunyor lének azaz ereje van, hogy az állatot, a' melly az ezzel lotsolt magot megeszi, megrészegíti; és ez osztán társait is elrettenti a' vendégségtől. a' kukoritzának magának a' hunyor semmit sem árt.

KUB

Gratulálunk!

A magyar agráriumnak nagy szüksége van az ágazatot ismerő, értő, a gyakorlati gondokra érzékeny, érdekérvényesítő képességekkel rendelkező képviselőkre. Az Ország Házában. Ilyen országgyűlési képviselő Csatári József agrármérnök, növényvédelmi és agrokémiai szakmérnök, az Országgyűlés Mezőgazdasági Bizottságának alelnöke, akinek a magyar növényorvosi kamarai törvény megalkotásában, elfogadtatásában komoly érdemei vannak. Erről a korszakos lépésről kérdeztem az Alelnök Urat.

Valóban áttörést jelent az, hogy a növényvédelmi szakemberek továbbképzéséért, munkájuk elismeréséért a szakmai hivatásrendi kamarába való tömörülés útját választottuk. Mintegy 2000 növényvédős az országban úgy gondolja, hogy mint a humán orvos és az állatorvos, legalább olyan fontos a növényvédő mérnöki, növényorvosi hivatás, különösen a növényvédelmi, növényegészségi törvény ismeretében. Fideszes képviselőtársam, egykori professzorom, Dr. Sáringer Gyula akadémikus úgy fogalmazott, hogy minél később fogadjuk el a törvényt, annál hátrányosabb helyzetbe kerülünk. Nem mindegy, hogy a táplálékláncban az emberi fogyasztásra szánt élelmiszerekben és az állati takarmányokban a különböző szerek maradványértékei mennyire ellenőrzöttek, ki és hogyan ellenőrzi, továbbá hogy a peszticidek forgalmazása milyen keretek között történik, s a szakhatósági feladatokat milyen felkészültségű szakapparátus látja el.

A hivatásrendi kamarai törvény elfogadásának a napja 2000. június 13. Ennek kapcsán nagy eredménynek és a növényvédelmi szakemberek elismerésének tartom, hogy ezután a növényvédelmi törvényt 98%-os arányban szavazták meg a pártok. Természetesen a végrehajtásban, a törvény alkalmazásában döntő szerepük lesz szakembereinknek. Azt azonban a parlamenti vita során örömmel állapítottam meg, hogy az agrárgondok közepette a képviselők az egészségükre való apellállást jól fogadták és felismerték: valóban nem mindegy, hogy az évente huszonöt-harmincezer millió kilogramm mennyiségű peszticid (mérgeanyag) okszerű felhasználása, alkalmazása milyen mértékben biztosított. Az is kiderült, hogy a képviselők többsége egészségét fontosabbnak ítélte, mint bármi mást, (például vagyoni gyarapodását) és hogy gondolkodásukban, menta-

litásukban jelen van az egészséges életmódra való törekvés. A magam részéről a kamarai törvény elfogadtatása során a törvényjavaslat mellett négy módosító indítvánnyal is éltem, melyeket elfogadtak és beépítették a törvénybe. Azt, hogy a törvényt végül is elfogadták,

Csatári József

csak következetes, szívós magatartással lehetett elérni, ráadásul mindezt olyan sikeresen, hogy a vita során egyetlenegy párt sem fűzött a törvényjavaslatához módosító indítványt és szakmailag sem tudtak kifogást emelni. Következő feladatunk az, hogy október hónap végéig minden megyében megtörténjenek a kamarai választások és a legitim vezetőség minél hamarabb megkezdje munkáját. Itt említeném meg és egyben cáfolom is azt a tévedéssel terhelt mendemondát, amely szerint én szeretnék lenni a kamara elnöke. Tárgyi tévedés, mert a hivatásrendi kamara szabálya, hogy köztisztviselő nem lehet a kamara elnöke, legfeljebb tagja. A továbbiakban e területen segítőtje kívánok lenni a szervezet minél hatékonyabb működésének, ismételten megjegyezve, hogy ebből személy szerint hasznom nem származott. Inkább erkölcsi kötelességemnek érzem, hogy ezt a munkát elősegítsem és megtiszteltetésnek tartom, hogy növényvédősként országgyűlési képviselő lehetek, részt vehetek a törvényalkotásban és elhivatottan képviselhetem szeretett szakmámat. Ez az elhivatottság vezérel az elkövetkezendőkben is, hiszen a működés hatékonysága, eredményessége a leglényegesebb. A magyar növényvédelem már a hatvanas években is felhívta magára világ, különösen Európa figyelmét világszínvonalú szervezettségével és példás intézkedéseivel, aminek köszönhetően az első között volt azon országok körében, amelyek a rákkeltő, perzisztens klórozott szénhidrogének kivonását a forgalomból elrendelték, s példás gyorsasággal és határozottsággal meg is valósították. Ennek az irányvonalnak méltó folytatása lehet a most kialakuló helyzet, amelyben kiemelt, súlyponti kérdésnek tekintjük az eddig is magas szintű képzést. Növényorvosi képzés jelenleg is folyik Keszthelyen, de vannak posztgraduális kurzusok is, amelyekben az agrár, kertész, erdész egyetemi szakokon végzők speciális növényvédelmi szakismereteket és jogosítványokat szerezhetnek. Így megítélésem szerint elérhető az állatorvoshoz és a humán orvoshoz hasonló megbecsülés. A fogadókészség adott. De az is igaz, hogy a magasan kép-

zett végzeteknek hitet kell adni, miközben mindenki személyesen is felelős azért, hogy mennyit érvényesít tudásából, mit hoz ki önmagából az elsajátított ismeretek birtokában. A szakmailag jól felkészült növényvédelmi szakemberek érdekeit képviselő kamara csak ilyen, személyes felelősségtudattal rendelkező tagokkal lehet valóban EU-kompatibilis szerveződés.

Nemzeti érdekünk, hogy nagyobb hangsúly kerüljön az egészséges táplálkozásra, az egészséges életmód, életvitel kialakítására, mert egyáltalán nem közömbös élelmiszereink összetétele sem. Aggasztó népegészségügyi helyzetünkkel kapcsolatban is egy sor tennivaló áll előttünk. A magyar népesség elkeserítő halandósági adatainak, a születéskor várható alacsony élettartamnak oka van. Egy-egy lépést mindig tennünk kell, hogy változtassunk, javítsunk a(z élet)körülményeken. A magyar növényegészségügy szervezeti megerősítését is ilyen lépésnek tartom.

Tisztelt Alelnök Úr! Gratulálunk a növényorvosi kamarai törvény életbelépéséhez és személy szerint sok sikert kívánok az érdekérvényesítő szervezettel megerősített magyar növényvédősöknek! Jó lenne, ha ezt az

utat más szakágak is hamarosan követnék (pl. magyar növénynemesítők). De az élet nem áll meg, most is a parlamenti ülés szünetében beszélgetünk, jelenleg mi a legégetőbb feladat?

Most a szövetkezeti üzletrész törvényt és az új szövetkezeti törvényt vitatjuk. A Bizottságok ezeket már megtárgyalták, jelenleg a módosító indítványoknál tartunk. Jómagam képviselői módosító javaslatot adtam be az országgyűlés elnökének a szövetkezeti üzletrészről szóló törvénnyel kapcsolatban. A javaslat lényege, hogy a szövetkezetek likviditási zavarainak ismeretében a családi gazdaságok érdeke érvényesüljön, úgy, hogy üzletrészük névértékének megfelelően jogos követelésük ellenértékéért vagyontárgyat (épületet, gépet, berendezést, terményt) vagy szolgáltatást bocsásson rendelkezésükre a szövetkezet.

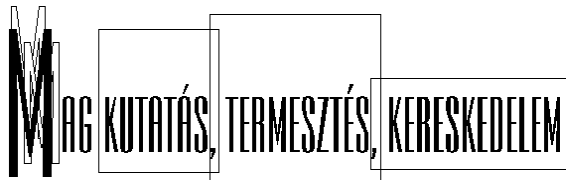
Amikor megköszönöm a beszélgetést, végül felteszem a talán Olvasóinkat is leginkább foglalkoztató kérdést: Mit szól ahhoz, hogy Dr. Torgyán József miniszter úr a napokban úgy nyilatkozott, hogy az agráriumban a rendszerváltás még el sem kezdődött?

Egytértek vele!

Lejegyezte: Dr. Oláh István

Tartalom

Dr. Kovács Béla: Az Országos Gabona Terméktanács és a gabonapiac	4
Dr. Oláh István: Versenyképességgel a vidék jövőjéért!	5
Dr. Kertész Zoltán: A búzanemesítés „öt tusája”	7
Dr. Kajdi Ferenc: Gondolatok a fajtakiválasztás jelentőségéről az őszi búza termesztésében	9
Kovács Sándor: A 2000. év őszi búza fajtaírány kísérleti eredményeiről	16
Pakot Endre: Egy éve új feladat az ellenőrzési mintavétel	21
Hankóczy Jenő: Harc a magyar búzáért	23
Prof. Lelley János: A Bánkúti búzáék története	27
Dr. Kiss Istvánné – Goór Szilvia: Búza-termelésünk helyzete a közelmúlt és a jelen tükrében, a jövő feladataival (I.)	28
Benke Zoltán: Kalászos vetőmaghelyzet a 2000. év őszén a minősítők szemével	32
Dr. Tomcsányi András: Kalászosok fajtateromlásának növénykórtani vonatkozásai a tavaszi árpa eredmények tükrében	35
Gratulálunk!	37
Dr. Tápay Tivadar: Új lehetőségek a sörárpatermesztésben	39
Dr. Bóna Lajos: Kedvelt tritikálék	40
Beszélgetés Antal József professzorral	42
Ertsey Anna: Ökológiai vetőmag termesztés a Mezőföldön	44

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság. Megjelenik évente hat alkalommal.
Felelős kiadó: a VETMA Közösségi Marketingkommunikációs Közhasznú Társaság ügyvezetője
1077 Bp., Rottenbiller u. 33. Telefon: 462-5088 Telefax: 462-5080
Főszerkesztő: Dr. Oláh István 06/30/221-79-90
Grafika: BP DESIGN, Hirdetésszervezés: KONTIKÁR BT. ISSN 1219-1272
Előfizethető a VETMA Kht. címen. Előfizetési díj egy évre 2352 Ft/év
Nyomtatás: Bétaprint Nyomda Felelős vezető: Szabadi Andrásné

Közhasznúsági szerződéssel
Zsámbék Nagyközség Önkormányzatával

Új lehetőségek a sörárpatermesztésben

A fogyasztási kultúra változásával – Magyarországon is – jelentősen emelkedett az üdítőital és az alacsony alkoholtartalmú italok forgalma.

Az alacsony alkohol- és kis energiatartalmú sörgyártás alapanyaga a jó minőségű sörárpa. A nyugat-európai országokban és hazánkban is szinte kizárólagosan a tavaszi árpát használják fel maláta és sörgyártásra.

Magyarország agroökológiai adottságai viszonylag kis területen kedveznek a tavaszi árpa számára, ami gátat szab termelhetőségének. A termésátlagok ezeken az ideálisnak mondható területeken sem nőttek olyan mértékben, hogy a jelentkező

elvárása a minőséggel szemben pedig folyamatosan szigorodik. Ilyen körülmények között az ágazat versenyképessége egyre jobban csökken.

Milyen igényeket is támaszt az ipar a sörárpával szemben, mit is vár el tőle? Ha egy szóban próbáljuk meg összefoglalni, akkor azt kell mondanunk, hogy jó malátázhatóság. A malátázás nem más, mint a gabonafélék mesterségesen létrehozott, illetve szabályzott környezeti feltételek közötti csíráztatása. Célja főleg azoknak az enzimeknek és anyagoknak a kinyerése, amelyek a csíráztatáskor a tartaléktápanyagok átalakulásai során hívódnak elő és vízben oldhatóvá válnak. Malátagyártásra

- az őszi árpa a mérsékelt nitrogén-szolgáltató talajokat kedveli,
- Magyarország talajviszonyai meglehetősen változatosak, sok a gyengébb termőképességű terület,
- gyengén humuszos és humuszos homokon, sekély termőrétgű talajokon is jó termésre képes,
- termőképessége meghaladja a tavaszi árpát.

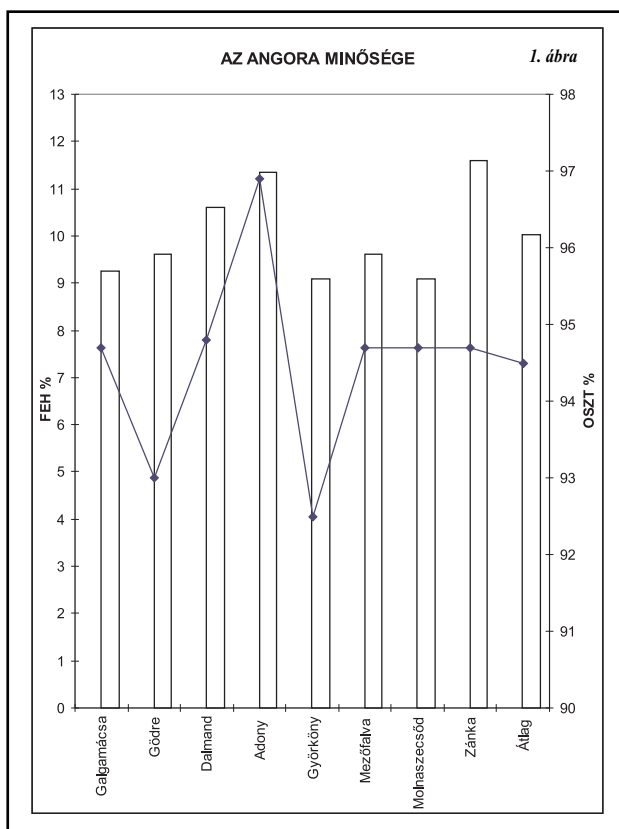
Az Albadomu Maláta a lehetőségeket felismerve kezdte el a malátagyártásra alkalmas kétsoros őszi sörárpatermelés szervezését. Az alkalmas fajták kiválasztására üzemi nagyparcellás fajta-összehasonlító kísérleteket állítottunk be az ország különböző területein. A kísérletek eredményei alapján került honosításra és minősítésre az első őszi sörárpafajta, az Angora.

Az Angora terméseredményei bebizonyították, hogy érdemes Magyarországon is termelni őszi sörárpát. Az eredményeket az 1. ábrán mutatjuk be. A grafikonból látható, hogy a fehérje tartalom a szabvány határértéke alatt marad és az osztályozottsági százalék egyedülálló, köszönhetően a nagy ezerszemtömegnek (50g fölötti). A pelyva színe és finomsága megfelelő. A fajta kiválasztása után alakítottuk ki termeléstecnológiai javaslatunkat, mely a termelők számára biztos támpontot nyújt a sikeres termeléshez. 2000-ben az OMMI minősítése után várhatóan a fajtaválaszték is szélesedni fog.

Összefoglalva megállapítható, hogy Magyarországon érdemes őszi sörárpát termelni. Természetesen ez nem jelenti, hogy a teljes maláta igény őszi sörárpából kerül kielégítésre, de mint alternatív alapanyaggal mindenféleképp számolnunk kell vele.

Dr. Tápay Tivadar

Szent István Egyetem, Gödöllő
Albadomu Maláta, Dunaújváros

igények teljes egészében kielégíthetőek lettek volna. Az ágazat pénzügyi eredményessége az elmúlt években romlott a különböző negatív hatások következtében. A maláta és a söripar

akban a téma felvetését:

- az őszi árpa – az alföldi fagyzugos területek kivételével – az ország egész területén megtermelhető,
- nincs speciális tájkozethez kötve,

Kedvelt tritikálék

Hazánkban az idén számos termőhelyen előfordult az a ritka jelenség, hogy ugyanazon a táblán imádkoztunk május végén, júniusban, de azóta is esőért, ahol február végéig még a belvíz uralkodott. Elkerült bennünket az eső a Dél-Alföldön, de a szegedi csapadék-adatok (1. táblázat) nem mondhatók egyedinek, sajnos inkább tipikusnak. Mindehhez párosult júniusban a szokatlan és rendkívül tartós, stresszelő hőség, mely a gabona-termelésben egészen „újszerű” eredményeket hozott: több helyen 15–25%-os volt a sikértartalom, de rendkívül szép, piros, acélos, és egészséges szemek, jó

1. táblázat
A CSAPADÉK MENNYISÉGE
ÉS ELOSZLÁSA
SZEGED, 2000.

Hó	mm
Jan.-Febr.	49,4
Március	40,3
Április	53,1
Május	16,1
Június	3,1
Július	35,1
Augusztus	5,2
Szeptember	5,0
3/4 évi összesen	207,3

sikerminőség jellemezte a termést! A kedvezőtlenebb adottságú táblákon, vagy a gyengébb tápanyag-ellátottság mellett nem volt ritka a negatív rekord a búza hozamaiban. Az ilyen körülmények között gazdálkodók, mégis megtalálhatták számításukat egy másik gabonaféle, a tritikálé termesztésében.

A mi tapasztalataink és kísérleti eredményeink is megerősítik mindezt. Azokon a talajokon, ahol a búza nem képes több hozamra, mint 2,5–3 tonna, már érdemesebb tritikálét termelni. Ugyanazon körülmények között a tritikálé nagy valószínűséggel megadja a 4–6 t/ha-nyi hozamot (2. táblázat). Tapasztaltuk, hogy a leggyengébb,

2. táblázat
A BÚZA, TRITIKÁLÉ ÉS A ROZS TERMÉSE
GYENGE TÁPEREJŰ HOMOK TALAJON
(Szeged–Kiskundorozsma, 1999, 2000)

Növényfaj	Hozam (t/ha)	
	1999	2000
Búza (n=72 genotípus átlaga)	2,6	2,2
Rozs (GK Wibro fajta)	3,5	3,1
Tritikálé (n=32 genotípus átlaga)	5,6	5,8

„pösze” homokokon már tritikálét sem, hanem inkább rozst érdemes vetni, mert az még képes elérni a 3 t/ha körüli hozamot azokon a talajokon is.

Bő terméshozama, kiváló agronómiai alkalmazkodóképessége mellett a tritikálét a szemtermés minősége miatt is kedvelik a gazdák. A magyar fogyasztói szokások miatt elsősorban, mint takarmány-komponens jön számításba, de a külföldi gyakorlatban a tritikálé liszt és dara, mint humán táplálék is igen jelentős. Kísérleteink szerint a búzaliszthez 10–25%-ban adagolt tritikálé őrlemény emelheti a kenyér tápértékét anélkül, hogy rontaná annak technológiai paramétereit. Értékes aminosav összetétele, rosttartalma miatt minden bizonnyal nagy teret kap majd a modern konyha kínálati palettáján.

Intézetünkben – lengyel nemesítőkkal való együttműködés eredményeként – mostanában 2 új tritikálé fajta került állami minősítésre. Mindkét fajta iránt óriási érdeklődés mutatkozott a vetőmag-piacon. Ez év őszén minden Elit és igen jó minőségű I. fokú vetőmagunk bekerült a vetőmagtermesztői hálózatba. Ők tehát jövő évben a termelőket várhatóan az igényük szerint fémzárolt II. fokú vetőmaggal látják majd el.

Az 1999-ben minősített **GK Bogo** különleges értéke, hogy a tápanyagokban szegény, homokos, alacsony-, vagy éppen magas pH-jú talajokon is megfelelő termést ad. Termesztése során igénytelen, permetezni betegségek ellen nem szükséges. Szárszilárdsága és bokrosodóképessége kiváló. Aszálytűrő képessége is kiváló, melyet ebben az évben bizonyított. A növény levélzete sötétzöld, mintegy 10–20 cm-rel alacsonyabb, mint a Presto fajta. Vetése szeptember-október hó során történhet. A szeptemberi vetés általában előnyösebb, mert több termés várható. A vetőmagot célszerű vetés előtt Vitavax, vagy más, hatásos szerrel az esetlegesen föllépő korai fuzáriumos (hópenész) fertőzés ellen csávázni. A javasolt vetési mennyiség: 4 millió csíra/ha körüli (erősebb földiken inkább 3,5 millió cs/ha). Ha azonban megkésünk a vetéssel, emeljük fel a vetőmagnormát 10–30%-al. A standard Presto fajtától 2–3 nappal későbbiérésű. Bírja a megkésést aratást, nem pereg el, de ilyenkor számolnunk kell a beltartalom csökkenésével. Fehérjetartalma magas, 14% körüli. Öntermékenyülő, hexaploid triticales.

A 2000. évben nyert állami minősítést a **GK Marko**, egy újabb öntermékenyülő, hexaploid tritikálé fajta. Ez is rendkívül jól hasznosítja a rendelkezésre álló tápanyagot. Eddigi tapasztalataink szerint a GK Marko valamelyest igényesebb fajta, mint a GK Bogo, mely utóbbit az

idei év tapasztalatai szerint egészen rendkívüli hőstressztűrő képesség jellemez. A Marko fajtát tehát valamelyest gazdagabb táperejű talajokra ajánljuk, – az optimális tápelem-ellátást pedig kifejezetten meghálálja. Növénymagassága 80–100 cm, igen jó az állóképessége. Permetezni ezt a fajtát sem kell a gombabetegségekkel szemben, mert gyakorlatilag minden betegségnek ellenálló. Viszonylag korán érő fajta, melynek szemtermése igen kedvező fehérjetartalommal és optimális aminosavösszetétellel bír. Javasolt vetési norma: 4 millió csíra/ha körüli, szeptember végi – októberi vetéssel. Biotermesztésre is ajánljuk, vetőmagját ez esetben nem célszerű csávázni. Ilyenkor viszont korábban kell vetni, lehetőleg a mag legyen a földben október elejére. Az őszi esők hatására gyönyörű állományt fog képezni, melyet szükség-

telen permetezni a tenyészidő során. Kiváló bokrosodó képessége következtében gyomelnyomó képessége igen jó.

Jubileumi évünk agronómiai szempontból kedvezőtlennek minősül, de a hasonló, vagy még kedvezőtlenebb időjárásra ágazatunknak föl kell készülnie. Ez évben bebizonyosodott, hogy a magyar búzának értéke van itthon és külföldön is. A búzatermesztésre már nem alkalmas területeken pedig a gazdálkodók sikerrel termelhetik az új gabonafajt, a tritikálét, mely kiváló értékű nyersanyagot biztosíthat az állati takarmányozásra és a humán felhasználásra egyaránt.

Dr. Bóna Lajos

növénynemesítő

Gabonatermesztési Kutató Kht., Szeged

Múltbéli tapasztalatok

(V.)

„Vagynak olyan jó helyek minálunk, hogy a' Búzának jó termése miatt a' Rozs nem érdemli, hogy a' Gazda termesse. Vagynak ellenben olyak is, a' hol a' Búza nem teremvém, tsupa Rozsot szoktak termeszteni. A' bizonyos, hogy ezt is idejében kell, a' sovány és hideg, mint a jó és kövér földbe vetni: de rendszerént a' Búza után.

Közönségesen a' hidegebb, és soványabb részeken termesztek Magyar Országban is a' Felső Vármegyékben. De mindenütt a'ra vigyáznak, hogy ritkás földet választanak alá; a' sűrű földbe pedig akkor vetik, mikor a'ban először Kukoritzát, s Hajdinát természettek: mert különben ganozjni kell. A Hegyen termő rozs, szaporább szemére nézve; valamint a lapájon termett szalmájával gazdagabb.

Az Őszi-Rozsok nemére tartozik a' Sz. Iván rozs is. Nevét onnan vette, hogy Juniusnak végén vetik, és Augusztus végén, vagy Kis Asszony nap körül szénának lekaszálják. A' mi ezentúl nő: az meghagyatik szemet teremni.

Van Tavasz-Rozs is. A' szeme apró; és így sok korpája. De azért a' szűk és népes Vas és Horváth Vármegyékben kö-

zönségesen termesztek. A' Tavasz búzával egy időben, és ha mód van benne, egyforma földbe vettetik. Az agyagos földet már ősszel feltörik alá. Ha a' tavasz száraz, a' magját sem fizeti meg.

Terem minálunk kétszeres, még pedig gazdagon. Ha a' kétszeres egymás utánn 4–5 idén elvettetik: egészen Rozzsá válik, és a' Búza belőle eltűnik. Innen minden Szántóvető azt állítja, hogy a' Búza Rozzsá, a' Rozs Taklätztzá vagy vadóttzáz, és konkolylyá elszokott változni.

A' Természetvizsgálól ezt lehetetlennek állítják általjánában.”

KUB

Hozzászólás Prof. Lelley János tanulmányához**Beszélgetés Antal József professzorral**

„Az öreg lucernát nem törjük fel addig, amíg az új telepítésű termőre nem fordult“

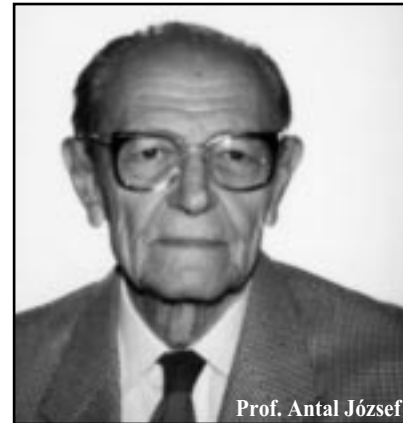
A. J.

Antal József Professzor Úrral a 73. OMÉK-on találkoztam legutóbb. Akkor kezében a MAG Kutatás Termesztés Kereskedelem c. lap 2000/4-es számával jelezte, hogy örömmel olvasta Lelley Professzor tanulmányát a lapban és szívesen fűzne az abban felvetettekhez egy-két gondolatot. Megtisztelő javaslatával élve Gödöllőn, a Szent István Egyetem Növénytermesztési Intézetében, kutatószobájában kerestem fel az általam és pályatársaim által egyaránt tisztelt, professzor emerituszi címet viselő kiváló kutatót, oktatót. A ma, nyolcvanadik évén túl is tevékeny, jelenleg a Növénytermesztők zsebkönyve harmadik kiadásán dolgozó Professzort arról kérdeztem, hogyan ítéli meg a magyar mezőgazdaság jelenlegi helyzetét. Antal József Professzor Úr készségesen válaszolt és az alternatív növények kérdéskörére irányította a figyelmet. A következőkben ezt a gondolatmenetet próbáljuk nem teljes egészében, a közbeiktatott kérdéseket mellőzve, de az elhangzottak szellemiségéhez hűen olvasóinkkal megosztani.

„Az alapgondolat, a kiindulópont az – s nézetem szerint ez figyelembe veendő a közeli és távoli jövőben is –, hogy a mezőgazdasági termeléssel foglalkozók több mint harminc százaléka a gyenge termőhelyi adottságok között gazdálkodók közül kerül ki. Idetartozóan Magyarország szántóföldi művelésre alkalmas négymillió hektárjából mintegy 800 ezer hektár

homok, 600 ezer ha termő szikes terület, számottevő ezenkívül a sekély termőrétegű terület is, ugyanígy magas a belvíznek kitett kötött talajok aránya, de jelentős mértékű a meliorációt igénylő terület is, ami elsősorban szakvonzatú, de anyagi vonzatú kérdés is. Az az ezeken a területeken élő lakosság, családok, a tanyán, faluban lakók rá vannak utalva, hogy a család fenn- és életben tartása érdekében termeljenek, hasznosítsák a szántóföldet. Azonban ezeken a talajokon gazdaságosan búzát, kukoricát, napraforgót, stb. vagy akár takarmánynövényeket nem képesek a piac szempontjainak, a piac kívánalmainak megfelelően termelni. Azaz a piacgazdasági kritériumokat nem tudják teljesíteni. Igaz, fólia alatt, homokon korai saláta, hónapos retek, virágkultúrák stb. termelhetők, mindez azonban víz- és energia igényes, s komoly szakértelmet is igényel. A Duna-Tisza Közén, homokon a csökutas öntözés mint megoldás nagy segítség; a szőlő mint kultúra szintén fenntartható, de ez is csak kis méretben s a legutóbbiak szerint törvény által korlátozottan. Gyümölcskultúrák mellett sikeres lehet a gyepgazdálkodás és az állattartás (juh, saját tejszükségletet biztosító szarvasmarhatartás, háztáji sertésnevelés) de ez csak extenzív jelleggel működik. Az viszont már történelmi tapasztalat, hogy az I. világháború és a II. világháború előtt, alatt és után az ún. kis kultúrák, az igénytelen, nagy termést nem adó, de a létfenntartást majdnem egészében biztosítani tudó növényekkel való gazdálkodás segítette a talpon maradást. A „kis” növények azonban jó részt feledésbe mentek.

Ezek közül – a teljesség igénye nélkül – említendők a köles, mohar,

Prof. Antal József

perzsahere, csicseriborsó, hajdina, a takarmánynövények közül a bükkönyök (szöszös, rozsos, pannon), a takarmányrépa, takarmánykáposzta, savanyú homokon a csillagfűrt. Kis növény a mák (morfinmentes), a kender (de csak jó talajon; ekkor viszont nemcsak háziipari célra, hanem energiatermelő növényként, bútóriparban, autóiparban). A hazánkban termesztett nagy növényeken kívül legalább harminc olyan növény van, ami extenzív körülmények között alternatívát jelent, jelenthet. Az erdősítésnél az akác sorok többirányúan hasznosíthatóak. A nyesedék tüzelőként, a tájba illő akác sorok, -ligetek a méhészeknek hozhatnak hasznot. Szerepük a talajvédelemben is számottevő.

A jelenlegi átmeneti helyzetben megítélésem szerint a saját szükségletre termelés mint alapkövetelmény és ezzel összefüggésben az alternatív növények termesztése még nincs megfelelő helyzetben, nincs értékékként kezelve. Ugyanez a helyzet az alternatív növények nemesítését illetően, amikor az intenzívebb körülmények között a termelés drágább, míg extenzív helyzetben ezek a növények gyakorlatilag alig kérnek enni. Például a kendert nem kell gyomírtani, a kölest nem kell nagy adagban nitrogénmű-

trágyával ellátni (ellenkező esetben jelentkeznek a betegségek).

Kisüzemi körülmények között más az értelmezése a kukoricatermesztésnek, a tök, a bab, a szegélynapraforgó, takarmányrépa, tarlórépa köztesként való termelésének. A háztáji állatállomány-ellátásában mostoha viszonyok esetén, kitett viszonyok között, tanyán, de még termelőszövetkezeti keretben is a családok háztáji földjükön ezt csinálták.

Lelley János tanulmányához kapcsolódóan: igenis van kiút, de jobban fel kéne karolni a gyenge termőhelyi adottságú térségeket, hiszen Magyarország nincs abban a helyzetben, hogy lemondjon erről és a vidék népességmegtartása parancsolóan előírja nekünk a családeltartó kisgazdaságok körülményeinek javítását, újratertését.

Ez a nézőpont nem zárja ki, hogy a hagyományosan nagy kultúrákkal, jó talajokon – mezősi, középkötött erdőtalajainkon és kötött agyagtalajainkon –, jó adottságok mellett intenzív árutermelés történjen, sőt, a minőségi árutermelő – búza, kukorica, sörárpa, napraforgó, cukorrépa – kultúrák produktuma még exportra is elegendő legyen, az ország ellátását biztosító burgonya, borsó, szója, lucerna, vöröshere, olajlen, étkezési len, repce megtermelésén túl. Természetesen mindennek szoros összefüggésben kell lennie az ún. termőhelyigény ismerettel.

A családi kisgazdaságok azokon a

területeken, ahol életképességük fenntartható – de ugyanakkor olyan hagyományos energiatakarékos, környezetbarát gazdasági műveletek végezhetőek, mint a kapálás, kaszálás –, nem nélkülözhetik a fizikai munkát. De ez nem is idegen a szántó-vetőgazdálkodótól.

Ez a tény, jó talajon, korszerű és technikai eszközökkel párosulva – az ún. „hamburger-kultúra” egyszerűségével szemben – józan paraszti igény, ami az önbecsülésnek is erkölcsi alapot ad.

Régen sem volt dehonosztáló, hogy a mindennapi kenyérért meg kell dolgozni és ezért az idő nagy részét a mezőn kell tölteni.

A saját kezűleg megtermelt gabonából készített kenyér olyan szentséges dolog volt, amit belém neveltek, pedig jómódúak voltunk. Erre a varázsra ma is szükség van, mert a magunk által megtermelt búzából sült mindennapi kenyérnek misztériuma van, s nem is oly régen a kenyér adta a becsületet.

A sajátán való gazdálkodás ízéhez, lényegéhez tartozik még, hogy mindez a termőhelyi adottságok bölcsője – amikor tudom, hogy hol, mi, minnek jó.

Túlzás lenne azt állítani, hogy a mezőgazdasági népességnek ma csatlódottságra nincs oka, de hogy ne legyen erre ok, kiutat jelenthet az alternatív növények figyelembe vétele.

A modernizálás a jó minőségű szántóföldön szükségszerű, velejárója

a kornak, de ügyelnünk kell arra, hogy az egyébként is hátrányos helyzetűek számára az egyes területek részbeni kivonása a termelésből egzisztenciális törést ne okozzon.

A fenntartható gazdálkodásban további lehetőségek rejlenek, így a talajművelés szakszerűsége, a hozzáértést növelni szükséges, tudni kell azt, hogy mivel terhelem vagy mivel kell terhelnem az intenzív szántóföldi használat során az anyaföldet, hogy a kívánt mennyiséget és minőséget elő tudjam állítani. Tudni kell azt is, hogy ennek a terhelésnek a csökkentéséhez milyen módszerekkel lehet hozzájárulni. Például vetésváltás, vetésszerkezet, művelési módok, a kultúrnövények biodiverzitásának megtartása, kis vetésterületű növények számításba vétele (gyógy- és fűszernövény kultúrák, stb.) Mindezekért optimizmussal, a jövőbe vetett bizalommal tekintek előre.”

Végül, ha nem is szorosan ide tartozóan, de megkérdezem a Professzor Urat, mi a véleménye a MAG című lapról?

„Abszolút pozitív, mert a szakértelmet helyezi előtérbe, a rutinból való, a gépies, lélektelen, receptszerű gazdálkodással szemben.”

Köszönöm, Professzor Úr, az elismerő véleményét. Jó egészséget, alkotó éveket kívánok. Rövidesen ismét jelentkezem a Növénytermesztők zsebkönyve harmadik kiadásának megjelenése alkalmából.

O.I.

KÖZLEMÉNY

KÖZLEMÉNY

KÖZLEMÉNY

KÖZLEMÉNY

A Magyar Növénynevelők Alapítványa (1077 Budapest, Rottenbiller u. 33.) ezúttal tisztelettel köszönetet mond mindenkinek, akik az 1998. évi személyi jövedelemadójának 1 %-ával az Alapítványt támogatta.

Az Alapítvány a befolyt összeget a 2000. augusztus 4-én Bánkút–Medgyesegyházán megtartott Millenniumi Növénynevelési Vándorgyűlés költségeinek részbeni fedezésére használta fel.

Ökológiai vetőmag termesztés a Mezőföldön

A növekvő piaci igények és a szigorodó törvényi előírások indokolják, hogy az ökológiai gazdálkodáson belül az ökológiai vetőmagtermesztés kereskedelmi mértékben is meginduljon.

Ez év januárjában megjelent az ökológiai gazdálkodást és szaporítóanyag-előállítást is szabályozó 2/2000 (I. 18.) FVM–KÖM együttes rendelete a mezőgazdasági termékek és élelmiszerek ökológiai követelmények szerinti előállításának, forgalmazásának és jelölésének részletes szabályairól.

A törvény előírja, hogy „a termelő vetőmagként vagy vegetatív szaporítóanyagként kizárólagosan ökológiai gazdálkodásból származót használhat...”.

Ennek a rendeletnek ma még elég nehéz eleget tenni, mert nemhogy a hazai, de a nyugat-európai országokban sem tudják megfelelően kiszolgálni vetőmag tekintetében az ökológiai gazdálkodást folytató gazdák igényeit.

Magyarországnak, mint hagyományosan is jelentős vetőmagtermesztő országnak komoly lehetőségei vannak ökovetőmag előállítás szempontjából. Az elmúlt két évben több hagyományosan vetőmagot termeltető európai cég érdeklődött a szaporítási lehetőségekről.

Ma már van hazánkban néhány ökológiai gazdaság, ahol idejekorán rájöttek az ökovetőmag-termesztés fontosságára. Az OMMI-hez hivatalosan először 1999-ben jelentettek be ökovetőmag szaporítóterületeket az alábbiak szerint:

Faj	Szaporulati fok	Terület (ha)
Tavaszi árpa	II.	30
Őszi búza	II.	30
Szója	I.	27
Szója	II.	10
Olajretek	I.	16
Fehér mustár	I.	22
Kukorica	I.	21
Kukorica alapanyag	bázis	2
Köles	I.	5
Fűszerpaprika	bázis	2

Forrás: OMMI

A tanúsításhoz a szabályos vetőmagminősítő okmányok és a Biokontroll Hungária KHT tanúsítása együtt szükséges. Az 1999-ben Magyarországon megtermelt biovetőmag mennyiségből 62 t kukorica, 3,4 t mustár és 1,6 t olajretek került fémzároltan a fentiek szerinti tanúsítással exportra. Az ez évi adatok még feldolgozás alatt vannak, a fémzárolás folyamatos.

A termelő gazdaságok közül már évek óta részt vesz eb-

ben a programban a Kishantosi Vidékfejlesztési Központ Kht. Ez volt fő oka annak, hogy ez évi szakmai gyakorlatom színhelyéül választottam.

Kishantoson, melyre a Mezőföld éghajlati és talajadottságai a jellemzőek – eddig öntözés nélkül – már 2 éve foglalkoznak ökovetőmag termesztéssel.

Gondot jelent a biotermesztésre alkalmas fajták kiválasztása, kevés a szakirodalmi adat, eddig nem folyt ilyen célú fajtakíséret. A fajtaválasztás fontos szempontja, hogy a választott fajta vegyszermentes technológiával termesztendő legyen, megfelelő hozammal jó minőségben, kár- és kórokozótól mentes termést adjon.

A kishantosi gazdaságban elsősorban szántóföldi kultúrákkal foglalkoznak. Az idei évben hibrid kukoricából, tavaszi búzából, csupasz zabból, zöldborsóból, retekéből, zöldbabból, valamint átállás alatt lévő területen pedig lucernából volt vetőmag-előállítás. Tavaly tavaszi búza, csupasz zab, zöldborsó és hibridkukorica biovetőmagot termesztettek.

A hibrid kukorica előállítás a Bázis Mag Kft. szervezésében folyt kísérleti jelleggel. Az 5 ha-os szaporítás a tapasztalt szakemberek szerint is kiválóan sikerült. Búzából az idén magyar tavaszi búza fajtát a Castrum 1-t termelték.

Borsóból összesen 9,5 ha és zöldbabból 0,5 ha standard előállítás volt.

Az ez évi rendkívüli szárazság miatt, ami a keresztesvirágúaknak nem kedvezett és emellett segítette az óriási fénybogár inváziót, a 0,5 ha-os retek standard szaporítás nem sikerült.

A biovetőmag-termesztés egyik legnagyobb problémája, hogy nincsenek jól kidolgozott, bevált termesztéstechnológiák. A szakembereknek napi munkájuk mellett saját tapasztalataik alapján kell kialakítani a megfelelő módszereket.

A Kishantosi Kht. ebben komoly szerepet vállalt, távlatilag is tervez vetőmag-előállítást. Saját igényeinek kielégítése mellett értékesíti a hazai piacon és külföldi megkeresései is vannak. 1999-ben termeltek először hibrid kukorica vetőmagot francia megrendelésre 10 ha-on igen jó eredménnyel.

Figyelemre méltó piaci információ, hogy idén tavasszal ez a francia termeltetésű hibrid kukorica vetőmag volt az egyetlen az európai piacon.

Továbbiakban fontos lenne a biovetőmag minőségének alakulásával is foglalkozni, majd ezeket az ismereteket felhasználni a termesztéstechnológiai fejlesztésekben.

Ertsey Anna

Szent István Egyetem – Kertészettudományi Kar
V. éves hallgató

FELHÍVÁS

Öko-terméket termelőknek és feldolgozóknak!

Az Agrármarketing Centrum Bio Védjegy Irodája várja adatbázisába az öko-termelésben résztvevő gazdaságok jelentkezését az alábbi címen:

FVM AMC Kht. Bio Védjegy Iroda,

1055 Budapest, Kossuth tér 11.

Levél cím: 1355 Budapest, Pf.: 23.

Telefon: 06 (1) 301-4037, fax: 06 (1) 301-4820

E-mail: amckht3@elender.hu

Jelentkezéskor kérjük feltüntetni a gazdaság helyét, címét, képviselője nevét, telefonját, faxát, e-mail és Internet címét, a gazdaság területének nagyságát, az előállított termékek nevét, valamint elektronikus formában a jellemző termékfotót és a cég logóját.

Az adatbázisba való bekerülés térítésmentes, a címlistát az AMC honlapján, kiadványaiban és reklámfelületein ingyenesen teszi közzé.

Novartis Seeds FIESTA 2000

A **Novartis Seeds Kft. Szántóföldi Vetőmagok** immár hagyományként negyedik éve rendezi meg országos szakmai bemutatóit a **Fiestákat**.

Az idén is két helyszínen: Hódmezővásárhelyen a **Hód-Mezőgazda Rt.-nél** és Enyingen az **Enyingi Agrár Rt.-nél** került megrendezésre a már országszerte ismert rendezvény.

E rendezvények célja, hogy képet adjanak a mezőgazdasági termelőknek és minden érintettnek a cég tevékenységéről, termékeiről, bemutatva az újdonságokat és azokat a megoldásokat is amelyeket a **Novartis Seeds** ajánl a magyar növénytermesztés részére. A **Novartis Seeds** szakmai alapon, kutató-fejlesztő tevékenységére építve, minőségi szemlélettel és teljes körű szolgáltatással járul hozzá a termelők jövedelmének, nyereségességének növeléséhez. Mindezt az emberi kapcsolatok keretében, amely szilárd alapja az üzleti kapcsolatoknak is.

Míg a meghívott vendégek száma évről-évre emelkedik a **Fiestákon**, 2000-ben az is örömdetes, hogy több mint 100 külföldi partner vett részt ezeken a rendezvényeken Lengyelországból, Ukrajnából, Szlovákiából, Bulgáriából, Romániából és Szlovéniából.

A **Novartis Seeds Kft. Szántóföldi Vetőmagok** 1999-ben elnyerte az ISO 9002 minőségbiztosítási tanúsítványt. A minősített tevékenységi területek – a vetőmag-előállítás és a minőségellenőrzési területen a **Novartis Seeds Kft. Minőségi Laboratóriuma** és a marketing, értékesítés és logisztika a sikeres auditot követően 2000-ben is megerősítésre kerültek.

Előre mutatni, gazdaságos megoldásokat kínálni, közelebb hozni a termelőt a feldolgozóiparhoz, lehetőséget teremteni a termelők számára a feldolgozóipar igényeinek megismerésére, a megtermelt áru értékesítését segíteni, mindezt minőségi, kiemelkedő teljesítményű genetikai alapokon keresztül! A **Novartis Seeds Kft. Szántóföldi Vetőmagok** ezen céljai valósultak meg ez évben is a **Fiestákon**, amikor meghívott vendégként a feldolgozóipar és a szolgáltatóipar piacvezető cégei is képviseltették magukat. A **KITE Rt.** gépekkel, a **Hungrana Kft.** Enyingen, a **Cereol Rt.**, a **Probiotika Kft.** mindkét rendezvényen, illetve Hódmezővásárhelyen a **Szolnoki** és a **Kabai Cukorgyárak** termékbemutatóival vett részt a bemutatókon.

A **Novartis Agro Kft. Növényvédelmi** részlege a szántóföldi bemutatókon minden növényfajtnál ismertette az általa javasolt növényvédelmi megoldásokat.

A **Novartis Seeds Kft. Zöldség- és Virágvetőmag** üzletága pedig friss zöldségeiből készült salátákból és szuper édes csemegekukoricájából adott kóstolót a **Fiestákon**.

Tavaly 1999. december 2-án jelentették be a **Syngenta** megalakítását a **Novartis** és a **Zeneca** növényvédelmi tevékenységeinek és a **Novartis** vetőmag tevékenységének összeolvasztásából. Ezzel a mezőgazdaság világvilágviszonylatban vezető vállalata alakul meg, melynek mezőgazdaság iránti elkötelezettsége új távlatokat nyit a cég és a mezőgazdasági termelők kapcsolatában.

ÚJDONSÁGOK A NOVARTIS SEEDS

SZÁNTÓFÖLDI VETŐMAGOK TERMÉKPALETTÁJÁRÓL

A **kukorica hibridkínálat**, amely folyamatosan bővül, ma már a teljes tenyészdőt felöleli FAO 260-tól FAO 480-ig. A szemes kukoricák között újdonság a **SPRINTER** (FAO 260), **CELEST** (FAO 450), és az **AMAZONIA** (FAO 480).

A már ismert kiemelkedő jövedelmezőséget biztosító hibridek (**KANADA**, **PESO**, **OCCITAN**, **ALPHA**, **FURIO**, **DOLAR**) mellett ezzel teljes tenyészdő paletta adja a magas termést, a gyors vízleadás, a jó szárazságtűrés biztonságát. Mindez a megfelelő alap a hatékony és nyereséges gazdálkodáshoz.

Már nem újdonság az **OCCITAN** és a **FURIO** hibridek **SUMO® változata**, amely kettős toleranciát biztosít a kukoricának két gyomirtószer hatóanyaggal (imazamox és szulfonil-urea) szemben. Így e hibridek genetikai potenciálja – hatékony és rugalmas gyomirtás mellett – a gyomoktól tökéletes szelektivitással védhető meg.

Silőkészítésre a bugás (**Sucrosorgo 506**) és bugátlan (**G1990**, **FACON**) silócirkok, valamint a kettős hasznosítású kukoricák (**NONIUS**, **DOLAR**) mellett egy új siló kukorica-hibrid került bevezetésre, a **GEYSER** (FAO 450). A **kukorica-cirok vegyesvetése** egyedülálló lehetőséget biztosít még száraz évben és gyengébb termőhelyeken is az olcsó takarmányozásra.

Az **NK napraforgó hibridek** a kiemelkedő termést, a kimagasló betegségtoleranciát és a jó olajtartalmat egyesítik magukban. Még csapadékos években, magas betegségnyomás mellett is kiemelkedő jövedelmezőséget biztosítva. Így az **ALEXANDRA** a korai éréscsoport, az **ARENA** a középerésű csoport vezető hibridjévé vált.

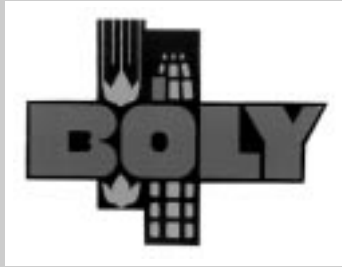
Újdonság az **ARENA** napraforgó peronoszpóra rezisztens változata, az **ARENA PR**. Fő értéke, hogy genetikai védelmet nyújt e betegség összes Magyarországon ismert rasszával szemben.

A **cukorrépa-termesztésben** az új, kettős toleráns fajták a **RIGOLD** és a **RINOVA**. Termesztésük rizomániával fertőzött területeken a cerkospóra okozta termés kiesést is csökkenti. A rizomániával nem fertőzött területeken kiváló képességű, magas cukortartalmú fajták (**ENIKŐ**, **SYLVIA**, **KRISTINA**) biztosítanak magasabb jövedelmet mind a termelőknek, mind a cukorgyáraknak.

Teljes kínálatunkról tájékozódjon új katalógusunkból!

Kérjük forduljon további információért

- *Kukorica, cirok és napraforgó kínálatunkról Albrecht Lászlóhoz 06 20 9313-515, fax: 06 1 275-0947, e-mail: laszlo.albrecht@seeds.novartis.com*
- *Cukorrépa fajtáinkról Fekete Lászlóhoz 06 20 938-8307, fax: 06 1 275-0947, e-mail: laszlo_adorjan.fekete@seeds.novartis.com*
- *Általános kérdésekben Szentpétery Edithez 06 20 922-7095, fax: 06 1 275-0947, e-mail: edit.szentpetyery@seeds.novartis.com*

BÓLYI MEZŐGAZDASÁGI TERMELŐ ÉS KERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Cím: 7754 Bóly, Ady E. u. 21.

✉ 7754 Bóly, Pf.: 1.

☎ 69/368-750

Fax: 69/368-755

E-mail: bolyrt@bolyrt.hu

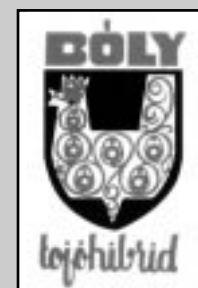
TISZTELT PARTNERÜNK!

ÖN BIZTOSAN ISMERI MÁR:

- ❖ a bólyi vetőmagot
- ❖ a full-fat szóját
- ❖ baromfiprogramunkat
- ❖ magfeldolgozási technológiánkat
- ❖ szójatermesztési integrációnkat

HA MÉGSEM, ÉRDEKLŐDJÖN!

- ⇒ Rogányi László (30/9521-728)
- ⇒ Farkas László (20/9210-627)
- ⇒ Vajas József (20/9562-883)
- ⇒ Horváth Zoltán (69/368-666/2367)
- ⇒ Sárvári László (20/9213-237)

GABONA SZÁRÍTÓ- ÉS TÁROLÓTELEPEK A 21. SZÁZAD TECHNOLOGIÁJÁVAL

AMERIKA KUKORICA ÖVEZETÉNEK
LEGSIKERESEBB BERENDEZÉSEI
MÁR BEVEZETVE MAGYARORSZÁGON

HATÉKONY MEGOLDÁS,
SZÁRÍTÁS ÉS TÁROLÁS EGYÜTT

4 HUNGAR AGRI-TECH KFT
7621 PÉCS, Zrínyi u. 1.
tel: 72 511 600, fax 72 511 601
e-mail: hunagri@matavnet.hu

GRAIN SYSTEMS